

p 400(2)

Könnyvtáros

'83 | 4

TK

**Az Érdi Városi
Könyvtár
közelmúltban épített
felnőttrezslege
Híradásunkat
lásd a 212. oldalon
(Hancsovszki János
felvételei)**

33. évfolyam, 4. szám
1983. április

TARTALOM

Szente Ferenc	Véleményem szerint	187
	Az Országos Könyvtárügyi Tanács fórumairól (<i>P. I.</i>)	188
Végh Ferenc	Könyvtár nélkül nincs kutatómunka. Interjú Tőkei Ferenc ccel (<i>Beszélgetések a könyvtárról</i>)	191
Dömötör Lajosné dr.— Dr. Egyházy Tiborné	Párbeszédés kapcsolat: Veszprém — Kalifornia	194
ISKOLA ÉS KÖNYVTÁR		
Sáráné Lukátsy Sarolta Barták Péter — Halász Béla Kovács Emil	Segíteni — de hogyan? Együttműködés az oktatás és a közművelődés érdekében A könyvtári híradók tudósítsanak a soronlevő feladatok-ról! (<i>Fórum</i>)	196 198 201
KÖNYVTÁRI ÉLET		
Pallós László	Hátrányos helyzetűek könyvtári ellátása	204
Csenke László	A Csongrád megyei könyvtárközi bizottság egy éve	205
Dr. Sipos Csaba	Törzsolvasók köszöntése egy megyei könyvtárban Kitüntetések	206 208 212
HÍREK		
LÁTÓKÖR		
Skaliczki Judit	Bemutatjuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményét	214
Hegyközi Ilona	25 éves a Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom	217
Heit Gábor	Olvasó ifjúsáért '82	218
Péter László	Szemlélődés Kiszomboron II. (<i>Tájak — emlékek — könyvtárak</i>)	222
Gyuris György	Pótlások a lexikonokhoz az 1982. évről	226
Szabó Ernő	Felnőtt könyvtáros — felnőttkönyvtáros (<i>Helytelenül — helyesen</i>)	232
Györe Pál	A kommunikáció mycelium-modellje (<i>A Könyvtáros kislexikona</i>)	233
	Olvastuk	235
Semsey Andor	Bálványos Huba (<i>A Könyvtáros galériája</i>)	236
Nagy Attila	Sántha Pál: Az iskola és a közművelődési intézmények (<i>Könyvekről</i>)	237
	Szerkesztői üzenetek	238
SZAKMAI FOLYÓIRATOK — HÁLÓZATI HÍRADÓK		239
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK		245

A lapunk e számában közölt kisgrafikák Bálványos Huba alkotásai

Из содержания

Разговоры о библиотеке. Интервью с академиком, профессором, синологом *Тёкеи Ференцем* (191);
Дэмэтэр Лайошнэ — Эдьхазу Тиборнэ: Зависимая связь между Центральной библиотекой Университета Химической Промышленности в Веспреме и банком данных Локхид в Калифорнии (194);
Шкалицки Юдит: Представляем фонотеку Будапештской столичной библиотеки имени Эрвина Сабо (214);
Дёре Пал: Модель „mycelium” коммуникации. (Малая энциклопедия журнала *Könyvtáros*) (233).

From the contents

Talks about the library. Interview with professor *Ferenc Tókei*, academician, sinologist (191);
Mrs Lajos Dömötör — Mrs Tibor Egyházy: On-line connection between the Library of the Veszprém Technical University for Chemical Industries and the Californian Lockheed data base (194);
Judit Skaliczki: The Music Collection of the Municipal Ervin Szabó Library (214);
Pál Györe: A mycelium modell of communication. (Little encyclopaedia of the *Könyvtáros*) (233).

Aus dem Inhalt

Gespräche über die Bibliothek. Interview mit *Ferenc Tókei* Akademiker, Universitätsprofessor, Sinologe (191);
Frau L. Dömötör — Frau T. Egyházy: On-line-Verbindung zwischen der Zentralbibliothek der Universität für Chemieindustrie von Veszprém und der Lockheed-Datenbasis von Kalifornien (194);
Judit Skaliczki: Wir präsentieren Die Musiksammlung der Ervin Szabó Stadtbibliothek in Budapest (214);
Pál Györe: Das Mycelium-Modell der Kommunikation (Kleinlexikon der Zeitschrift *Könyvtáros*) (233).

Cikkeink szerzői

Barták Péter, a veszprémi Báthory István Ált. Isk. könyvtárvezetője; *Dömötör Lajosné dr.*, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója; *dr. Egyházy Tiborné*, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtárának tudományos főmunkatársa; *Györe Pál*, a KG-INFORMATIK ny. szaktanácsadója; *Gyuris György*, a szegedi Somogyi Könyvtár munkatársa; *Halász Béla*, a Veszprémi Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; *Hegyközi Ilona*, az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Heit Gábor*, az OSZK KMK munkatársa; *Kovács Emil*, a Tatabányai Megyei Könyvtár munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK KMK munkatársa; *Péter László*, a szegedi Somogyi Könyvtár munkatársa; *Semsey Andor*, a *Kisgrafika* szerkesztője; *Skaliczki Judit*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Szabó Ernő*, a *Népművelés* olvasószervezője; *Végh Ferenc*, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának munkatársa.

KÖNYVTÁROS
A MŰVELŐDÉSI
MINISZTERIUM
LAPJA

INDEX: 25449

Főszerkesztő: Gerő Gyula
A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.
Telefon: 451-758, 664-805
Kiadja a **Lapkiadó Vállalat**
1073 Budapest, Lenin krt. 9. 11. Tel.: 221-285. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223.
Felelős kiadó: **Siklósi Norbert**
Egyetemi Nyomda — 83.1040, Budapest, 1983
Felelős vezető: Sumeghy Zoltán igazgató
A szöveg fényképezéssel készült
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hirlapkézbesítő postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a K111 215 96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj évente 60 forint. Egy szám ára 10 forint. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. H-1389 Budapest. Postafiók 149.

Véleményem szerint

SZENTE FERENC
az Országos
Széchenyi
Könyvtár,
Könyvtártudományi
és Módszertani
Központ
igazgatója

sikerült elkoptatnunk az információ szót. Most már, ha akarjuk, ha nem, „informálódunk” kell. Lássunk példákat! Illusztráció egy nyelvkönyvből: A család. Az apa újságot olvas. Ő olvas. Az anya főz. Ő főz. A fiú tanul. Ő tanul. A nagymama mesél a kislánynak. Ő mesél. A nagypapa rádiót hallgat. Ő hallgat.

A család hattagú. Négyen informálódnak, egy informál, egy kreatív módon hasznosítja a szabad időt. Így látjuk ma. A nyelvkönyv azonban ötvenéves. Ez tehát egy régi család. Akkor még nem önállósult az információ, csak könyv volt és újság, továbbá nem létezett kreativitás, csak munkálkodás. Ez a család természetesen idealizált, mert a tankönyvek családjai idealizáltak: Csupa jó és hasznos dolgot művelnek.

Ma is van olyan tankönyvbéli család, amely esténként együtt informálódik. A családtagok egyéni igénye szerint és sokoldalúan. A televízióból. Életük középpontjában a tévé-oltár. Előtte ismert szereplők. Az apa — újsággal a kezében — alszik, az anya főz és ötpercenként benéz, hogy van-e már valami. A fiú tanul, de nem figyel oda igazán, mert a műsort nézi, a nagymama mesél a kislánynak, hogy mit lát a képernyőn. A nagypapa hiányzik. Az új tankönyvekből hiányoznak a nagypapák.

Kapcsoljuk ki a készüléket és idealizáljuk vissza a családot. Az apa szaklapot olvas a vállalati műszaki könyvtárból (de tagja a szak szervezeti könyvtárnak is), az anya gyakorolja a művelődési központ főzési tanfolyamán tanult új anyagot (az lesz a vacsora), a nagymama

előkészíti az unokát az iskolára, a fiú az iskolai könyvtár és a közművelődési könyvtár integrált gyűjteményéből készül a másnapi órákra. Legyen itt a nagypapa is. Ő most is rádiózik. Fülhallgatóval, hogy ne zavarja a többieket. Őreg ember, esendő, nem tud ellenállni az információöözönnök és passzív befogadóvá válik. A nem esendő csömört kap az uniformizált információtól. Elmenekül az információáradat elől, és erejét nem kímélve keresi a neki egyénileg szükséges, speciális információt. Ám a speciális információ nem árad, hanem éppen-séggel rejtőzködik. Hol? Jobbadán a könyvtárban. Hogy mely könyvtár, mely dokumentumaiban? Ezt meg kell kérdezni egy könyvtárban. A könyvtár információs központ. Sokan azonban nem tudják, ezért több könyvtár megváltoztatta a nevét információs központra. Más könyvtárak bejelentették, hogy információs központot hoztak létre, hogy mutassák, haladnak a korrallal. A művelődési házak is haladnak a korrallal. Ők is hoznak létre információs központot. A művelődési ház információs központja egy kis könyvtár. Ettől kis információt lehet kapni. Minél nagyobb a könyvtár, annál több információ rejlik benne. Kis információs központot könnyű csinálni, de nem érdemes.

Különböen is itt van már a nagy konkurrencia: az információs automata-sorozatvető. Csupán az új színes televíziókat kell kihajítani, venni egy vadonatúj dekóderest, aztán újra együtt lehet a család otthon és nyomkodhatja a gombot ki-ki kedvére, mert a mindentudó helybe hozza a nagy könyvtárak, adattárak és információs központok összes titkát.

Ehhez a csodához semmi más nem kell, csak a könyvtárak és más adattárak visszakeresését gépesíteni, elektronikával olvashatóvá tenni. Tehát mégis kell a befektetés a könyvtárakba és más közhasznú adattárakba, hogy kicsalható legyen belőlük az információ, mert könnyen úgy járhatunk a minden lakásba bevezetett információs csappal, hogy csavarjuk, csavarjuk, de nem jön belőle más, mint hörgés.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács fórumairól

Elnökségi ülések. A gyors egymásutánban, 1983. január 27-én és február 8-án tartott két elnökségi ülést a külföldi devizás folyóiratok 1984-re szóló megrendeléseinek előkészítése tette szükségessé. Több, írásban előterjesztett javaslatot vizsgált meg az elnökség, amelynek az előfizetések összehangolt lebonyolítási rendjét a következő szempontok szerint kellett mérlegelnie: Feltétlenül elkerülendők azok a hibák, amelyek az 1983-ra szóló rendelések kényszerű csökkentésekor — főként a rövidre szabott határidő miatt — előfordultak, s az 1983-as csökkentések során létrejött aránytalanságokat ki kell küszöbölni. El kell érni továbbá, hogy az egyes tárcák érdekei és sajátos szempontjai kellőképpen érvényesüljenek; a megrendelők maguk dönthessék el, melyik folyóiratokat kívánják feltétlenül megtartani, illetve az anyagi források beszűkülése esetén melyikről mondanak le. Törekedni kell arra, hogy a nagy, nyilvános gyűjtemények folyóiratválasztéka lehetőleg ne csorbuljon; egy-egy szakterület folyóiratválasztékát az érintett könyvtárak együttműködésével kell megteremteni, s nemcsak a folyóiratok, de a megrendelők között is célszerű fontossági sorrendet megállapítani. Tekintetbe kell venni azt is, hogy a kutatóintézetekben, fejlesztési műhelyekben, szerkesztőségekben a folyóiratok munkaeszközként szolgálnak.

A vitában végül három álláspont kristályosodott ki: 1. szakterületenként ki kell jelölni egy-egy könyvtárat, amely vállalja a tartalmilag hozzátartozó folyóiratok megrendeléseinek összehangolását, függetlenül attól, hogy a megrendelő könyvtár, intézmény vagy szerv melyik főhatósághoz tartozik, s magának a megrendelőnek mi a fő gyűjtési profilja; 2. az összehangolást és a fontossági sorrend megállapítását először az egyes tárcákhoz és országos feladatkörű szervekhez tartozó megrendelők

között, tárcahatárokon belül kell elvégezni, majd tárcaközi vonatkozásban rögzíteni a megrendelhető folyóiratok számát; 3. ha ismeretes volna már most a folyóiratokra szánt országos devizakeret, e keretet fel kellene osztani a tárcák között, s a tárcák állapítanak meg a hozzájuk tartozó szervek egyedi kereteit — ez lényegében a kötött devizagazdálkodáshoz való visszatérést jelentené.

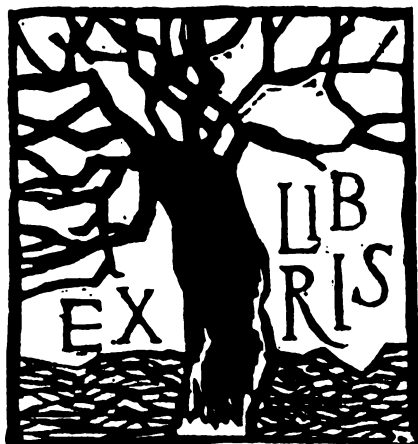
Mindegyik megoldási módnak vannak előnyei, vannak hátrányai, ám mindegyik feltételezi az igen szoros könyvtárközi együttműködést. Erre való tekintettel *az elnökség a második megoldás mellett foglalt állást*, s a következő lebonyolítási rendre tett javaslatot a művelődési miniszternek:

Haladéktalanul értesíteni kell az előfizetőket arról, hogy 1984-ben a külföldi folyóiratok ára várhatóan tovább emelkedik, a devizakeretek pedig aligha növekednek ilyen arányban. Ezt a tényt szem előtt tartva állítsák össze megrendelni kívánt folyóirataik listáját, mégpedig a címek fontossági sorrendjében. Megrendelési szándékukat — egyelőre még nem a Posta Központi Hírlap Iroda hatpéldányos szelvényén — jelentsék be országos főhatóságuknak, illetve a főhatóság által megbízott szervnek (hálózati központnak, információs intézetnek stb.). A bejelentések alapján rangsorolt listák készülnek, amelyekben a folyóiratok helyét fontosságuk, valamint a megrendelő intézmény súlya együtt határozza meg. A tárcánként összeállított listákat tárcaközi bizottság összesíti: érdemben nem bírálja felül a megrendeléseket, pusztán a rendelkezésre álló devizakeret függvényében megállapítja, hogy hány folyóirat húzandó ki a listák végéről. Végül a tárcák értesítik intézményeiket arról, hogy mely folyóiratokra adhatnak fel rendelést a PKHI-nál, amelyhez a megrendeléseknek legkésőbb 1983. június 30-ig be kell érkezniük.

(A javaslat elfogadásáról lapzártáig nem érkezett hír.)

A január 27-i ülésen a *Könyvértékesítő Vállalat* vezetői rövid tájékoztatást adtak a *külföldi könyvek importjának helyzetéről* is. A Könyvért deviza-nehézségek miatt 1982-ben arra kérte a könyvtárakat, vizsgálják felül rendelkezéseiket. Ez meg is történt, s a vállalat 1982 végén az országos ellátásban szerepet játszó mintegy 40 könyvtár, majd 1983 elején 450 helyi jellegű szakkönyvtár rendelkezéseit is továbbította a *Kultúra* révén a külföldi szállítókhoz. Amíg ezek a könyvek be nem érkeznek, addig a Könyvértékesítő Vállalat folyamatosan átveszi ugyan a könyvtári megrendeléseket, de egyelőre nem továbbítja őket. Az elnökség megállapította, hogy továbbra is napirenden kell tartani a könyvbeszerzések összehangolását, s ezt a szakterületi együttműködési körök tekintsék egyik fő feladatuknak.

A Könyvértékesítő Vállalat két ügyben kérte az OKT támogatását: 1. az iskolai könyvtárak, bár egyértelmű utasítást kaptak arra, hogy költségvetésük 75 százalékát fordítsák az országos könyvtárellátástól beszerzendő könyvekre, még mindig nagymértékben vesznek igénybe igen kates forrásokat; ezért kívánatos, hogy minél előbb csatlakozzanak a városi könyvtárak körül alakulóban levő, központosított ellátó rendszerekhez. 2. A Könyvértékesítő Vállalat 1985. január 1-től áttér a számítógépes nyilvántartásra. Ez lehetővé teszi — ha a könyvek imprimatúra-példányai is rendelkezésre állnak —, hogy még a könyvek megjelenése előtt felvehesse a könyvtárak rendelkezéseit. Így az igé-

nyeket teljes mértékben képes lenne kielégíteni, s a könyvtárak a könyvesboltokkal egyidejűleg kaphatnák meg a megrendelt könyveket. Egyelőre azonban csak a kiadványok 50 százalékából érkezik imprimatúra-példány a Könyvértékesítőhöz.

Plenáris ülés. Miután az elnökség 1982. október 14-i ülésén megtárgyalta *Havasi Zoltánnak* a könyvtári kutatás és fejlesztés kérdéseiről készített vázlatát (*Könyvtáros* 1983. 1. sz.), 1983. február 10-én a plénum elé került az előterjesztés. Ennek vezérgondolata az, hogy igazán eredményes kutató — fejlesztő munka csakis akkor folyhat a könyvtárakban, ha tartalmilag beleilleszkedik az országos kutatási főirányokba, szervezetileg kapcsolódik az országos kutatásirányítási és -szervezési mechanizmushoz, s a beszűkülést eredményező különállás helyett az integrációra helyezi a hangsúlyt. Így válhatnak a könyvtárak a kutatási infrastruktúra szerves részeivé. Ez a törekvés tükröződik a könyvtári kutatási program szerkezetében és a kutatáspolitikai javaslatok megfogalmazásában. Az előterjesztés e két szakaszát a következőkben teljes szövegük szerint idézzük.

A távlati kutatási program szerkezete és a tématervek feladatcsoportjai: „Kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek, értékeinek feltárása és rendszerezése; könyv-, sajtó- és könyvtártörténeti, nyomda- és kiadástörténeti kutatások; a szakkönyvtárak gyűjteményeire alapozott szaktudományi kutatások, szakbibliográfiai munkálatok; művelődéskutatások, olvasás- és könyvtárszociológia (a könyvtár és társadalmi környezete, szakirodalmi igények és szükségletek); a könyvtári rendszer fejlesztése (funkciórendszerek, könyvtártipológiai vizsgálatok, a könyvtári rendszer irányításával összefüggő döntésselőkészítés); korszerű könyvtári és információs rendszerek kialakítása és a könyvtártechnológia fejlesztése (információtároló és -visszakereső rendszerek, számítógépesítés, a könyvtári és az információs munka nemzetközi és hazai szabványosítása stb.); kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek megőrzésével (konzerválás, restaurálás, mikrofilm-technika) összefüggő vizsgálatok, kutatások.”

Javaslatok: „1. Kapjanak megerősítést a könyvtári kutatások irányaira vonatkozó felvá-

zolt elvek. Nyerjen elfogadást a könyvtári távlati és fejlesztési program szerkezete. 2. A könyvtári kutatási irányok meghatározott feladatcsoportjai kapcsolódjanak szervesen az országos kutatási főirányokhoz. 3. A főirányok koordináló tanácsaiban kapjon megfelelő képviselést a könyvtári kutatásirányítás. 4. A Művelődési Minisztérium szervezze meg újra az OKT kutatáspolitikai szakbizottságát, hogy a könyvtári kutatásirányítás kiterjedhessen a művelődési miniszter közvetlen irányításán kívüli nagy szakkönyvtárak, információs központok kutató-fejlesztő tevékenységének áttekintésére is. 5. Az MM könyvtári osztálya — az OKT kutatáspolitikai szakbizottságának javaslatai alapján — hirdessen kutatási-fejlesztési pályázatokat. 6. Az MM javasolja a könyvtárak vezetőinek és kutatóinak, hogy a jövőben éljenek jobban a központi kutatási alapok terhére hirdetett pályázatok lehetőségével, az állami megbízások kutatások rendszerével. 7. Az MM mielőbb jelölje ki és bizzza meg a kutatásirányítás szervező részlegeit, határozza meg az Országos Széchényi Könyvtár ezzel kapcsolatos feladatait.” (A 7. pontban kívánt intézkedés már 1983 elején megtörtént. A szerk.)

Az OKT tagsága egészében és általában egyetértett az előterjesztésben foglaltakkal, illetve egyes megfogalmazások további finomítását, bizonyos szempontok módosítását vagy kiegészítését ajánlotta. Így például: A könyvtári kutatások területén is következetesen kell érvényesíteni a művelődési miniszter ágazati

felelősségét, ám mind az irányítás, mind a szervezés terén a legszorosabb együttműködést kell kialakítani a leginkább érdekelt tárcaikkal, országos főhatóságokkal, illetve a hozzájuk tartozó kutatásszervezési intézményekkel, kutató és fejlesztő intézetekkel, könyvtárakkal, tájékoztatói intézményekkel. Haladéktalanul át kell tekinteni és értékelni kell a könyvtárakban folyó kutató—fejlesztő munkákat — ez a tartalmi elemzés az érdemi kutatásszervező munka megindulásának elemi feltétele. Sem fontossági, sem időbeli rangsort nem célszerű megállapítani a szorosan vett könyvtári tárgyú és az egyéb szakterületeken folyó kutatások között, bár jellegükből következően elképzelhető eltérő kezelésük. Nagy gondot kell fordítani a könyvtári tematikájú kutatások és a könyvtári gyakorlat kapcsolatára, mivel főként alkalmazott kutatásokról van szó. Törekedni kell a közgyűjtemények közötti kutatási együttműködésre, mégpedig elsősorban regionális szinten. Elvszerű munkamegosztás érvényesítendő a kutatókat összehangoló szervek között: a Művelődési Minisztérium könyvtári osztálya lássa el az irányítás feladatait, míg az OSZK-ban kifejlesztendő részlegre kell bízni a szervezési — nyilvántartási teendőket. Mindkét funkció támogatására újjá kell szervezni s tanácsadó szerepkörrel felruházni az OKT kutatáspolitikai szakbizottságát. A könyvtárak nem a formális kijelölések, tudományos intézménnyé történő deklarálás révén, hanem tényleges teljesítményekkel törekedjenek kiérdemelni a kutatóhelyé váló minősítést, illetve a tudományos könyvtári státust. Nagy figyelmet érdemel a kutató—fejlesztő munka személyi oldala, s lehetőséget kell teremteni azoknak — az egyébként felkészült — könyvtárosoknak is a kutatásokba való bekapcsolódásra, akik esetleg olyan könyvtárban dolgoznak, amely maga nem folytat ilyen tevékenységet. A kutatások anyagi fedezetét elsősorban az intézményi költségvetések képezik, de meggyőzőbb érvekkel az eddiginél jóval nagyobb mértékben kell pályázni az országos főirányok rendelkezésére álló források elnyerésére is.

Az ülés második napirendi pontjaként *Vályi Gábor* és *Sárdy Péter* a külföldi könyv- és folyóirat-rendelések kérdéseiről, *Papp István* a tanács 1983—1985. évre szóló programjáról (e dokumentum a *Könyvtári Figyelő* 1983. 3. számában jelenik meg) tájékoztatta a tagságot. (P.I.)

Könyvtár nélkül nincs kutatómunka

TÓKEI FERENC
sinológus,
egyetemi
tanár,
akadémikus

Magyarországon mindössze néhány tucatra tehető azoknak a száma, akik ismerik a kínai nyelvet, vagy legalább tanultak valamit kínaiul. A klasszikus kínai nyelv, a kínai tudomány, művészet, irodalom, a kínai történelem kérdéseiben jártas Kína-kutatók, a szó szoros értelmében vett sinológusok száma a tizet is alig éri el. Tókei Ferenc akadémikus, egyetemi tanár munkássága mégsem csak „kevesekre” tartozik; nevét határainkon túl is jól ismerik a legkülönbözőbb társadalomtudományok képviselői, hazánkban pedig még a kínai múlt és jelen iránt érdeklődő olvasók széles rétege is. Hiszen gazdaság- és társadalomtörténeti, filozófiai és esztétikai tanulmányai mellett a régi és a mai kínai irodalom sok-sok alkotását fordította magyarra, antológiákat szerkesztett, kínai művek elé írt bevezetőket. Negyvenéves korában Állami-díjjal tüntették ki, s még negyvenhárom éves sem volt, amikor a Magyar Tudományos Akadémia tagjai sorába választotta. Filozófiát tanít az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, s vezetője az 1979-ben létrehozott akadémiai orientalisztikai munkaközösségnek.

— *Ahogy mondani szokás, „már kora gyermekségétől kezdve” hivatást érzett a kínai kul-*

túra tanulmányozására? — kérdezem tőle, miután helyet kínál a dolgozószoza falait a padlótól a mennyezetig beborító könyvespolcok előtt. — *Sinológusnak készült?*

— Író szerettem volna lenni — válaszolja természetes őszinteséggel. — Kölyökkoromtól fogva rengeteget olvastam, egyaránt faltam a magyar és a világirodalmat. Nagyon szerettem a színházat, soha életemben nem felejttem el a régi Nemzeti „kakasülőjét”. Műkedvelő csoportokban játszottam, rendeztem, és hamarosan kisebb-nagyobb szindarabok írásával is megpróbálkoztam. Új lehetőségeket keresve kutatni kezdtem a távol-keleti, főképp a kínai színjátszást és színpadi irodalmat, a dráma ősfarmáit. Így kezdett érdekelni a kínai nyelv. Egyébként Brechtről akkor, a negyvenes évek második felében még nem tudtam — teszi hozzá mosolyogva.

— *Iskolái irányították az irodalom felé?*

— Azok is. Gimnáziumba a piaristákhoz jártam Budapesten, s irodalomtanáraitól kiváló indíttatást kaptam. Aztán meg valahogy kezembe került a katolikus egyház által „tiltott” vagy inkább nem ajánlott művek egy listája. A „tiltott” iránti természetes kíváncsiság elvezetett az Országos Széchényi Könyvtár olvasótermébe, ahol a lista nyomán elindulva mohón faltam egyik remekművet a másik után. Középkorok korom felejthetetlen élménye marad az irodalomórakon kívül az iskolakerülés sok-sok napja is, amikor már reggel beültem a könyvtárba, amely mindig jó meleg volt, s ahol a munkatársak asztalomra tornyozták az érdekesebbnél érdekesebb könyveket. Hasonlóképpen nem felejttem el akkori „betegségeimet” sem, hiszen általam adatott meg, hogy „elolvassam” a világirodalmat. Emlékszem például, hogy egy kis kölcsönkönyvtárnak — talán magánvállalkozás volt — minden nagy sorozatát, például a

Klasszikus Regénytárt és persze a Balzac-, Dickens-, Hugo-, Zola- stb. sorozat köteteit ilyen alkalmakkor olvastam el az ágyban. Apám kis könyvtárában is találtam többek közt Flaubert- és Maupassant-műveket. Aztán igen hamar „megalapítottam”, gyűjteni kezdtem saját könyvtáramat. A könyvtár mindmáig főleg a szépirodalom tárát jelenti számomra. Mintegy húszezer kötetes itthoni könyvtáram körülbelül felerészben ma is szépirodalmi gyűjtemény.

— *Hogyan, mikor kezdett el kínaiul tanulni?*

— Utolsó gimnazista évemben, amikor már rendszeresen bejártam a bölcsészkar akkori, Múzeum körüli otthonába, a felejthetetlen „C”-épületben működő Belső- és Kelet-Ázsiai Intézetbe, ahol először is klasszikus kínai nyelvet tanultam, később persze mait is. 1949-ben már bizonyos kínai tudással mentem az egyetemi felvételi vizsgára, és nyilván ennek köszönhetem, hogy felvettek, mert egyébként még a pótérettségi előtt álltam, ugyanis megbuktam fizikából. A vizsgáztatóknak a kínai polgárháború legújabb hadijelentéseit fordítottam le az újságokból. Nem volt valami nagy dolog, de hatott.

— *Milyen szakon szerzett diplomát?*

— Akkor a bölcsészkaron a tanári szakokon kívül, külön keretben működött az úgynevezett muzeológiai — és könyvtárosi — szakoktatás. A muzeológia intézet jellegű egység volt, amelybe beletartoztak a néprajz, a régészet, a művészettörténet mellett a különféle orientalisztikai szakok is. Ide iratkoztam be, itt tanultam s szereztem oklevelet a „kelet-ázsiai muzeológia” nevű speciális szakon, ami az én esetemben főleg a kínai nyelvet, történelmet, irodalmat, régészetet és művészetet jelentette. Meg kell mondanom, nagy szerencsémnek tartom, hogy egyetemi éveim ilyen multidiszciplináris szellemű légkörben teltek el. Az a természetes sokoldalúság, amely a régi muzeológiát jellemezte, érzésem szerint azóta is csak vágyálom az egyetemen.

— *Az egyetemi tanszék bizonyára kitűnő könyvtárral is rendelkezett.*

— Nem nagy, de jó könyvtára volt, s benne remek kutatói hangulat, amelyben jól esett dolgozni. De már akkor elhatároztam, hogy minden fontos könyvet előbb vagy utóbb megszerzek a saját könyvtáramba is. A nagy könyvtárakban ugyanis nem tudtam igazán

dolgozni. A kötelező könyvtári rend engem mindig zavart, sőt gátolt a tudományos munkában; valahogy kizárta a véletleneknek azt a szabad játékát, amely nélkül kutatni ugyan lehet, de felfedezni valamit — aligha. Így hát a könyvtárak helyett éveken át szívesebben bújtam az antikváriumokat; igazán jó könyvtárnak a böngészdéket éreztem, hiszen „szabadpolcos” rendszerükben valamiféle teljességhez fértem hozzá. S ami a fődolog volt: sohasem távoztam antikváriumból vásárlás nélkül.

— *Ha jól értem a szavait, Ön a szabadpolcos könyvtári rendszert tartja jónak, mégpedig abban a formában, amely ma inkább csak a házi-könyvtárakat jellemzi.*

— Hát igen, ma könyvtáraink szabadpolcai alig többek, mint falidíszek. Én ma már csak egészen kivételes esetben dolgozom könyvtárban. Életemnek hatodik évtizedére megrögzött itthoni kutató lettem, ma már talán a legteljesebb szabadpolc-rendszer sem tudna hosszabb időre könyvtárba ültetni. De azért nagyon jó emlékeim vannak például aspiráns koromnak egy prágai hónapjáról, amelyet jóformán az Orientálni Ústav, a Keleti Intézet kiváló könyvtárában töltöttem, ahol teljesen szabadon vehettem le, tehettem vissza a kínai és a sinológiai könyvek tucatjait, amelyek akkor

nálunk még hozzáférhetetlenek voltak. A kutatáshoz bizony ilyen szabadság kellene a könyvtárban.

— *Egy pillanatra visszakanyarodva egyetemi éveidhez: elméleti érdeklődésed hogyan alakult ki?*

— Azt hiszem, mindig is különös vonzalmat éreztem az elméleti kérdések iránt. Nem csupán a sinológia, hanem ez a leküzdhetetlen elméleti hajlam is „bűnös” abban, hogy szép-irodalmi próbálkozásaimat abbahagytam. Egyébként a sinológiában is kezdettől elméleti kérdések foglalkoztattak, különösen pedig azok, amelyeknek még a feltevése is csak a marxizmus talaján lehetséges. A marxizmus nekem máig tartó szellemi élményem.

— *Első tanulmányait az ötvenes évek első felében írta. . .*

— S mégis, azt hiszem, ma is nyugodtan vállalhatom őket, éppen mert elméleti problémák feszülnek bennük. Kandidátusi értekezésemet például, amelyet 1955-ben fejeztem be, 1982-ben adták ki Kínában, s azt hiszem, megérti mindenki, milyen öröm ez egy sinológusnak. Egyébként 1960-ban írott, *Az ázsiai termelési mód kérdéséhez* című kis könyvemet először csak epizódnak tekintettem, kiruccanásnak a marxista történetelmélet területére. Kiderült azonban, hogy a marxi fogalom rekonstrukciójával a dogmatikus és vulgáris, álmarxista történetfilozófia legérzékenyebb pontját találtam el. A történelmi materializmus dogmatikus, tankönyvi rendszerébe ugyanis valóban nem illett bele, és a sematikus gondolkodók fejébe ma sem megy bele az ázsiai termelési mód marxi fogalma. Nyomban világossá vált számomra, hogy Marx felfogását és elméletét az Európában kifejlődött termelési módok vonatkozásában is újra meg kell vizsgálni. Így születtek meg *A társadalmi formák elméletéhez, az Antikvitás és feudalizmus, A szocializmus dialektikájához* című könyveim, egy szerves kutatási program megvalósításaképpen.

— *S e sokféle kutatáshoz is sikerült minden könyvet megszereznie a saját könyvtárába?*

— Az alapvető műveket igen. Mostanában persze egyre nehezebb; a külföldi könyv nagyon drága lett. . . Az Akadémia könyvtárától rendszeresen megkapom, mint más akadémiai-

kusok is, ha kéri, több tudományos szakkatalógus kartonmását. Ezek alapján kikölcsönzöm a szükséges könyveket. Több könyvtárral vagyok kapcsolatban, s valamennyiből vagy kikölcsönzöm a fontos művet, vagy — ha olyan könyvről van szó, amelyet nem elolvasni kell, hanem forgatni és szükség szerint elővenni — xerox-másolatot kérek róla. De hát ezek ma már természetes dolgok.

— *S ha valamely mű nincs meg a hazai könyvtárakban?*

— Akkor természetesen segít a könyvtárközi kölcsönzés.

— *Mikrofilmet, mikrokártyát nem használ?*

— Hacsak tehetem, nem. A legjobb szolgáltatás szerintem a xerox. Kár, hogy az ember dolgozószobájában alig áttekinthető hegyekké halmozódnak fel a xerox-másolatok, mert a könyvtári kapacitás általában kevés ahhoz, hogy a másolatokat könyv-formába fűzzék vagy kössék be. Külföldön egyébként elterjedtek a fűzés — valószínűleg — olcsó formái.

— *Folyóiratcikkét is másoltat?*

— Természetesen. Könyvtár és könyvtári szolgáltatások nélkül nincs tudományos kutatómunka.

— *Engedje meg, hogy befejezőként visszakanyarodjunk ifjúkori terveidhez. Írónak készült. . .*

— Hát talán fordításaimmal, no meg esztétikai írásaimmal valamicskét megvalósítottam a kölyökkori tervből. De megvallom, hiába lennének meg tudományos írásaim számos kiadásban és számos nyelven, valami kielégületlenség van, sőt erősödik bennem. A tudományos teljesítmény előbb vagy utóbb tudománytörténeti dokumentummá válik, míg a művészi irodalom mégoly korai, ifjúkori alkotásai is megőrzik értéküket, mégpedig teljes frissességükben, sőt nemegyszer az idő múlásával még szebben ragyognak. Ámbár lehet, hogy van valami hasonló a tudományban is. . . Én mindenesetre író és művész barátaimat irigylem egy kicsit. Családomban kultusza van az irodalomnak és a művészetnek. Például rendszeresen olvasunk fel — igen, hangosan — verset. Családi könyvtárunkból, szabadon, amikor kell.

Végh Ferenc

Párbeszédés kapcsolat: Veszprém — Kalifornia

Amint lapunk 1982. évi 12. számában már hírt adtunk róla, a múlt év októberében a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára (VVEKK) megkezdte a közvetlen, az úgynevezett online szakirodalomkereséseket a kaliforniai Lockheed adatbázisok szolgáltató központjából.

A Vegyipari Egyetem Könyvtára és a Lockheed közötti kapcsolat megteremtéséhez ki kellett építeni a Magyar Posta vonalkapcsolt adathálózatát, elő kellett teremteni a Lockheed használatához szükséges devizát, amelyet az OMIKK-TECHNOINFORM bocsátott rendelkezésünkre, meghatározott százalékkal megnövelt forint-egyenérték ellenében, szükség volt továbbá a kereséshez nélkülözhetetlen szakértelemre, valamint az egyetem képernyős termináljára és sornymató berendezésére.

Mindez néhány sorban összefoglalva meglehetősen egyszerűnek tűnik, azonban valószínűleg minden gyakorló könyvtáros sejti, hogy hosszú évek munkája rejlik e szűkszavú közlés mögött.

Talán van haszna, tanulsága visszatekinteni arra a több éves előkészítő munkára, amelyet a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára folytatott az online szakirodalomkeresés megvalósításáért.

Az előkészítő tevékenység három területen folyt: az igénybevevők körében megismertettük és népszerűsítettük az online szakirodalomkeresés lényegét, eközben kiképeztük a megfelelő szakembert, aki képes a számítógéppel folyó közvetlen párbeszéd végrehajtására, végül meggyőztük a fenntartót, az egyetemet, illetve az egyetem vezetőségét az online kapcsolat létesítésének szükségességéről, az anyagi áldozat értelméről.

A Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára 1971 óta végzi a számítógépes kémiai szakirodalomfigyelést a CA Con, majd a

CASEARCH alapján. Ez a szolgáltatás a felhasználó témájának, kutatási területének legfrissebb szakirodalmáról állandó keresőkérdesek (profilok) alapján ad tájékoztatást. A több mint tíz éve folyó szolgáltatás az egyetemen, a kutatóintézetekben és az iparvállalatoknál megbecsülést szerzett a számítógéppel készített bibliográfiáknak és a gépi információkeresés módszerének. A Chemical Abstractsból végzett folyamatos szakirodalom-figyelés mellett mindig léteztek felhasználói igények a témák régebbi és szélesebb körű irodalmának feltárására is, ezek számítógépes kielégítése azonban hosszú ideig nem volt lehetséges.

A számítógéppel készült szélesebb körű és retrospektív bibliográfiák készítésében az első lépést a stockholmi Royal Institute of Technology Library Information and Documentation Centerből rendelt szakirodalom-keresések jelentették. Ide telexen juttattuk el a keresőprofil, amelynek alapján a stockholmi intézet munkatársa elvégezte az online keresést, az SDC (Systems Development Corporation = Rendszerfejlesztési Vállalat), a Lockheed és más adatbankokból, és az irodalomjegyzéket postán küldte el a veszprémi könyvtárnak. Ezeket a kereséseket a 70-es évek végén (1978) kezdtük, s már az első eredmények is meggyőzték a felhasználókat a több adatbázis alapján készült és a témák régebbi irodalmát is tartalmazó bibliográfiák értékéről.

Amikor Magyarországon is elérhető közelségbe került a külföldi adatbázisokkal való közvetlen kapcsolat megteremtése, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság lehetőséget nyújtott az MTA SZTAKI (Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet) munkatársai és eszközei segítségével az online szakirodalomkeresés lebonyolításának megtanulására, begyakorlására, elterjesztésére. Könyvtárunk élt e

lehetőséggel, és egyik munkatársunk rendszeresen Budapestre utazott, hogy az MTA SZTAKI terminálján online szakirodalomkereséseket végezzen. Ez már többet jelentett a Stockholmból rendelt kereséseknél, mert nemcsak tovább népszerűsítette a több adatbázis alapján, számítógéppel készült bibliográfiákat, hanem lehetőséget adott munkatársunknak, hogy megtanulja, miképpen lehet közvetlen, párbeszédés kapcsolatot teremteni a számítógéppel. A kérdező szakértelme igen fontos, hiszen a számítógéppel folytatott párbeszéd nem egyszerűen szakma, hanem majdnem művészet.

Elérkezett az idő, hogy a könyvtár az egyetemen belül döntésre vigye az online kapcsolat ügyét. Az eddigi népszerűsítő munka, a párbeszédéses üzemmód révén készített bibliográfiák megtették hatásukat, és az egyetemi tanács 1981. június 25-én határozatot hozott a külföldi adatbázis-szolgáltató központok és a könyvtár közötti online kapcsolat megteremtésének szükségességéről. Következő lépésként az egyetem megrendelte a Magyar Postától a vonalkapcsolt adathálózat kiépítését. De az egyetemi tanács határozata után is ébren kellett tartani az érdeklődést, a figyelmet újból az online-ügyre irányítani. *Dr. Kiss Istvánnak*, az OMF B Rendszerelmzési Intézet igazgatójának segítségével 1982. március 11-én a könyvtár szűk körű bemutatót szervezett az egyetem vezetői részére. Ez volt az első közvetlen kapcsolat a Veszprémi Vegyipari Egyetem

Könyvtára és a Lockheed között. Ekkor az adatátviteli vonal még nem volt készen, a kapcsolat telefonvonalon jött létre. Annak ellenére, hogy nem volt hibamentes, volt abban valami lenyűgöző, hogy egy kis magyar vidéki város egyeteméről közvetlen kapcsolatba lehet lépni a világ másik oldalán levő, adatok millióit tároló számítógéppel. Ez a bemutató bebizonyította, hogy technikailag Veszprémből is lehetséges a csatlakozás, hogy a Lockheed több mint 150 adatbázisából, 60 millió adatból a kémiai, vegyipari kutatást szolgáló, jó bibliográfiák készülhetnek, és megmutatta azt is, hogy a könyvtár munkatársa képes a párbeszéd lefolytatására, az online szakirodalomkeresés végrehajtására.

A könyvtár munkatársa folyamatosan továbbképezte magát, többször járt Bécsben, ahol egy adattárból online kereséseket végzett, és Budapestről a Számítástechnikai Koordinációs Intézet terminálja segítségével használta a Lockheed-központ adatbázisait.

1982 második felében a Magyar Posta kiépítette az adatátviteli vonalat, az OMIKK-TECHNOINFORMtól a megfelelő befizetés ellenében megkaptuk a szükséges devizakeretet, és megkezdődhettek a keresések Veszprémből. A könyvtárnak még nincs saját terminálja, sornymotatója; az egyetem más egységeitől kölcsönkért berendezéseken, kölcsönhelyiségben folyik a munka, de most már nem telefon, hanem vonalkapcsolt adatátviteli rendszer segítségével. Ez minőségi fejlődés a telefonhoz képest, mert hibamentes, jó kapcsolatot teremt, amiért a Magyar Postát is elismerés illeti. Időközben az egyetem megrendelte a könyvtár számára a szükséges berendezéseket (terminál, sornymotató), és reméljük, hogy olyan helyiséget is kapunk, amelyben a szakirodalom-kereséseket megfelelő körülmények között lehet végezni, és a hallgatónak is be lehet mutatni.

A következő feladat az európai adatbázis-szolgáltatókkal való kapcsolat kiépítése adatátviteli vonalon keresztül (ehhez még a postai szerződések nincsenek készen), valamint annak meghatározása, milyen feltételekkel vehetik igénybe külső igénylők a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtárának online szakirodalom-kereső szolgáltatását.

A VVEKK-Lockheed online kapcsolat új fejezet kezdetét jelenti a kémiai, vegyipari szakirodalom-ellátás rendszerében.

**Dömötör Lajosné dr.
dr. Egyházy Tiborné**

Az 1981 októberében megtartott tatai tanácskozás (*Könyvtáros*, 1981/12. és 1982/1. sz.) óta szinte minden fórumon — a megyei továbbképzéseken, a szakfolyóiratok hasábjain vagy a Magyar Könyvtárosok Egyesületének küldöttközgyűlésén — szóba kerülnek az iskolai könyvtárak. Tudjuk, hogy e könyvtárak „fontos láncszemei” a magyar könyvtárhálózatnak, tudjuk, hogy óriási lemaradásokat kell ledolgozniuk, de annak is tudatában vagyunk, hogy a jelenlegi személyi és tárgyi feltételek mellett még sokáig nem változtathatunk helyzetükön.

Több megyében történtek már tétova lépések a két fél (a közművelődési és az iskolai könyvtár) munkájának összehangolására, a működési alapfeltételek megteremtésére. Ott a legbiztosabbak az eredmények, ahol bevezették a központi ellátást, de ez a rendszer nem mindenütt valósítható meg. Az úgynevezett iskolai könyvtár a középfalvas és a nagyközséges megyék többségében ma is csupán rendezetlen könyvhalmaz, sokszor cserélődő, legfeljebb alapfokú tanfolyamot végzett könyvtárossal, aki rendszerint csak sajnálatot vagy lebecsülést kap még saját kollégáitól is. Szakmai gondjaival nincs kihez fordulnia, s mivel a főiskolán nem sokat hallott a könyvközpontú oktatásról, nem is tulajdonít különösebb jelentőséget a könyvtári aprómunkáknak.

Márpedig, ha *partnerré* akarjuk emelni az iskolai könyvtárakat, nekünk, közművelődési könyvtárosoknak kell nekik segítő kezét nyújtanunk az idősebb testvér jogán. Nem elég leírni az alapelveket, elméleteket kidolgozni (a *Könyv és könyvtár az általános iskolában* című, 1980-ban a Tankönyvkiadónál megjelent segédkönyvet — *Könyvtáros* 1981/3. sz. — csak a legbuzgóbbak olvasták el), hanem elsősorban a *párbeszéd* lehetőségét kell megteremtünk: az élő problémák őszinte megvitatását valóságos helyzetekben.

Ezt az elvet próbáltuk megvalósítani Csongrád megyében, ahol járasonként, illetve városonként *vitaforumot* szerveztünk a terület iskolai és közművelődési könyvtárosaival. 1982 tavaszán és őszén öt helyszínen rendeztük meg ezeket a kisközösségi eszmecsereket (vitaindító előadással és bemutató foglalkozással gazdagítva). Az előadók (*dr. Nagyszentpéteri Géza*, *dr. Könyves-Tóth Lilla*) hangsúlyozták a pedagógus meghatározó szerepét, a könyvtárhasználati ismeretek módszer-jellegét és fontosságát az *egész* oktatási folyamatban, az önálló kutatás döntő szerepét az önművelés készsége fejlesztésében. Beszéltek a könyvtáros és a pedagógus közötti munkamegosztás formáiról, az összehangolás szükségességéről, a tantervi következetlenségek áthidalásáról, a segédeszközök használatához vezető *indítékok* fontosságáról.

Az előadásokat mindenütt könyvtárhasználati bemutató foglalkozás követte (alsó és felső tagozatos, szaktárgyi és eszközbemutató óra vegyesen); örömkre szolgált, hogy három helyen gyakorló pedagógus vállalkozott erre a feladatra. A 20 — 40 főnyi hallgatóság — amelynek soraiban többnyire együtt ültek a *területi partnerek* — ösztönzést kapott saját gondjainak, tapasztalatainak és bizonytalanságainak feltárására. Elsősorban a tárgyi feltételek hiányát panaszolták, de jellemző módon ott vált élénkebbé az eszmecsere, ott esett szó módszerbeli, didaktikai kérdésekről is, ahol már folytak kísérletek ennek az ismeretanyagának a tanítására, ahol ismerték az osztályokra és ismeretkörökre bontott, megyeszerte kiküldött könyvtárhasználati tematikát is. (Megjelent a *Módszertani Közlemények* 1982/5. számában.) Általában azonban úgy éreztük, hogy az iskolákban is megindult valamilyen folyamat, a pedagógusok is fontosnak tartják a könyvek mindennapos felhasználását az oktatásban, s talán már nem vetélytársi, hanem

segítő szándékot látnak törekvéseinkben. (Ugyanezek a tanácskozáson felmértük azt is, hogy milyen téren várnak gyakorlati segítséget munkájukhoz: kiderült, hogy elsősorban a katalógusépítéshez.)

Ki fog cédulákat gépelni?

Nyilvánvaló, hogy a leírt módszer csak egy a sok lehetőség közül, s még mindig csak a kezdetet jelenti: a helyzet felmérését. A munka nagyja, a rendezetlen iskolai könyvtárak *használhatóvá, működőképessé tétele* (selejtezés, szabályszerű állomány-nyilvántartás, katalógusszerkesztés) még hátravan. Rendezett könyvtárak nélkül ugyanis a könyvtárhasználat tanításának legjobb tervezete is csődöt mond. Az iskolai könyvtárakra is vonatkozik a 3/1975. számú KM — PM rendelet (*Könyvtáros* 1975/11. sz.), de előírásainak végrehajtása még néhány ezres kötettség esetében is óriási munka, különösen alapfokú szakképesítésű könyvtárosnak. Ezt a feladatot nem lehet országos fórumokon, irányelvek útján letudni, ez kétkezi munka, amit *csinálni kell!* De ki fog leülni és törlési jegyzőkönyvet, címleltárt írni, katalóguscédulákat gépelni — pusztán *öntudatból*, szakmai elhivatottságból, családjától vonva el az időt!

Az iskolai könyvtárostól ezt azért nem várhatjuk el, mert órakedvezményt általában nem kap (csak 5000 kötetes állomány felett írja elő a 120/1982. számú MM-ÁBMH utasítás (*Könyvtáros* 1982/12. sz.)), emellett — lássuk be — még középfokú szakképesítéssel is nagy falat ez egy embernek a pedagógiai munka végzése mellett. Hát még, ha képesítéssel sem rendelkezik! A községben vagy városban dolgozó közművelődési könyvtáros pedig — a mai könyvtárosi bérezés és az esti nyitvatartás mellett — nem fogja feláldozni a szabadnapját, inkább megpróbál valamilyen kiegészítő jövedelemforráshoz jutni. Nézzünk szembe a tényekkel: ha valaki kézzelfogható szakmai segítséget adhat, az elsősorban olyan könyvtáros lehet, aki naponta végzi ezt a munkát, és még helyben is lakik. A szakfelügyelet, ha mégoly szervezett és kiépített is, legfeljebb irányt és ütemezést adhat, az érdemi munkát helyben kell elvégezni. Az intézmények integrálása is csak akkor lendíthet a helyzetben, ha nem egyedül a közművelődési könyvtárostól várják el a nyakába zúduló ömlesztett állomány rendezé-

sét — méghozzá sürgősen! —, mert neki továbbra is el kell végeznie az eddigi — napi 8 —9 órára szabott — feladatait.

Nélkülözhetetlen a szakképzett könyvtárosok segítségére!

Mi tehát a megoldás? A helyzet, a feladatok felmérése (a párbeszéd) után a tanácsok meghatározott időre szóló *szerződésben* bízzák meg az erre vállalkozó községi vagy városi könyvtárost bizonyos iskolai könyvtári *szakfeladatok* ellátásával (például állománykivonás, leltározás stb.) — némi óradíj vagy tiszteletdíj ellenében. Természetesen ezen a megbeszélésen jelen kell lennie az iskolaigazgatónak, mint munkaadónak és a terület iskolai könyvtári szakfelügyelőjének, aki ütemezi a feladatokat és ellenőrzi a szakmai színvonalat. Bizonyos vagyok abban, hogy minden városban, nagyközségben, ahol rendezetlen iskolai könyvtári állomány van, akad olyan *szakképzett* könyvtáros, aki ilyen feltételek mellett vállalja ezt a feladatot, beleértve az iskolai könyvtáros betanítását is. Az érdemi munkát viszont az iskolai könyvtárosnak kell megszerveznie, gondoskodván arról, hogy néhány ügyes gyerek is segítsen a manuális munkák elvégzésében. Heti 6—8 órával számolva egy év alatt rendbe hozható így egy 2—3000 kötetes ömlesztett állomány.

Nem feledkezhetünk meg az iskolai könyvtáros szakmai színvonalának emeléséről sem: a szakképzetlen vagy alapfokú tanfolyamot végzett iskolai könyvtárosokat nagyon fontos lenne beiskolázni a 200 órás könyvtárkezelő tanfolyamokra — speciális iskolai könyvtári kiegészítő anyaggal. A szaktanárok számára pedig az iskolai szakmai munkaközösségi megbeszéléseken legalább egy-egy alkalommal időt kellene szentelni a könyvtárhasználatra nevelés szakmódszertani kérdéseinek.

A szemléletformálás nehéz munkáját az igazgatói értekezleteken kellene folytatni, és pedig intézkedéseket kérve az igazgatóktól — ütemtervvel és határidőkkel.

Ha a tanácsokat sikerül megnyernünk az ügynek, és hajlandók néhány ezer forintot áldozni e célra, akkor kettős jót teszünk a könyvtarostársadalommal.

Sáráné Lukátsy Sarolta
megyei gyermekkönyvtári szakreferens,
Szeged

Együttműködés az oktatás és a közművelődés érdekében

Mint annyi városnak, Veszprémnek is vannak jellegzetes épületei, építményei. A vár, a völgyhid (viadukt) szinte jelképe már e történelmi helynek, amelyet megye- és országszerte sokan ismernek. De van Veszprémnek egy fiatalabb arca is — igaz, kicsit sápadt, unalmas, közömbös —, a Haszkovó utcai új lakótelep. 15—20 ezer ember él itt meglehetősen zárkózott életet, mert két eszpresszón, egy bor-kóstolón és egy parányi tanácsi közművelődési fiókkönyvtáron kívül nyilvános, szórakozásra, művelődésre alkalmas hely nem található az egykori Jutas-pusztához közeli városnegyedben. Űde színfolt viszont a panelházak rengetegében — a sápadt arcon parányi pír — a helyiek által csak piros iskolának hívott épület, melyben a Báthory István Általános Iskola működik.

Öt éve építették lengyel építőmunkások. 24 tanterem, 1100—1300 tanuló, 80—90 pedagógus — ezek legfontosabb adatai. A város közvéleménye élénk érdeklődéssel kísérte az építkezést, majd az oktató-nevelő munka megindulását. Az intézmény igazgatója, *Tölgyesi József* a *Könyvtárosban* is beszámolt arról, hogy az új iskolában tervezik a feladataik megvalósítását hatékonyan segítő eszköztár kialakítását is. (1979/10. sz.)

Öt év egy új iskola életében

Az iskola avatása óta öt esztendő telt el. Vezetői, pedagógusai kezdettől fogva törekedtek a tanítási-tanulási folyamat korszerűsítésére, a tanulók ismeretszerzési szokásainak megfelelő alakítására, és sikerült is létrehozniuk azokat a feltételeket és lehetőségeket, amelyek segítik az információszerzési kultúra kialakulását, az önművelési szokások gyakorlását. Ilyen például a jól felszerelt szaktantermi

rendszer, a zártláncú tévéhálózat és főképpen az eszközöknek és forrásoknak az a központi tára, a tanítási-tanulási információk olyan háttérbázisa, amely valóban központi szerepet tölt be a tanulók önálló ismeretszerzésében, a nevelők pedagógiai tevékenységében.

A piros iskola „kulturális központja” (a „könyvtár” kifejezés használata már szűknek tűnik) kétéves előkészítő munka után, az 1981/82-es tanévben kezdett teljes üzemmel működni.

A könyvtár és médiatár a szaktantermek középpontjában, közel a vele szerves kapcsolatban működő iskolai stúdióhoz, 100 négyzetméteres alapterületen kapott helyet, új berendezést és bútorzatot. TÉKA-könyvvállványok és hozzájuk esztétikusan igazodó olvasóasztalok, ülőbútorok, valamint egyéb berendezési, felszerelési tárgyak teszik otthonossá a szép, világos helyiséget, s könnyen hozzáférhetővé a könyveket, illetve egyéb könyvtári dokumentumokat. Az olvasóteremben 34 ülőhely van. A nyolc audiovizuális fülke és eszközei egyéni tanulásra, kutatásra szolgálnak, a hírlap- és folyóiratolvasó-övezet csendes beszélgetésre, konzultációkra alkalmas.

Az eszköztárhoz tartozó stúdióban, ahol főfoglalkozású technikus munkatárs dolgozik, képmagnók, felvevő és lejátszó berendezések, a zártláncú televízióhálózathoz szükséges eszközök találhatók. Közvetlen kapcsolatban van az AV-fülkével, ahol a tanulók diát és mozgófilmet, videokazettát nézhetnek, hangfelvételeket (például nyelvleckéket) hallgathatnak. A stúdió berendezését az Országos Oktatástechnikai Központ segítette gépekkel és felszerelési tárgyakkal.

A könyvállomány több mint ötezer kötet, a szép- és a szakirodalom megoszlása 34:66 százalék. Ezenkívül mintegy háromezer tankönyv, munkafüzet, feladatlap, tanári segéd- és kézikönyv, útmutató áll a nevelők rendelkezésére.

zésére. A gyorsabb tájékozódást, információ-szerzést, szakmai önművelést 78-féle folyóirat segíti (közülük 30 pedagógiai). Az audiovizuális állományt csaknem 300 diafilm, hanglemez, kép- és hangfelvétel, oktatási segédanyag alkotja. Az évi beszerzési keret 60 ezer forint.

Az azonos témával foglalkozó különféle dokumentumtípusok egy helyen találhatóak meg a polcokon: így a földrajzi vagy a történelmi témájú könyvek, folyóiratok, diafilmek és hanglemezek egy csoportot alkotnak.

A tanulók 75, a nevelők 100 százaléka (!) beiratkozott könyvtári tag. Az 1981/82. tanévben a beiratkozott tanulók átlagosan 6, a nevelők 10 kötetet kölcsönöztek, ami az iskola létszámát tekintve 4,2 kölcsönzött könyvet jelent, a könyvek forgási sebessége 1,4 volt. A látogatási mutató a tanulók esetében 3,2, a pedagógusoknál 2,7. Mivel hosszú ideig átalakítási munkák nehezítették a könyvtári szolgálat működését, valósabb képet kapunk egy teljes üzemi hónap eredményei alapján. 1982 novemberében 823 tanuló és 53 pedagógus kölcsönzött összesen 1167 kötetet. Helybenolvasó 519 volt, valamilyen eszközt 249-en használtak.

Az iskolai könyvtár (eszköztár) a nevelési-oktatási tervek, tankönyvek, munkafüzetek, tanmenetek alapján kidolgozta a szükséges és lehetséges könyvtárlátogatások programját (az elsőtől a nyolcadikig), ennek alapján a nevelők munkaközösségi megbeszéléseken tanmenetükbe építették a látogatásokat. Egy tanév folyamán 173 csoportos foglalkozást tartottak, közülük irodalmi 46, környezetismereti 13, osztályfőnöki óra 9, napközis foglalkozás 46 volt. Folyik a címszó-, szerzői és a szakkatalógusok szerkesztése. Működnek a könyvtár és médiatár szolgáltatásai. A tanítási órákra, előadásokra való felkészüléshez, munkaközösségi beszámoló, szakköri munkaterv készítéséhez, raj- és csapatprogramokhoz sok irodalomkutatás, anyaggyűjtés, bibliográfiai összeállítás készült az igényeknek megfelelően. A könyvtár a nevelési értekezletek, továbbképzések, megbeszélések anyagának áttekintését, a tanulók vetélkedőre, versenyekre való felkészülését irodalomjegyzékekkel segíti. Témafigyelést vállal szakmai és politikai kérdésekről, gyűjti az iskoláról újságokban, folyóiratokban és egyéb kiadványokban megjelenő helyismereti anyagot. Kiadja — évi 3—4 alkalommal — *A veszprémi Báthory István Általános Iskola Könyvtárának bibliográfiái* című sorozat darabjait, amelyek egyebek között az időszerű pedagógiai kérdésekről szóló és a helyismereti

irodalmat dolgozzák fel, illetve a nevelők által készített pályázatok, szak- és záródolgozatok, valamint az előző időszak gyarapodási jegyzékét tartalmazzák.

Kapcsolatok

A könyvtár és médiatár működését, felszereltségét a veszprémi városi tanács és az Országos Oktatástechnikai Központ együttműködési megállapodása határozta meg, ennek értelmében a Báthory-iskola az OOK bázisintézménye. Ez jelentékeny, eszköz jellegű anyagi támogatást (körülbelül 2 millió forint értékben) és rendszeres, korszerű szakmai gondoskodást jelent. Tölgyesi József igazgató Egy lakótelepi új általános iskola AV-rendszere című cikkében (= Audio-vizuális Közlemények, 1980 3—4. sz.) részletesen beszámolt a rendszerről és annak kialakításáról. Különösen érdekes számunkra az, hogy az iskola, kihasználva a szerződés nyújtotta kedvező lehetőségeket, hozzákezdett kapcsolatai kiépítéséhez: tudatosan törekedett kezdeményező szerep vállalására a lakótelep közművelődésében.

Az iskola és könyvtára közművelődési céljainak valóra váltásában nem maradt magára. Íme, néhány példa arra, hogyan segíti munkáját a Georgi Dimitrov Megyei Művelődési Központ és az Eötvös Károly Megyei Könyvtár:

Nemrég szórólapok lepték el a lakótelep legnagyobb ABC áruházának bejárati csomaglerakó polcait. Az egyik röplapon a következő olvasható:

„Kedves Olvasó!

Az Ön lakótelepén, a Felszabadulás úti lakótelepen csaknem 20 ezer ember él. Öt percet kérünk Öntől, arra, hogy tájékoztatónkat olvassa el. A lakótelepi felnőtteknek és gyermekeknek kínálunk különböző művelődési, szórakozási lehetőségeket. Hol? A Báthory-iskola nemcsak a gyerekeknek szervez programokat, hanem megnyitja kapuit a felnőttek számára is.” Eddig az idézet.

Egy téli hónap programjai: „Új matekot tanul a gyerek” tanfolyam szülőknek; Szülők akadémiaja: Az iskola és a család; Kamerával a nagyvilágban: Ausztria. Osztrák kisfilmek szinkrontolmácsolással, majd kötetlen beszélgetés gyerekekkel és felnőttekkel; Bábszínház; „Nyugtalan föld” — geológiai fotókiállítás;

Rádiokabaré az iskola előcsarnokában a városrész lakóinak.

Bár akadnak még szervezési hibák, a kezdeményezés figyelemre méltó. A felnőttek a szülői értekezleten, a fogadóórákon és az iskolai ünnepségeken kívül is „bemehetnek” az iskolába. De mi köze mindehhez az eszköztárnak? Az, hogy az eszköztár a felnőttprogramoknak is gazdája. Két főhivatású könyvtáros végzi e sokrétű, szerteágazó munkát. Mindkettőjüknek felsőfokú könyvtárosi szakképzettsége van. A könyvtár vezetője tanít is. Szorosan együttműködnek a stúdió ugyancsak két fős személyzetével. A nyitvatartási idő hétfőtől péntekig napi nyolc és fél óra, összesen tehát 42,5 óra — a nyilvános szolgálatnak ez az óraszám több mint sok „B” — esetleg „A” — típusú könyvtár nyitvatartási ideje.

Mint az élet más területein, a megyei könyvtárral kialakult kapcsolat létrejöttében is közrejátszottak a személyi tényezők (több könyvtáros gyermeke koptatja az iskola padjait, az igazgató könyvtáros is volt stb.). Így született meg — először csak papíron — az iskola és a megyei könyvtár között az együttműködési szerződés. Ennek alapján kezdődött a közös munka. Kilenc pontba foglalták a megyei gyermekkönyvtár, négybe az iskola vállalásait. A lényeg azonban az, hogy ezek is megvalósultak. Annak ellenére, hogy a földrajzi távolság meglehetősen nagy a két intézmény között, egy év alatt 41 osztály járt a gyermekkönyvtárban. Köztük sok napközis csoport, és ebben a tényben nyilván szerepet játszott az a súlyos helyhiány is, amellyel az iskola egyelőre még küzd. A foglalkozásokon a gyermekkönyvtárosok ismertették a könyvtár állományát, szolgáltatásait, rendezvényeit, a könyvkölcsönzés rendjét. Többször járt a könyvtárban az anyanyelvi kísérleti osztály, és — ugyancsak a magyar irodalom tanításához kapcsolódva — rendszeres órákat tartottak a közelben működő Petőfi Színház fiatal művészeinek közreműködésével.

A gyermekkönyvtáros azt is vállalta, hogy segíti a nyolcadikosok megismerkedését a felnőttkönyvtárral, külön meghívja az iskola tanulóit rendezvényeire (különösen a gyermekkönyvhét eseményeire), helyet ad néhány iskolai szakkörnek, segít a szakköri foglalkozások lebonyolításában (eddig csak egy orosz nyelvi szakkör működött); továbbá segíti az iskolát letéti könyvanyaggal is. Jelenleg mintegy 500 kötetes tartós letét van az iskolában, de az osztályok is kapnak alkalmanként 20 — 30

könyvet rövidebb-hosszabb időre. Ez az ellátási forma még sokat fejlődhet a jövőben, anélkül, hogy hivatalosan központi ellátásnak neveznénk. A gyermekkönyvtáron kívül a megyei könyvtár más osztályai is igyekeznek segíteni az iskolának. A könyvkötészet vállalja a legfontosabb pedagógiai szaklapok, folyóiratok bekötését, a sokszorosító üzem kisebb terjedelmű írásos dokumentumok, xeroxmásolatok készítését. A tájékoztató szolgálat megoldja a bonyolultabb kérdéseket, a módszertani osztály munkatársai pedig segítőkészen figyelik az iskolai gyermekkönyvtári ellátást.

Újabban akad más próbálkozás is. A megyei könyvtár kis fiókkönyvtára a Jutas ABC szocialista brigádjaival épített ki hivatalos kapcsolatot. A könyvtáros rendszeresen szervez előadásokat, irodalmi esteket a bolt dolgozóinak, akik a könyvtárban tartják brigádösszejöveteleiket. A bolt vezetősége fontosnak tekinti a lakótelepi közművelődésbe való bekapcsolódást, s mint a legnagyobb és leglátogatottabb nyilvános szolgáltatóhely szívesen ad helyet és teremt lehetőséget a különféle kulturális programok népszerűsítésére.

1982 szeptemberében a lakótelepen új építészeti eljárással készült tetszetős oktatási együttes kezdte meg működését, otthont adva két szakközépiskolának, két szakmunkásképző intézetnek. A már számos nemzetközi mérkőzésnek színhelyül szolgáló sportszarnokon kívül egy 250 négyzetméteres közös könyvtárral is büszkélkedhetnek a diákok és tanáraik, a városrész lakói. Az új iskolai könyvtár most kezd működni, és a vezetők neki is fontos szerepet szántak a lakótelep közművelődésében. Remélhetőleg nemcsak e könyvtár, hanem az említett iskolák és intézetek is hamarosan bekapcsolódnak az itt ismertetett közös tevékenységbe. . .

*

Napjainkban sokat hallunk integrációról, nevelési központokról, komplex intézményekről, kettős vagy több funkcióról. A veszprémi Báthory István Általános Iskola és könyvtárának most kibontakozó törekvése példa lehet arra, hogy nem mindig a bonyolult szervezeti modellek, az új formák, divatos szakmai megoldások vezetnek eredményre, hanem a kezdeményezőkésség, nagy távlatokban gondolkodó, fiatalos, közös munka.

Barták Péter—Halász Béla

A könyvtári híradók tudósítanak a soron levő feladatokról!

Fórum

Tóvári Judit írását (*Könyvtáros* 1983/2. sz.) elolvasván, átlapoztam a *Komárom megyei Könyvtáros* 1968 óta megjelent számait. E híradónak akkori újraindulásától egy ideig szerkesztője voltam, s most ismét közreműködöm előállításában. Az 1968. évi 1-es számában — elnézést, hogy szerénytelenül magamtól idézek — ez olvasható: „... a könyvtár a maga szolgáltatásaival sikeresen eljutni az emberekhez csak az együttműködés útján tud. Úgy, hogy mint a láncszem köti magát másokhoz, úgy, hogy ő társul, vagy hozzá társulnak, de sohasem csak egyedül, mindig együtt másokkal. Meggyőződésem, ha a könyvtár nem él benne elevenen a társadalmat átszövő szervezett áramlatokban, igazán a szűkebb körrel, olvasóival se tud kielégítően foglalkozni.” Vagyis a könyvtári szolgálat eredményességének egyik legfontosabb tényezője a hatékony együttműködés. Valóban, a könyvtári híradók általában saját hálózatuk szervezésén — irányításán felül ennek a szolgálatát is vállalták. A hálózaton belüli és a hálózatok közötti együttműködés vállalása természetesnek és magától értetődőnek könyvelhető el, mondhatnám, a híradók létjogosultságának bizonyágaként is. S ez önmagában sem kevés!

A könyvtárügyben, a könyvtári munkában — és nem utolsósorban tevékenységünk *közegében* — az utóbbi időkben lényeges változások következtek be, s vannak folyamatban ma is. Nem kívánom ezeket felsorolni, részletezve és summázva is olvashatók a *Könyvtáros* 1981-es évfolyamának *módszertani vitájában*. Csak azt szeretném — sokadikként és sokadszorra — kiemelni, hogy a változásokkal kapcsolatban, illetve közepette igen fontos a kulcsfogalmak egységes értelmezése, az egészséges állásfoglalás, stratégia és taktika, valamint cselekvés. Mindezek megteremtésében az élőszo mellett

szükség van a mással nehezen pótolható híradók írásbeliségére. Mégpedig azért, mert jellegükből fakadóan átgondoltabbak, lényegretörőbbek, visszalapozhatók, hivatkozási alapul szolgálnak, mert mindenkinek ugyanazt mondják ugyanarról a dolgról — és sorolhatnám még az előnyöket.

A változások sorába tartozik az is, hogy a legtöbb megyében létrejött az iskolai könyvtárak hálózati központja, amely ilyen vagy olyan formában felépítette saját hálózati szervezetét. Szinte mindegyik híradó helyt adott az iskolai könyvtárak működésével kapcsolatos írásoknak, ez kiderül Tóvári Judit cikkéből is. A mi híradónk például 19. számában, 1974-ben vezércikkben foglalkozott első ízben e témával, és azóta is rendszeresen jelennek meg cikkek, tudósítások az iskolai könyvtárakról. Ezek úgy kerültek lapunkba, hogy a megyei könyvtár munkatársai közvetlen kapcsolatot tartottak az iskolákkal, illetve könyvtárosaikkal, s e kapcsolat révén gyűjtötték be a közleményeket. Nyilvánvaló, hogy ezzel a módszerrel a megjelent írások túlnyomó többsége csak az egyedi eseteket regisztrálta, regisztrálhatta. Az iskolai hálózati központok kiépülésével egyebek között e téren is minőségileg más helyzet állt elő: mód nyílik a tapasztalatok általánosítására. Ezáltal az eredmények, módszerek, problémák már tipizálhatók, s lehetőségessé válik az összegzés. A könyvtári híradók, amelyek mindhárom hálózathoz szólnak, illetve eljutnak, jól szolgálhatják a közművelődési és az iskolai könyvtárak létfontosságú együttműködését. Az iskolai könyvtárak munkája, mint pedagógiai és könyvtári tevékenység, sem ma, sem a jövőben nem nélkülözheti az „idősebb testvérnek” sokoldalú segítségét. A híradók pedig közleményeikkel a partnerek szemléletét is (át)alakítják. Erre szükség is van, gondoljunk csak a szűkebb-tágabb körben minduntalan

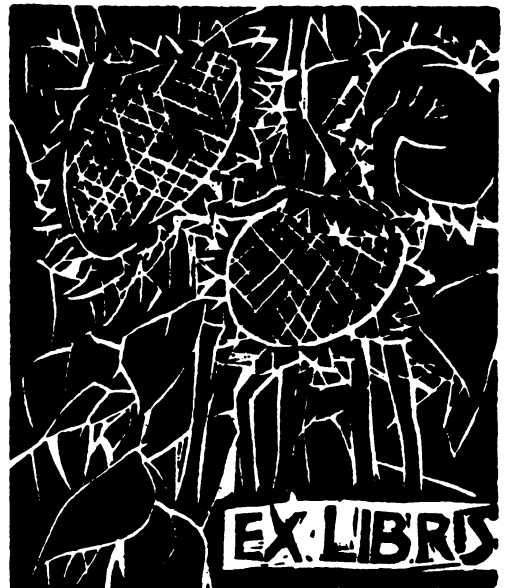
felelő vitára: kinek a dolga például a könyvtári óra megtartása?

A híradók ilyenfajta szerepe nagyon fontos, függetlenül attól — avagy éppen amiatt is —, hogy egy-egy megyében milyen intézmény — közművelődési könyvtár vagy valamely oktatási szerv könyvtára — tölti be a hálózati központ funkcióját.

Kell a szerkesztő bizottság!

Szólni kell mindezek kapcsán a híradók szerkesztő bizottságairól is. A híradók nem tölthetik be feladatukat nélkülük, nem nélkülözhetik ezeket a „mini” testületeket. Persze csak azokat, amelyek nem csupán az impreszszumban léteznek, hanem tagjai eleven és szoros munkakapcsolatban állnak egymással, tevékenységi körükben és a híradó ügyeiben is, továbbá ugyanígy vannak saját „főhivatású” munkaterületükkel is. Ellenvetésként persze mondhatja bárki, hogy ott vannak a módszertani könyvtárosok, meg a hálózat más munkatársai, akik szállítják a megírni-megjelentetni valót, sőt többnyire maguk írnak is, vagy íratnak az arra érdemes témákról; no meg ott az igazgató, továbbá a szerkesztő, akiknek egyébként is az a dolguk, hogy mindig mindenről kitaláljanak valamit. Nos, a szerkesztő bizottságra szerintem éppen az ilyen hányaveti összeállítási gyakorlat megszüntetése érdekében van szükség. A szerkesztő bizottság nem lehet csupán cikkösszehordó, témaajánló gyülekezet. Nem csupán azt kell eldöntenie, hogy mi jelenjék meg a híradóban, hanem azt is, hogy a helyi könyvtárügyben, könyvtári életben adódó témalehetőségek közül melyek a legfontosabbak, a legidősebbek, melyek kamatozhatnak a jövőben legjobban. Ám az is feladatuk, hogy körvonalazzák, az ily módon kiválasztott-kiválasztódott téma egészében, illetve részleteiben milyen álláspontot képviseljen a megjelenő cikk. Következésképpen a szerkesztő bizottság összetétele nemcsak képviseleti, hanem elsősorban érdemi kérdés. És nem is csupán „híradós ügy”. Ahhoz ugyanis, hogy a bizottság a *miről? mit? hogyan?* kérdésre egy-egy ülésén érdemben válaszolhasson, elengedhetetlen a tagok közötti folyamatos s nem csupán az ülésekre korlátozódó munkakapcsolat, aminek eredményeként a híradó kö-

vetkező számára vonatkozó elképzelések és vezérlőelvek már menet közben kikristályosodnak. Ilyen munkamódszerrel kialakul a szerkesztő bizottság laptervező üléseinek „másodlagos” szellemi terméke: megtörténik a lényeges témák kiválasztása és bennük az elvek egyeztetése, kialakul az azonos fogalmi—értelmezési rendszer, részben ennek hatására megindul a hálózatok és ezen belül az érdekeltek közötti művelődés- és könyvtárpolitikai együttgondolkodás is. Ez pedig feltétlenül kihat egy-egy témakörben a megvalósítás egységére. Végeredményben tehát nem pusztán a híradóról, hanem a hálózatok vezető intézményeinek, partnerszervezeteinek egyetértéséről, az egyetértés újabb, más területekre is áttérjedő erősödéséről van szó. Túlságosan nagyok az igényeink? Nem hiszem. Csak a tudatos érdemi munka néhány — szerintem alapvető — vonásáról beszélünk. Igaza van tehát Tóvári Juditnak, amikor a híradók „módszertanos” féloldalasságáról ír. A könyvtárügy megyei lapjai egyebek között a szakmai—módszertani segítségnyújtást írták zászlójukra, s a kitűzött célok közül főként a módszertani valósult vagy valósul meg. Ne indítsunk külön vitát a két fogalom azonos, illetve különböző voltáról, inkább gondolkodjunk el a vitaindítónak azon a — helytálló — megállapításán, hogy a híradókban milyen ritkán jut hely az olvasószolgálati vagy a feldolgozó munkával kapcsolatos

írásoknak. Vajon nem akadna feltárni, közkinccsé tenni való téma ezeken a munkaterületeken? Dehogynem, bár hadd ne soroljam fel valamennyit! Az volna az egyoldalúság oka, hogy a híradókat — mint nálunk is — a megyei könyvtár módszertani részlegének (csoportjának, osztályának) munkatársai hozzák össze? Érdemes lenne szétnézni híradóink háza táján már csak azért is, vajon hány helyen van olvasószolgálatos vagy feldolgozó munkatárs az említett szerkesztői bizottságokban vagy akár csak a szerkesztésben résztvevők soraiban. (Például nálunk sincs.)

Kitekinteni a szakma köréből

Azt írtam, hogy a hálózaton belüli és a hálózatok közötti együttműködés szolgálata a híradók munkájában önmagában sem kis feladat. Hadd tegyem most hozzá: úgy tűnik, hogy — szintén önmagában — nem is elégséges. A híradók, ha csak e feladatukat teljesítik, dicséretes munkát végeznek ugyan, de megrekednek a belterjességnél, azaz a szakma körében. S ez nem látszik elégségesnek mostanában, tevékenységi közegünk mélyreható változásai közepette. Tóvári Judit azt írja lapunkról, a Komárom megyei Könyvtárosról, hogy az mindhárom hálózattal foglalkozik, és „...nem feledkezik meg a művelődéspolitikai kérdésekről sem, egész szemlélete ilyen beállítottságú. Vizsgálja a könyvtárügy teljességét és annak kapcsolódási pontjait is...”. Amikor ezt a programot vállaltuk, éppen az vezette a mindenkori szerkesztőket, hogy ezt az általánosan belterjességnél nevezett szűk szakmaiságot lehetőleg elkerüljük. Az volt és ma is az a meggyőződésünk, hogy a közegétől elszakadó, csak önmagára figyelő, önmagával foglalkozó szakmai—módszertani irányítás, együttműködés-szervezés nem lehet hatékony, csak a művelődés- és könyvtárpolitikába ágyazódva, a külső kapcsolódási pontokat szem előtt tartva.

E témakörbe tartoznak a közigazgatásban végbement változások és a könyvtárügy ehhez kapcsolódó—igazodó feladatai. Tóvári Judit — és nagy részben a 81-es módszertani vita is — a járási közigazgatás és a (volt) járási könyvtárak megváltozott státusával, feladat- és

hatókör-rendszerével is összefüggésbe hozza és indokolja a híradók létjogosultságát, szükségességét. A közigazgatásban azonban más, a híradók „külső kapcsolatai” szempontjából lényeges szervezeti és belső, tartalmi változások is végbementek. Számolni kell például a *városkörnyék*nek, mint új közigazgatási egységnek a létevel, „jogositványaival”, működési mechanizmusával, a községi (nagyközségi) közös tanácsokkal, ezen a rendszeren belül a székhelyközség és a tagközség(ek) egymáshoz való viszonyrendszerével, illetve azzal, hogy egy-egy megyében — nálunk is — a felsoroltak együtt vannak jelen s működnek. De nemcsak ilyen jellegű változások mentek végbe, hanem belső, tartalmi jellegűek is: jócskán megnövekedett a helyi tanácsok önállósága, kiszélesedett hatáskörük, ezzel együtt természetesen felelősségük is. A könyvtárügy, a könyvtárak fejlesztése nagyban az ő magatartásukon, művelődés- és könyvtárpolitikai tájékozottságukon, szemléleti érettségükön múlik. Amennyiben a híradóknak feladata — márpedig az kell, hogy legyen — „a tanácsi és a pártvezetők tájékoztatása”, akkor ebből a tényből le kell vonniuk a szerkesztésre vonatkozó megfelelő következtetést: tájékoztatni és jó irányba befolyásolni kell a megjelenő írásokkal a helyi tanácsokat és tisztviselőiket. Hozzájuk és róluk is kell szólni a híradók lapjain. Nem árt, ha az ilyen írások egy-egy számban, akár tipográfiai eszközök alkalmazásával is, kitűnnek. Így talán elkerülhető, hogy általános tartalmából következtetve éppen az érdekeltek tekintsék pusztán szűk szakmai körnek szóló kiadványnak a híradót. És persze még a megnehezedett gazdasági helyzetben is el kell juttatni mindenhol a lapunkat, hogy minél többen olvashassák. De ez már a módszertani munka szóbeli „agitációs és propaganda-” tevékenységéhez tartozik.

*

Végezetül: a híradókkal kapcsolatban felmerülő számtalan és sokféle probléma valóban szükségessé tenné egyrészt a szerkesztőségek központi tájékoztatását — irányítását (közvetlenül vagy akár közvetve, például a megyei igazgatói értekezletek révén), másrészt valamilyen *országos fórum* összehívását, ahol a vázolt kérdések megvitatására alkalom adódnék.

Kovács Emil

Hátrányos helyzetűek könyvtári ellátása

A könyvtári munka szolgálat. Még inkább az a mozgássérültek, a hátrányos helyzetűek könyvvel való ellátása. Bennünket is ez a gondolat vezérelt, amikor hozzáfogtunk Szolnokon e szolgálat megszervezéséhez. Először a városunkban élő mozgássérültek, hátrányos helyzetűek nevét, címét törekedtünk felkutatni. Ebben többen is segítségünkre siettek. A városi szociális otthon vezetőjétől megkaptuk azoknak a névsorát, akiket házi gondozásban részesítenek; a város körzeti orvosai a körzetükbe tartozó mozgássérültek névjegyzékét adták át; a társadalombiztosítási igazgatóság pedig a tolokocsival rendelkezők címjegyzékét bocsátotta rendelkezésünkre. Még a postások is segítettek azzal, hogy a körzetükben lakó, egyedül élő és már nehezen mozgó nyugdíjasok névsorát eljuttatták hozzánk. Összesen 1095 személy nevét és címét sikerült megszereznünk. Az adatok birtokában hozzáfogtunk a munkához: 741 hátrányos helyzetű személynél végeztünk helyszíni környezettanulmányt, s igyekeztünk őket tájékoztatni célunkról. 354-et levélben kerestünk fel, amelyben megírtuk, hogy hamarosan megkezdjük a „könyvet háztól házig” szolgáltatásunkat.

A személyesen, illetve írásban felkeresett 1095 személy közül 114-en kívánták igénybe venni új szolgáltatásunkat. Lényegesen többen jelentkeztek a személyes megkeresés eredményeként, mint a levélben küldött értesítésre. Nyilvánvaló, hogy a személyes beszélgetés kapcsolatteremtő, meggyőző ereje lényegesen nagyobb, mint a — bármilyen kedves hangú, mégis hivatalos jellegű — levélé.

A szolgáltatást igénylőknek a lakásukon törzslapot állítottunk ki, amely azonos a könyvtárba bejáró olvasókéval. Beiratkozási díjat természetesen nem szedtünk, még a jelképesnek számító évi három forintot sem.

A könyvet igénylő új olvasókat — térkép

segítségével — lakóhelyük szerinti körzetekbe osztottuk. Egy-egy körzetet azután könyvtárunk gépkocsijával havi egy alkalommal, mindig ugyanazon a keddi napon látunk el könyvekkel.

A kiszállítandó könyvvállományt igyekszünk változatosan összeállítani. Jó néhány olvasónk cím szerint kér könyvet. Meghatározott kérés hiányában pedig a személyes beszélgetések tapasztalatai és a környezet ismeretében a könyvtáros ajánl az olvasó egyéniségének megfelelő műveket. Azok vannak többségben, akik cím, de legalább tárgykör szerint tudják, mit akarnak olvasni. Olykor alig győzzük teljesíteni ezeket a határozott kívánságokat. A házhoz vitt könyvek kölcsönzési ügymenete egyébként azonos a bentivel. 1982 tavaszán, az induláskor az ellátásban részesülők száma 114 volt, jelenleg 84. A csökkenésben különböző okok játszottak szerepet: haláleset, az egészségi állapot, illetve a látás romlása, intézetbe vagy családtághoz költözés. Olvasóink között akadnak olyanok, akik szinte naponta elolvasnak egy-egy könyvet. Mások nehezebben, lassabban olvasnak. Az igényeknek megfelelően némelyik olvasónkat gyakrabban keressük fel, másokat — kérésüknek megfelelően — ritkábban. Szolgáltatásunk megkezdése óta 1697 könyvet juttattunk el hozzájuk. Ez 1982. október 31-ig olvasónként átlag 17 kötet forgalmat jelent.

Sajátos, új könyvtári tevékenységünk éppoly kevésbé látványos, mint amilyen nehéz, idő- és energiaigényes. Minden fáradságért kárpótol azonban bennünket az az öröm, amellyel olvasóink a könyveket házhoz hozó könyvtárost fogadják.

Együttműködő társintézményeinkkel folyamatosan tartjuk a kapcsolatot. Az ő révükön értesülünk azokról az újabb mozgássérültekről, akiket fel kell keresnünk.

Hogy e szolgáltatást a megye más városaira

is kiterjeszthetjük-e, az a gépkocsi-ellátástól függ, mivel nagy kiterjedésű alföldi városainkban a könyveket csak így tudjuk eljuttatni az igénylőkhöz.

1983-ra azt tervezzük, hogy a megyeszékhely világtalanjai, illetve csökkentlátói számára hanglemezeket, magnókazettákat, esetleg vakírással írt könyveket is kölcsönzünk. Bi-

zunk abban, hogy ehhez — néhány kölcsönözhető magnetofon megvásárlását is beleértve — megnyerjük az Országos Közművelődési Tanács anyagi támogatását is.

Pallós László

a szolnoki
Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár
munkatársa

A Csongrád megyei könyvtárközi bizottság egy éve

Jövőre lesz harminc éve, hogy megalakult a könyvtárközi bizottság Szegeden, azzal a céllal, hogy egyeztesse a különféle hálózatokban működő könyvtárak közös érdekű tevékenységét, és segítséget nyújtson közös dolgaik megvalósulásához, továbbá felhívja figyelmüket a társadalompolitikai célokból következő közös tennivalókra. A bizottság 1982-ben megtartott ülésein is ezeknek a célkitűzéseknek a szelleméhez igazodott. A szakmai köröket most foglalkoztató olyan kérdéseken kívül, mint például a kiadványok nemzetközi szabványok szerinti leírása, nyilvántartása, hosszabb távra célul tűzte ki a szakirodalmi információ kérdéseinek előtérbe állítását s ennek kapcsán az intézmények szakterületi együttműködését.

Májusban az ipari minisztérium főfelügyelete alá tartozó országos és helyi szakkönyvtárak, információs központok képviselőivel kidolgoztuk a bútóripar, a cipőipar, az élelmiszeripar, a faipar, a textilipar, valamint az építő-, a kohó- és gépipar szakirodalmi információs igényeinek kielégítésére vonatkozó közös ajánlásainkat.

A könyvtárközi bizottság kapcsolat-, illetve hatókörébe olyan szakirányú intézmények kerültek, amelyek korábban tőle szinte teljesen függetlenül dolgoztak. Ez az együttműködési igény kölcsönös volt, s kiadványcserékkel kezdődött. A legértékesebb érintkezési pontok talán a könyvtárosok képzésében, továbbképzésében, a szakirodalom forgalmazásában vannak. A bizottság határozottan törekszik arra,

hogy elősegítse a műszaki szakkönyvtárak vezetőinek főiskolai felvételét, munkatársaiknak pedig a könyvtárkezelői tanfolyamokon való részvételt. Figyelemmel kíséri a gyermekek és az ifjúság könyvtári ellátásának fejlesztését, valamint a zenei, az audiovizuális szolgáltatások bővítését, továbbá a könyvtárhasználati ismeretek iskolai tanítását és az ezzel kapcsolatos iskolai, illetve könyvtári munkát. Örvendetes, hogy mindezeket a megyében a helyi tanácsok is a könyvtárfejlesztés fő feladatainak tekintik, s nemcsak erkölcsileg, de anyagiakkal is támogatják. A szegedi Somogyi Könyvtár zenei szolgálata nagyot lépett előre 1982-ben. A hódmezővásárhelyi és a szentesi városi könyvtárak zenei és audiovizuális szolgáltatásainak fejlesztése szintén már a közeljövőben megtörténik. Sőt bizonyos nagyközségekben, valamint a községek egy részében a korábbiakban megalapozott szolgáltatások továbbfejlesztését is tervezik.

A bizottság idei terveiben szerepel a százéves szegedi Somogyi Könyvtár jubileumi programjának megismertetése és a nagykönyvtárak működésének s állományuk fejlesztésének egyeztetése is. Igen jó kezdeményezés például, hogy a szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára és a szegedi Somogyi Könyvtár közösen szerzi be, illetve használja fel a Brit Nemzeti Könyvtár Katalógusát, a csaknem 200 kötetes Catalogue of British Library-t.

A könyvtárközi bizottság megalakulásának

30. évfordulójáról való megemlékezés előkészítése jó lehetőséget kínál a könyvtári törvénybe foglalt, regionális funkciókat is ellátó *együtműködési kör* alapjainak megteremtésére, feltételeinek kimunkálására. Közművelődési könyvtárügyünk további sorsa megkívánja a regionális együttműködést, például a mezőgazdasági vagy a vegyipari szakirodalom egyeztetett beszerzésében és felhasználásában. Fontos tehát, hogy a Bács-Kiskun és Békés

megye központi könyvtáraival kialakított eddigi jó kapcsolatokat és együttműködést a bizottság tovább gazdagítsa. Ez voltaképpen már elkezdődött akkor, amikor a nyíregyházi tanárképző főiskolának Szegedre kihelyezett könyvtári konzultációs központja megkezdte működését.

Csenke László
a szegedi Somogyi Könyvtár
igazgatóhelyettese, a bizottság elnöke

Törzsolvasók köszöntése egy megyei könyvtárban

1982. december 7-én este a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár előadótermében azokat az olvasókat köszöntöttük, akik 1964-től — az új megyei könyvtár megnyitása óta — tagjai könyvtárunknak. Több mint 200 meghívót küldtünk ki törzsolvasóinknak, közülük 39-en tudtak időt szakítani arra, hogy megjelenjenek a rendezvényen, s érdekes, hasznos felszólalásokkal tartalmassá tegyék a találkozást.

Szita Ferenc könyvtárigazgató megnyitó szavai után versmondás következett, majd az igazgató rövid tájékoztatót tartott a könyvtár múltjáról, munkájáról, terveiről. Beszélt arról, hogy a megyei könyvtárak 1982-ben ünnepelték 30 éves fennállásukat, a Somogy megyei Könyvtár azonban sokkal régebbi múltra tekinthet vissza. Elődje már 1832-ben, kölcsönzési naplója felfektetésével hivatalosan is megkezdte működését. A könyvtár újabb kori történetének sarkalatos évszámai: 1952, az alapítás éve; 1964, új épületének, akkor az ország legmodernebb szabadpolcos könyvtárának felavatása; 1977, ekkor tért át a könyvtár szolgáltatásának magasabb szintjére, a szakrészlegesítésre, melynek megvalósításakor szintén olvasói fórumot rendezett. Részletesen szövegezt a könyvtár leg súlyosabb mai gondjáról, a helyhiányról is. Rendkívül nehéz az állandóan növekvő forgalom mellett kulturált szolgáltatást nyújtani, hogy olvasói ne érezzék a zsúfoltság-

ból eredő hátrányokat. Sajnos, a jelenlegi ötéves tervben nincs lehetőség a könyvtár bővítésére, noha a munka eredményeinek megtartása ezt előbb vagy utóbb halaszthatatlanná teszi.

Az est második részében az olvasók felszólalásai következtek. Nekünk, könyvtárosoknak nagy örömet okozott az, hogy a felszólalók — sok egyéni kérdés és kérdés mellett — kivétel nélkül elismeréssel adóztak a könyvtár munkájának. E vélekedésekből nyújtunk át egy csokorra valót:

„Szívesen töltöttem itt az időmet, nagyon kellemes körülmények között lehet olvasni, de miért írják fel az ember nevét a nyugati képes magazinok elkérésekor?” (*Dr. Sz. Gy.*)
„Messzemenő segítséget kaptam minden kérdésemhez. A könyvtár állományában országos vonatkozásban is sok értékes és ritka könyv található. Javaslataim: mivel a magyar természettudományi kultúra gyenge lábbon áll, ezen a területen növelni kellene a könyvtár állományát, s ezt kiállításokkal is népszerűsíteni. Nagyon szép kezdeményezés a Somogyi Honismereti Híradó, de nem lehetne-e a cikkek végén rövid idegen nyelvű összefoglalókat is közölni?” (*Dr. L. D.*)
„Sok segítséget kaptam mindig a könyvtártól, amelynek már 1953-ban tagja lettem. Engedjék meg, hogy a régi gardáról is elismeréssel szóljak, elsősorban *Sommer Ignácról*, a kölcsönzőszolgálat akkori vezetőjé-

ről. Az ő munkáját méltón viszi most tovább *Magyar Józsefné* és az olvasószolgálatosok egész közössége. Nagyon szépen működött az 1960-as években a könyvtár irodalmi színpada, *Pellérdi Gyula* vezetésével. Több mint egy évtizedet töltöttem a MESZÖV-nél, s elmondhatom, hogy rendezvényeinkhez a megyei könyvtár vezetőségétől, elsősorban Kellner Bélától és Szita Ferencről mindig messzemenő támogatást kaptunk. Javaslatom: ahogy van Múzeumbarátok Köre, meg kellene alakítani a lelkes olvasókból a Könyvtárbarátok Körét is.” (D. Z.) „Jó ötletnek tartom a Könyvtárbarátok Körét, de eredményes működéséhez komoly, részletes programot is ki kell dolgozni. Engedjék meg, hogy a könyvtár munkájának elismerése mellett külön is szóljak a gyermekkönyvtárról. Amit a gyermekkönyvtár tesz Kaposváron a gyerekekért, az egyedülálló.” (N. M.) „Örömmel hallottam a Somogyi Honismereti Híradóról. Szeretném, ha foglalkozna azzal a szép, áldozatos és sokszor életveszélyes munkával is, amit a somogyi aknaszedők végeztek, köztük jómagam is, az 1945. évi harcok befejezése után.” (V. Á.) (Olvasónk a Somogyi Honismereti Híradó felelős szerkesztőjének az ankéton elhangzott kérésére vállalta, hogy emlékeit megírja a Híradónak.) „Miért nagyobb a Szombathelyi Megyei Könyvtár könyvre előirányzott költségvetése is, mint a kaposvárié?” (Erre Szita Ferenc utalt előadásában.) „Noha elhangzott, én mégsem javaslom a lemezkölcsönzést, mert ez gyors tönkremenésükkel járhat. Meg tudnak szerezni a könyvtár számára minden értékes könyvet, amelyek az olvasók számára szükségesek? Nem lehetne-e ezen a téren — a leglelkesebb olvasók bevonásával — tombolával vagy kötvénykibocsátással segíteni?” (H. I.) „Rendeteg mindent kértem már a könyvtártól, és még soha nem mondtak nemet. Kérdésem: Mi lesz a különféle vállalatoknál lévő műszaki könyvtárak sorsa? Befolyásolhatja-e a megyei könyvtár állományuk helyes alakítását?” (H. J.) „Jó lenne, ha a Somogyi Honismereti Híradó többet foglalkozna hadtörténelemmel.” (F. G.) (A felelős szerkesztő válaszában felhívta a figyelmet: továbbra is az a cél, hogy a Híradó szerzői gárdája és témaválasztása minél változatosabb legyen.)

A leglényegesebb kérdésekre és felszólalásokra Szita Ferenc igazgató válaszolt. Szólt például arról, hogy a külföldi magazinoknál a

névfelírás a lapokat megcsönkítő, renitens olvasók miatt a megelőzés, az állományvédelem érdekében szükséges. Ez viszont, sajnos, sok rendez olvasónak okoz bosszúságot. — A természettudományi állományt és a kiállításokat a könyvtár igyekszik változatosabbá tenni. A Somogyi Honismereti Híradóban mellőzhető a rezümé a folyóirat jellege következtében. A megyei könyvtár évkönyv kiadását is tervezi, ennek tanulmányaihoz idegen nyelvű összefoglalók is készülnek majd. Szerencsés gondolat a Könyvtárbarátok Körének megalakítása. Kis településeken ezt a szerepet az Olvasó népert mozgalom tölti be. Nagyobb könyvtárak esetében fontos a legaktívabb olvasók rendszeres tájékoztatása a könyvtár tevékenységéről és terveiről. A baráti kör megalakítására 1983-ban visszatér a könyvtár. — A lemezkölcsönzést eddig főként állományvédelmi szempontból nem vezette be az intézmény. Hogy pontosan mikor kerül rá sor, a jövő dönti el. Tudjuk, érezzük, hogy a könyvre előirányzott összegek a mai árak mellett egyre kevesebbet érnek, de a megyei könyvtár mindenképpen fontos feladatának tartja valamennyi, lényeges információt tartalmazó mű beszerzését. Ez így volt, és a jövőben is így kell lennie. — A kaposvári megyei könyvtár ma és a jövőben is segíti módszertani vonatkozásban az intézmények műszaki könyvtárait. Ez a műszaki szaktájékoztató munkájának fontos részfeladata — hangsúlyozta Szita Ferenc.

A több mint kétórás rendezvény ismét igazolta a megyei könyvtár olvasóinak ragaszkodását az intézményhez, a könyvtárosok munkájának megbecsülését. A könyvtárosok ismét érezhették, mennyire igényt tartanak olvasóik a felvilágosításra, a könyvtári munka kevésbé ismert területeinek bemutatására. A „hogyan tovább”-ot a Könyvtárbarátok Körében (vagy Körével) is megfogalmazhatja majd a könyvtár vezetősége. De talán nem is a szervezeti forma a fontos, hanem az, hogy rohanó korunkban is újra és újra érvényes legyen az olvasók és a könyvtárosok közös hitvallása: „Könyv nélkül lehet ugyan élni, de kérdés, érdemes-e?”

Dr. Sipos Csaba
a Kaposvári Megyei Könyvtár munkatársa

Kitüntetések

A művelődési miniszter 1982. augusztus 20. alkalmából a következő kitüntetéseket adományozta:

A SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT

Tudományos és szakkönyvtárak

Dr. Balogh György csoportvezető, OSZK*; *dr. Bartos Éva* tudományos munkatárs, OSZK KMK; *Csutkai Tamásné* könyvtáros, Besenyei György Tanárképző Főiskola, Nyíregyháza; *Erdész László* osztályvezető, Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, Repülőgépes Szolgálat; *Havasi Péterné* olvasótermi felügyelő, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára; *Helter Józsefné* csoportvezető, Textilipari Kutatóintézet; *Képes Kálmán* könyvtárvezető, Nehézipari Minisztérium Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda; *Kis Pintér Imréné* csoportvezető, Állami Gorkij Könyvtár; *Kruchina Ottó* főkönyvtáros, Építésügyi Tájékoztatói Központ; *Lécs Károlyné* osztályvezető, a Buda-

pesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára; *Molnár Zoltán* könyvtáros, Tanárképző Főiskola, Szombathely; *Pál Lenke* könyvtárvezető, Tanítóképző Főiskola, Esztergom; *dr. Péter Jánosné* könyvtárvezető, Keszthelyi Agrártudományi Egyetem, Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Kar; *Siki Jenő* osztályvezető, Országos Húsipari Kutatóintézet; *dr. Skalicski Józsefné* osztályvezető, OSZK KMK; *dr. Szabó Gábor* könyvtári osztályvezető, Nehézipari Műszaki Egyetem, Miskolc; *Szathmáry Gézané* osztályvezető, Tudományos Informatikai és Ipargazdasági Központ; *Székelyné Sipos Klára* főiskolai tanársegéd, Tanítóképző Főiskola, Debrecen; *Tomits Otília* könyvtáros, OSZK; *Váriné Kudelka Genovéva* könyvtáros, OSZK; *Zimonyi Emerika* főkönyvtáros, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Központi Könyvtára; *Zöldi Péter* főmunkatárs, OSZK; *Zsembery Anna Mária* főmunkatárs, OSZK.

Tanácsi és iskolai könyvtárak

Balogh Benjamin könyvtáros, Batthyány Lajos Általános Iskola, Budapest; *Bartha Lászlóné* tiszteletdíjas könyvtáros, Pákozd (Fejér m.); *Boda Károlyné* könyvtáros, KK, Kál (Heves m.); *Borbély Márta* könyvtáros, VK, Ajka; *Bornemissza Lászlóné* fősztályvezető-helyettes, FSZEK; *Bükösdí Jánosné* könyvtáros, VK, Dombóvár; *Csikós Józsefné* részlegvezető, Somogyi Könyvtár, Szeged; *Csonkáné Potocska Judit* könyvtáros, KK, Kétegyháza (Békés m.); *Drégely Istvánné* könyvtáros, FSZEK 44. sz. kerületi könyvtár; *Elekcs Edlnárdné* igazgatóhelyettes, MK, Szekszárd; *Engel Tibor* igazgató, NK-JK, Füzesabony (Heves m.); *Falvassy András* könyvtáros, MK, Veszprém; *Fehérvizi István* tiszteletdíjas könyvtáros, Mucsfa (Tolna m.); *Forgács Zsu-*

*RÖVIDÍTÉSEK

FSZEK = Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
OMIKK = Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár; azelőtt OMKDK (Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ)
OSZK = Országos Széchényi Könyvtár
OSZK KMK = Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ
JK = Járási Könyvtár
KK = Községi Könyvtár
MK = Megyei Könyvtár
NK = Nagyközségi Könyvtár
NK-JK = Nagyközségi-Járási Könyvtár
VJK = Városi-Járási Könyvtár
VK = Városi Könyvtár

zsanna főmunkatárs, FSZEK; *Gelencsér János* könyvtáros, KK, Köveskál (Veszprém m.); *Gesztesi Jánosné* gyermekkönyvtáros, NK, Zirc (Veszprém m.); *Györe Pálné* könyvtáros, NK, Abony (Pest m.); *Gyűrű Imre* előadó, VJK, Sopron; *Hagymásy Sándor* könyvtáros, Verseghy Ferenc Gimnázium, Szolnok; *Halász Jánosné* könyvtárvezető, KK, Csanytelek (Csongrád m.); *Hauk Istvánné* könyvtárvezető, KK, Dunaszekcső (Baranya m.); *Herczeg Agnes* könyvtárvezető, VJK, Paks; *Herczigné Mlakár Erzsébet* szaktájékoztató, MK, Tata-bánya; *Hornvánszky Kúhne Katalin* könyvtáros, VK, Miskolc; *Kardos Józsefné* könyvtáros, VK, Hódmezővásárhely; *Keszi Erika Zsuzsanna* könyvtáros, VK, Pécs; *Kiss Imre* szaktájékoztató, MK, Debrecen; *Kodola Lajosné* csoportvezető, VJK, Nagykanizsa; *Kovács Gyuláné* könyvtáros, MK, Veszprém; *Kovács Imréné* könyvtárvezető, VK, Túrkeve; *Kovács Sándorné* klubkönyvtáros, Csömödér (Zala m.); *dr. Lakatos Ernőné* könyvtáros, VIII. Köztársaság tér 4. sz., Általános Iskola, Budapest; *Magyar Józsefné* osztályvezető, MK, Kaposvár; *Magyari Béláné* osztályvezető-helyettes, MK, Nyíregyháza; *dr. Makrai Imréné* igazgató, VK, Hajdúszoboszló; *dr. Márkus Endréné* könyvtáros, MK, Miskolc; *Marót Károlyné* könyvtáros-tanár, Budai Nagy Antal Gimnázium, Budapest; *Marton Istvánné* könyvtárvezető, NK, Mindszent (Csongrád m.); *Mester Gyuláné* könyvtáros, VJK, Fehérgyarmat; *Miklóssy Dezsőné* tiszteletdíjas könyvtáros, KK, Aparhant (Tolna m.); *Molnár Mihályné* fiókkönyvtár-vezető, Algyő (Csongrád m.); *dr. Nagy Istvánné* könyvtáros, KK, Nyírkáta (Szabolcs-Szatmár m.); *Nagy Miklósné* könyvtáros, 105. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet és Szakközépiskola, Kazincbarcika; *Nagy Sándor* könyvtáros, 609. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet, Baja; *dr. Nátafalussy Lajosné* könyvtáros, VJK, Sátoraljaújhely; *Németh Zoltán* könyvtáros, KK, Vönöck (Vas m.); *Nitsch Lászlóné* főkönyvtárvezető, FSZEK 22. sz. kerületi könyvtár; *Oroszlánné Mészáros Ágnes* igazgatóhelyettes, VJK, Balassagyarmat; *Oroszné Katona Anna* osztályvezető, MK, Salgótarján; *Pallósiné Toldi Márta* osztályvezető-helyettes, MK, Szombathely; *Perlaki Ágnes* könyvtáros, NK-JK, Heves (Heves m.); *Péter Pál* igazgatóhelyettes, VJK, Vác; *Ramháb Mária* csoportvezető, MK, Kecskemét; *Regős Ferenc* tiszteletdíjas könyvtáros, KK, Telki (Pest m.); *Simon Albertné* könyvtárvezető, KK, Székkutas

(Csongrád m.); *Somlyai Mária* könyvtáros, 503. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet, Kaposvár; *Somplák Lászlóné* könyvtáros, NK-JK, Szerencs (Borsod-Abaúj-Zemplén m.); *dr. Szabó Imréné* főkönyvtáros, MK, Győr; *Szabó Józsefné* könyvtáros, Komplex Nevelési Intézmény, Tarnaörs (Heves m.); *dr. Szabó Zoltánné* könyvtáros, Általános Iskola, Bálványos (Somogy m.); *Tilesch Éva* könyvtáros, MK, Pécs; *Tóth Czifra Pálné* könyvtáros, Kanizsay Dorottya Egészségügyi Szakközépiskola, Budapest; *dr. Vetési Ferencné* könyvtáros, 9. sz. Bánki Donát Ipari Szakmunkásképző Intézet, Budapest; *Weisz Sándorné* főkönyvtárvezető, FSZEK 37. sz. kerületi könyvtár; *Zsebeházi Sándor* klubkönyvtárvezető, Nagytárkány (Veszprém m.).

Szakszervezeti könyvtárak

Beniczky Péterné könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Székesfehérvár; *Győrffy Csabáné* csoportvezető, SZMT Központi Könyvtár, Pécs; *Harmati Erzsébet* könyvtáros, Balatonfüredi SZOT Szanatórium; *Hárshegyi Mária* könyvtáros, Fővárosi Patyolat Vállalat; *Kenyéri Kornélia* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár (Pest m.); *Mérei József* könyvtárvezető, a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének Körzeti Könyvtára, Komló; *Orosz Lászlóné* könyvtáros, Szakmaközi Művelődési Ház, Baja; *Pálfalvi Mária* könyvtárvezető, VIDEOTON József Attila Művelődési Ház, Székesfehérvár; *Pittmann Lászlóné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Szombathely; *Simon Ottóné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Kaposvár; *Székely Miklósné* könyvtárvezető, Diósgyőri Vasas Művelődési Központ.

A KIVÁLÓ MUNKÁÉRT

Tudományos és szakkönyvtárak

Ács Józsefné könyvtáros, Állami Gorkij Könyvtár; *Barna Aladárné* ügyviteli dolgozó, OMIKK; *dr. Beck Ivánné* főkönyvtáros, OSZK; *Berki Sándorné* raktári szakmunkás, OMIKK; *Fenyves Márta* könyvtárvezető, Ipari Épülettervező Vállalat; *Fráter Mariann* könyvtáros, Taurus Gumiipari Vállalat; *Ghymes Györgyné* főelőadó, OMIKK; *Kis Elemérné* könyvtáros, OSZK; *Kiss Jenőné* csoportve-

zető, OSZK; *Kun Sándorné* fotólabor-vezető, József Attila Tudományegyetem, Szeged; *dr. Lugosi Andorné* pénzügyi előadó, OSZK; *Novacsek Vojnics Kornél* könyvtáros, VBKM Villamos Berendezés és Elektronikai Vállalat; *Pál Tiborné* könyvtáros, OSZK KMK; *Rácz Ágnes* könyvtáros, OSZK KMK; *Sándor Lászlóné* csoportvezető, OMIKK; *Siegler Konradné* könyvtárvezető, a Villamos Berendezés és Készülék Művek Fejlesztési Intézete; *Tarján Ferencné* könyvtáros, a Papíripari Vállalat Kutatóintézete.

Tanácsi és iskolai könyvtárak

Bakó Csabáné gazdasági ügyintéző, MK, Eger; *Bartus István* gépkocsivezető, MK, Győr; *Benda Lajosné* igazgatóhelyettes NK-JK, Monor (Pest m.); *Besenyői Lajosné* könyvtáros, NK, Mórahalom (Csongrád m.); *Bodócsi Margit* szakmunkás, MK, Szolnok; *Boros Lajosné* fiókkönyvtáros, Cegléd-Újváros; *Busa Mihályné* könyvtárvezető, NK, Üllés (Csongrád m.); *Csöglei Józsefné* igazgató, NK, Zalaszentgrót (Zala m.); *Dankó Ilona* könyvtáros, VK, Debrecen; *Faragó-Flaskai Béláné* könyvtáros, VJK, Berettyóújfalu; *Farkas Józsefné* pénzügyi csoportvezető, Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre; *Ferenczi Józsefné* előadó, FSZEK; *Fodor Gábor* könyvtáros, VJK, Mátészalka; *dr. Fodor Lászlóné* könyvtáros, MK, Szekszárd; *Galamb Györgyné* gyermekkönyvtár-vezető, NK, Hajdúdorog; *Goda Istvánné* könyvkötő, Somogyi Könyvtár, Szeged; *Gyenes Lászlóné* betanított munkás, MK, Tatabánya; *Harangozó Józsefné* fiókkönyvtár-vezető, VK, Miskolc; *Hegedüs Józsefné* könyvtáros, NK, Süllyás (Pest m.); *Hegedüs Károlyné* takarító, MK, Kecskemét; *Hódos Lajosné* könyvtáros, VK, Hódmezővásárhely; *Jánoki Dezsőné* könyvtárvezető, KK, Zalakomár (Zala m.); *Juhász Ferencné* kisegítő, NK-JK, Rétság (Nógrád m.); *Kalányos Katalin* könyvtáros, MK, Pécs; *Kammerer Józsefné* könyvtáros, KK, Vámosmikola (Pest m.); *Kendefi Judit* ifjúsági előadó, Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre; *Kerek Lajosné* könyvtáros, Arany János Általános Iskola, Létavértes (Hajdú-Bihar m.); *Kissné Heller Ilona* csoportvezető, VK, Győr; *Koch József* reprográfus, MK, Kaposvár; *Kocsis Lászlóné* igazgató, VK, Tata; *Koncz Sándorné* könyvtáros, NK, Derecske (Hajdú-Bihar m.); *Korom László* gondnok,

MK, Miskolc; *Köszeghy Lajosné* könyvtáros, VK, Esztergom; *Kürti Lászlóné* szakmunkás, MK, Tatabánya; *Ládi Mihályné* könyvtáros, NK, Polgár (Hajdú-Bihar m.); *Lázárné Bozó Klára* könyvtáros, Somogyi Könyvtár, Szeged; *Lukács Béláné* klubkönyvtárvezető, Vasad (Pest m.); *Mándli Gyula* könyvtárvezető, KK, Szob (Pest m.); *Mester Ferencné* könyvtáros, KK, Nagyecsed (Szabolcs-Szatmár m.); *Miklósi Csabáné* könyvtáros, VK, Érd; *Nagy József* gépkocsivezető, MK, Debrecen; *dr. O. Kovács Istvánné* könyvtáros, Pedagógus Továbbképzési Intézet, Békéscsaba; *Omelka Ferencné* könyvtárvezető, NK, Örkény (Pest m.); *dr. Pacsay Attiláné* könyvtáros, NK, Balatonalmádi (Veszprém m.); *Pápai Lajosné* könyvelő, Dombóvári Városi Művelődési Központ és Könyvtár; *Pataki Ferencné* könyvtáros, FSZEK 1. sz. kerületi könyvtár; *Péter Józsefné* könyvtáros, MK, Pécs; *Pintér Béla* igazgató, NK-JK, Mór (Fejér m.); *Poczik Istvánné* könyvtárkezelő, MK, Eger; *Rimaszécsi Gyula* szakmunkás, MK, Miskolc; *Rusz Gergelyné* könyvtárvezető, NK, Szigetszentmiklós (Pest m.); *Scheller József* klubkönyvtáros, Szentjakabfa (Veszprém m.); *Schönek Jánosné* klubkönyvtáros, Piliscsaba (Pest m.); *Sebestyén Józsefné* könyvtáros, MK, Nyiregyháza; *Szabó Ferencné* takarítónő, NK-JK, Ráckeve (Pest m.); *Szabóné Bozi Anna* könyvtáros, NK-JK, Devecser (Veszprém m.); *Szabó Sámuelné* könyvtáros, NK, Csanádpalota (Csongrád m.); *Szamosvári Istvánné* könyvtáros, NK-JK, Ráckeve (Pest m.); *Szecsényi Istvánné* technikai alkalmazott, VJK, Gyula; *Szecsődi Jánosné* főkönyvtárvezető-helyettes, FSZEK 3. sz. kerületi könyvtár; *Szilágyi Karolin* hivatalsegéd, VJK, Cegléd; *Timár Imre* könyvtárvezető, NK, Sarkad (Békés m.); *dr. Tóth Béláné* gyermekkönyvtáros, VK, Tata; *Tóth Dezsőné* adminisztrátor, MK, Zalaegerszeg; *Tőke Péterné* könyvtáros, Móra Ferenc Általános Iskola, Győr; *Vető Józsefné* sokszorosító gépiró, MK, Kaposvár; *Zalatnainé Lukácsffy Zsuzsanna* könyvtáros, MK, Zalaegerszeg; *Zlota Attiláné* könyvtáros, NK-JK, Monor (Pest m.).

Szakszervezeti könyvtárak

Dencsik Imréné raktárvezető, SZOT Központi Könyvtár, Budapest; *Hegedüs Adolf* gépkocsivezető, SZMT Központi Könyvtár, Salgótarján; *Kolcsouvsky Józsefné* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Miskolc.

Tudományos és szakkönyvtárak

Dr. Gábor Kálmán könyvtáros, József Attila Tudományegyetem, Szeged; *Ibrányi Gyula* tervező, Budapesti Vegyipari Gépgyár; *dr. Kávássy Sándorné* könyvtáros, József Attila Tudományegyetem, Szeged; *Lábas Lászlóné* könyvtáros, József Attila Tudományegyetem, Szeged; *dr. Lévy Botondné* mb. főigazgató-helyettes, Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen; *Miklya László* csoportvezető, Békéscsabai Forgácsolószerző Gyár; *Rigler Lászlóné* könyvtáros, REMIX Rádiótechnikai Vállalat; *Vanicsek Lászlóné* könyvtárvezető, Tervezésfejlesztési és Típustervező Intézet.

Tanácsi és iskolai könyvtárak

Baksa Sándorné könyvtáros, MK, Salgótarján; *Bazsikné Kővári Krisztina* könyvtárvezető, NK, Veresegyháza (Pest m.); *Bódy Zoltán* fiókkönyvtár-vezető, VK, Kaposvár; *Csécsei István* könyvtárvezető, KK, Medgyesbodzás (Békes m.); *Csiba Andrásné* könyvtáros, Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre; *Csizmadia Ferencné* gyermekkönyvtáros, NK-JK, Bicske (Fejér m.); *dr. Egry Tiborné* könyvtáros, VJK, Paks; *Esztó Péterné* könyvtáros, MK, Szolnok; *Fetterné Denk Éva* könyvtáros, NK, Pilisvörösvár (Pest m.); *Fonyó László* tiszteletdíjas könyvtáros, VJK, Mosonmagyaróvár; *Fülöpné Rákos Éva* könyvtáros, VK, Hódmezővásárhely; *Gáspár Boldizsár* könyvtárvezető, NK, Szentgotthárd (Vas m.); *Györkös Jánosné* könyvtáros, KK, Háromfa (Somogy m.); *Hegedűs Pálné* könyvtáros, MK, Győr; *Horváth Jánosné* könyvtáros, NK, Lébénymiklós (Győr-Sopron m.); *Horváth Zoltánné* könyvkötő szakmunkás, MK, Szombathely; *Hutkai László* klubkönyvtáros, Általános Művelődési Központ, Földes (Hajdú-Bihar m.); *Juhász Andrásné* könyvtáros, KK, Tápióbicske (Pest m.); *Kállainé Veréb Mária* gyermekkönyvtáros, VK, Kiskunfélegyháza; *Kiss Jánosné* könyvtáros, MK, Székesfehérvár; *Kiss Ottóné* betanított munkás, MK, Szekszárd; *Kocsis Károlyné* könyvtáros, NK-JK, Tamási (Tolna m.); *Kosztin Sándorné* könyvtáros, MK, Nyíregyháza; *Kovács Lórántné* adminisztrátor, KK, Kenézlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén m.); *Laboda Kálmán* könyvtáros, VJK, Mezőkövesd; *László Aladárné* könyvtáros, VK, Balatonfüred; *Liszka Zsuzsa* könyvtáros, FSZEK; *Madarászné Szakmáry Katalin* könyvtáros, MK, Veszprém; *Márton Károlyné* könyvtáros, VK, Makó; *Monok Károlyné* könyvtáros, NK-JK, Tiszafüred; *Muszka Istvánné* raktáros, MK, Nyíregyháza; *Nagy Gábor* klubkönyvtáros, Diszel (Veszprém m.); *Nagy Józsefné* könyvkötő, MK, Salgótarján; *Nemes Imréné* takarító, NK-JK, Tiszafüred; *Novák Judit* könyvtáros, MK, Salgótarján; *Nyerki Antalné* könyvtáros, KK, Pustaszabolcs (Fejér m.); *Rába Gyula* gépkezelő, VJK, Sárvár; *Rácz Márta* könyvtáros, NK-JK, Bicske (Fejér m.); *Sáfár Gézané* takarító, KK, Ásotthalom (Csongrád m.); *Sipos Józsefné* könyvtáros, KK, Szigliget (Veszprém m.); *Szabóné Becker Hajnalka* könyvtáros, MK, Veszprém; *Székely Ervinné* főmunkatárs, FSZEK; *Takó Edit* könyvtáros, Somogyi Könyvtár, Szeged; *Tapodiné Máté Ilona* könyvtáros, NK, Tiszakécske (Bács-Kiskun m.); *Tóth Pálné* előadó, MK, Szolnok; *Varjú Károlyné* hivatalsegéd, VJK, Baja; *Varró Istvánné* könyvtárvezető, FSZEK 8. sz. gyermekkönyvtár.

Szakszervezeti könyvtárak

Hammer Péterné könyvtárvezető, Fővárosi Gázművek; *Horváth Gabriella* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Szekszárd; *Jelínek Istvánné* könyvtárvezető, Budapesti Híradástechnikai Gyár Híradástechnikai Vállalat; *Lippai Sándor* könyvtáros, SZMT Központi Könyvtár, Tatabánya.

*

Mint már februári számunk szerkesztői üzeneteiben megírtuk, az 1982. aug. 20-i kitüntettek névsorát azért közöljük ilyen nagy késéssel, mert a lista a Művelődésügyi Közönynek csak az idei első számában jelent meg, s a jegyzék ellenőrzése is heteket vett igénybe az eltérő szempontok szerint történt közzététel miatt. A „nyugdíjas” megjelölés mögé rejtett és az egyetemek, főiskolák más kitüntetettjei közé bújtatott könyvtáros-nevek megállapítása, kigyűjtése rendkívül nehéz, a teljességet a mostani közlési rendszer miatt szinte lehetetlen elérni. — *A szerk.*

restauráló részlege a jövőben csak a nemzeti könyvtár költségűjteményei számára fog dolgozni. A két laboratórium közös vezetője *Beöthy Kozocsa Ildikó*; a Várban levő műhely csoportvezetője *Czigler Mária*, a Guszev utcai pedig *Szénási Lászlóné*. A központi restauráló laboratórium telefonszáma, 160-030, 160-100, 160-170; mellék: 432 és 434.

A Csepel Művek Szakszervezeti Központi Könyvtára zenei és hangtári részlegének adományozta zenei, munkásmozgalmi és helytörténeti szempontból igen értékes jelvénygyűjteményét a 80 éves **Tömördy Béla**, aki hosszú ideig jegyzője volt a Munkás Dalszövetségnek. (S.)

Georgius Agricola 1556-ban kiadott híres műve — De re metallica libri XII — **A bányászatról és a kohászatról** címmel először jelenik meg magyar fordításban. A könyvet a soproni Központi Bányászati Múzeum készíti elő kiadásra, és a Műszaki Könyvkiadó jelenteti meg ötezer példányban, előreláthatólag 240 forintot áron. A terjesztést is a Központi Bányászati Múzeum végzi (Sopron, PF. 145. 9401), amely az első sorban érdekelt bányászati és kohászati lapokban, valamint a Múzeumi Hírlevélben megrendelőlapként is szolgáló képes propaganda-nyomatványt helyezett el. Agricola műve nemcsak alapvető ipartörténeti kézikönyv, hanem csaknem 280 fametszete révén nagyszerű művészettörténeti dokumentum is, ezért beszerzését az igényesebb könyvtári gyűjtemények nem mellőzhetik.

Az év első nagyobb vidéki könyvtáravatásaira Szentlőrincen, Érden és Kőtegyánban került sor január 19-én, február 2-án, illetve 14-én. A Baranya megyei Szentlőrincen 144 négyzetméteres új községi könyvtárt adtak át rendeltetésének. Érden 80 négyzetméter alapterületű városi gyermekkönyvtárt avattak a könyvtár

régi épületében, amely mellett, ugyanazon a telken tavaly október 1-én megnyílt a városi könyvtár felnőtt részlegének 310 négyzetméter alapterületű új épülete. Így vált lehetővé, hogy a régi épületben nemcsak gyermekkönyvtárat, hanem egy 47 négyzetméter alapterületű raktárat is kialakítsanak. A Békés megyei Kőtegyánban *Juhász Jenő*, a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályának vezetője adta át ünnepélyesen rendeltetésének a 90-ről 135 négyzetméter alapterületűre bővített községi könyvtárat, amelyet az 1976 óta folyó Békés megyei könyvtárárpítói akció keretében korszerűsítettek, és zenei részleggel is felszereltek.

Pál Józsefet, a Pécsi Megyei Könyvtár hálózati és módszertani osztályának vezetőjét több évtizedes áldozatos könyvtárosi tevékenységéért a Baranya megyei Tanács közművelődési díjával tüntették ki.

Februári értekezleti naptár:
 8. Az Országos Könyvtárügyi Tanács elnökségének ülése a Művelődési Minisztériumban; 10. Az Országos Könyvtárügyi Tanács teljes ülése a Művelődési Minisztériumban; 16. Könyvkiállítással egybekötött szakmai tanácskozás a tiszántúli régió könyvtárosainak és mezőgazdasági szakembereinek részvételével Mezőtúron, a Debreceni Agrártudományi Egyetem mezőgazdasági gépészeti főiskolai karán a főiskola, az AGROINFORM és a Könyvértékesítő Vállalat rendezésében; 23. MEDOSZ-könyvtárosok és szakszervezeti tisztviselők tanácskozása Székesfehérváron; 25. Gyermekkönyvtárosok évadnyitó tanácskozása az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központban; 28. A Veszprémi Akadémiai Bizottság társadalomtudományi szakbizottságának könyvtártudományi munkabizottsága által szervezett ülés Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárában.

Pályázatot hirdetett könyv- és könyvtárhasználati módszerek leírására a Művelődési Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Pedagógiai Intézet, valamint az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Az *általános iskolákban* bevált módszerek leírását a következő hat témakörben küldhetik meg a pályázó általános iskolai nevelők és iskolai könyvtárosok az OPKM módszertani osztályának (Bp., Honvéd u. 19. 1055): Könyv- és könyvtárhasználat az osztályfőnöki munkában; Könyv- és könyvtárhasználat az 1—4. osztályokban, továbbá a magyar nyelv és irodalom tanításában az 5—8. osztályokban, valamint a biológia, a földrajz, illetve a történelem tanításában. A legfeljebb 17 gépelt kéziratoldal terjedelmű pályázatok beküldési határideje szeptember 1., az eredményhirdetés 1983 novemberében lesz. A részletes pályázati feltételek a Művelődési Közlöny 1983/4. (február 24.) számában olvashatók.

Megkezdte működését a központi restauráló laboratórium a Budavári Palotában, az Országos Széchényi Könyvtár leendő otthonának egyik, e tevékenység céljára kialakított részében. Az új laboratórium legsürgősebb feladata az Egyetemi Könyvtár pusztulásnak indult kódexeknek — köztük 16 korvinának — a helyrehozása, de az ott dolgozó hét szakember folytatja majd az egyházi gyűjtemények számára már tíz éve végzett restauráló tevékenységet is. Az Országos Széchényi Könyvtárnak a Guszev u. 1. szám alatt maradó

**Új, korszerű bútorcsaládokkal
jelentkezik**

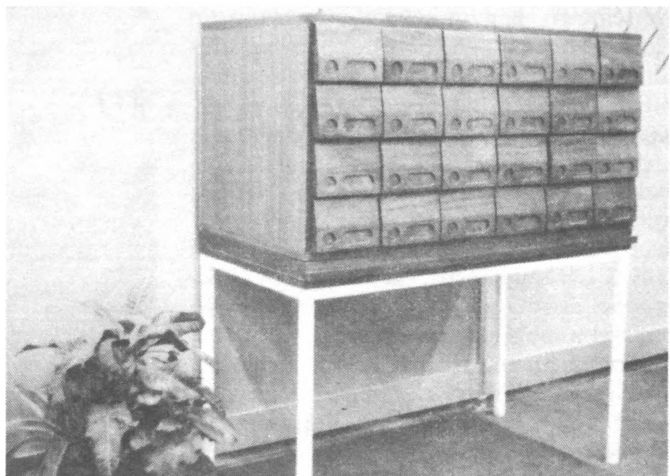
a KÖNYVTÁRELLÁTÓ

Kérjen termékismertetőt!

Díjtalan tanácsadás
Helyszíni szerelés

Ügyintéző:
Jenei Pál

Postacím:
Könyvtárellátó
Budapest XIII.,
Visegrádi u. 62.
Pf. 204
1391

Bemutatjuk a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményét

Európában a 19. századig nem voltak önálló zenei könyvtárak, csupán általános gyűjtemények — egyházi, egyetemi, királyi és magánkönyvtárak —, amelyekben zenei dokumentumokat is őriztek. Annak okát, hogy a zenei könyvtárak a 19. században alakultak ki, egyrészt a könyvtárak, másrészt a szakág: a musicologia fejlődésében kell keresnünk. A múlt században jöttek létre ugyanis a nagy nemzeti könyvtárak, amelyek előbb-utóbb létrehozták zenei osztályukat. Ebben a században alakultak a zeneakadémiák, konzervatóriumok is, amelyek jellegüknek megfelelő könyvtárakat létesítettek.

A Magyarországon 1836-ban alapított Pest-budai Hangászegyesület már ugyanebben az évben megkezdte a zeneművek gyűjtését. Ugyancsak zeneoktatási intézmény keretében nyílt meg a múlt századi második magyarországi zenei gyűjtemény, az 1875-ben létesített Zeneakadémiáé. Az akadémia már működési szabályzatában is rendelkezett könyvtár felállításáról, majd a létrehozott könyvtár rendezésére, valamint a dokumentumok kiszolgálására könyvtárnokot nevezett ki.

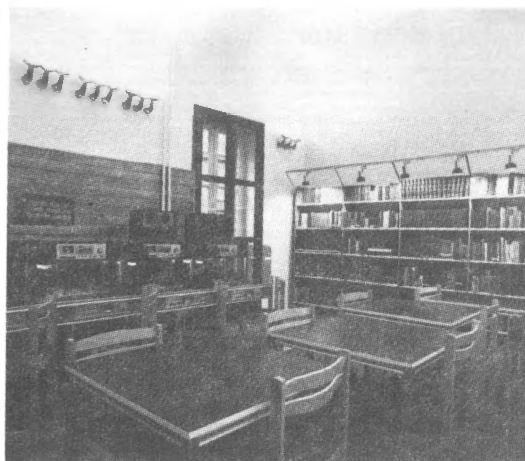
Kétségtelen, hogy a zeneművek az oktatás segédeszközeiként jóval hamarabb létjogosultságot nyertek az oktatási intézmények könyvtáraiban, mint az általános gyűjteményekben. 1902-ben például a nemzeti könyvtár egyik órének még bizonygatnia kellett, hogy a kottáknak helyük van a könyvtárakban. Hiába kerültek be ugyanis az 1848. évi XVIII. törvénycikk értelmében kötelespéldányként a zeneművek is a könyvtárba, ezt az anyagot 1924-ig, a zenei osztály megszervezéséig nem különítették el a többi dokumentumtól.

A zene meglehetősen lassú beszivárgását a könyvtárakba a könyvtári szakirodalomban is nyomon követhetjük. A századfordulón kiadott könyvtártani kézikönyvek még nem beszélnek zenei gyűjteményekről. *Ferenczi Zol-*

tán magas színvonalú munkája (*A könyvtártan alapvonalai*, Bp. 1903) meg sem említi, hogy a kották külön csoportot alkothatnak az állományban. A század első éveiben a hazai könyvtárak nemcsak a kottáktól „óvták” gyűjteményeiket, de a zenéről szóló könyveknek sem jutott jobb sors. Mivel a zenének önálló szakcsoportja nem volt, igen sok könyvtárban a testgyakorlatok, ügyességek, játékok és hasonlók közé helyezték el a zenei szakkönyveket, bármilyen fontos szakirodalmi munkák voltak is. A könyvek ilyesfajta elhelyezése megnehezítette olvasásuk esélyeit. Aki irántuk érdeklődhetett volna, nem találta meg őket, ezért olvasatlanul heverték a polcokon, és a könyvtáros szemében is haszontalan holmivá váltak.

Az eddig említett három zenei könyvtár két könyvtártípust képviselt: az oktatási intézményét és egy sajátos tudományos gyűjteményt, a nemzeti könyvtárét.

Braun Tamás felvételei

Új zenei könyvtártípus, a *közművelődési zenei könyvtár* 1964-ben létesült, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményének, vidéken pedig a Békéscsabai Megyei Könyvtár zenei részlegének kialakításával.

Bár ez a könyvtártípus az Egyesült Államokban a múlt század vége óta létezik, Európában — Anglia és a skandináv országok kivételével — csak az 1960-as évek második felében honosodott meg. Az 1964-es dátummal nemcsak felzárkóztunk a közművelődési zenei könyvtári mozgalomhoz, hanem több európai országot meg is előztünk.

A gyűjtemény kialakítása

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményének kialakításakor el kellett dönteni, hogy milyen dokumentumokat szolgáltatson a könyvtár és kiknek. A válasz kezdetétől úgy hangzott, hogy mindenfajta zenei dokumentumot és mindenki számára. Azaz a cél olyan zenei gyűjtemény kialakítása volt, amely minden dokumentumot minden használó számára hozzáférhetővé, elérhetővé tesz. Így vált lehetővé, hogy azok is hozzájuthassanak a zenei dokumentumokhoz, akik az addigi zenei könyvtáraknak — a zeneoktatási intézmények könyvtárainak és a zenei szakkönyvtáraknak — nem lehettek használói.

Mivel hazánkban nem volt előzménye az ilyen jellegű zenei könyvtárnak, az állománygyarapítás első lépéseként a gyűjtemény szervezői meghatározták és kidolgozták a könyvtár gyűjtőkörét. Majd tanácsadó testületet alakítottak, és kapcsolatba léptek minden nagyobb zenei, zenepedagógiai intézménnyel, például a Magyar Zeneművészek Szövetségével, a Zene-műkiadó Vállalattal, az Országos Filharmóniával. Ezeketől az intézményektől és a már működő zenei könyvtáraktól ugyanazt kérdezték, amit később a használóktól: milyen olvasói igényeket elégítsen ki a könyvtár, melyik fehér folt eltüntetésében lehet szerepe.

A 26 szakértőből (zenetörténészekből, zenekritikusokból, zenepedagógusokból, előadó-művészekből) álló tanácsadó testület tagjai nemcsak a gyűjtemény szervezői által feltett kérdésekre válaszoltak, hanem saját szak- vagy érdeklődési területük legfontosabb dokumentumait is figyelembe véve meghatározták az állománygyarapítás lehetséges irányait.

A zenei gyűjtemény kialakítói ezeket az igé-

nyeket egyeztetették a legfrissebb zenei kézikönyvekből összeállított zenei dokumentum- anyaggal — kottákkal és könyvekkel —, s az így összeállított dezideráta-anyag beszerzésé- vel kezdték építeni az állományt.

A dokumentumtípusok közül a könyvtár 1963-tól, az állományépítés kezdetétől gyűjtötte a könyveket, a folyóiratokat és a kottákat. A hanglemezek gyűjtését azonban a helyhiány akadályozta, erre csupán az utóbbi néhány évben kerülhetett sor, amikor a könyvtár átépítése, kibővítése belátható közelségbe került.

A gyűjtés kiterjedt a kézikönyvekre, a zene- történeti művekre, a zenei élettel, népzenevel, zeneelmélettel foglalkozó dokumentumokra, a zenei életrajzokra, a zeneoktatás, a zeneszocio- lógia, a zenepszichológia és a zeneesztétika tárgyköreibe tartozó munkákra. Arról, hogy egyazon témakör könyvei közül melyik a leg- megfelelőbb, a tanácsadó testület segítségével döntöttek. Később, a már működő könyvtár állománygyarapításában egyre fontosabbá vál- tak azok a szakkönyvek is, amelyek egy-egy művészeti vagy tudományág és a zene kapcso- latával foglalkoznak. A társművészetek egysé- ges láttatására törekvő oktatás korában meg- nőtt az igény az ilyen jellegű munkák iránt.

A kották beszerzése is több szempont figye- lembevételével, illetve egyeztetésével kezdő- dött. A követendő elv az volt, hogy a gyűjte- ményben a neves zeneszerzők művei, a külön- féle zenei műfajokat, valamint az egyes zenei stílusokat képviselő munkák egyaránt helyet kapjanak. A gyűjtőköri elvek megállapítása után a tényleges gyarapítást 500 külföldi kia- dónak elküldött levél előzte meg. 350 kiadó küldte meg katalógusait, s ezekből, a budapesti zeneműboltból, a zenei antikváriumból és a hagyatékokból megkezdődött az állománygya- rapítás a gyakorlatban is.

Fleischer Antal karnagy és *Mátyéka Béla* amatőr zenei gyűjtő jóvoltából két hagyaté- k is szerencsésen segítette a gyűjtemény szervezőit azon elképzelésük megvalósításában, hogy a gyűjteményben a német zenével egyenrangú hely jusson a francia és az olasz zeneszerzők műveinek. A zenei stílusok és formák tekinte- tében is bővítette a gyűjtemény határait a két hagyaté- k, mivel túlnyomó részüket operák, vokális művek és ritkaságszámba menő kama- raművek alkották.

A tanácsadó testületnek nagy szerepe volt a különféle hangszerek irodalmának beszerzésé- ben és az átiratok közötti válogatásban, vagyis az elsődlegesen nem könyvtárosi, hanem zenei

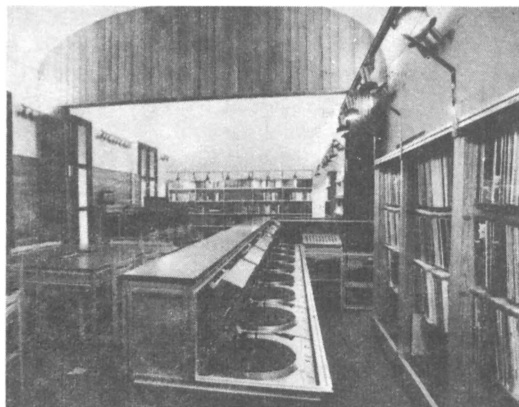
kérdések eldöntésében. Több zenei intézmény ajándékkal is segítette a dokumentumbázis kialakítását, a zeneművészek szövetsége például a szocialista országok zeneszerzőinek műveivel.

Mire 1964-ben megnyílt a zenei gyűjtemény, nemcsak az állományépítési elvek alakultak ki, hanem a fejlesztés irányai is jól látszottak. A későbbiekben arra is lehetőség nyílt, hogy a beszerzendő dokumentumok időbeli és földrajzi határait is kiterjesszék. Emellett figyelemmel kísérték — és kísérik — a zenetudomány és a zenetörténet legfrissebb kutatásait, s ez nyomon követhető az állománygyarapításban is. Így megtalálható például a gyűjteményben a *Corpus Mensurabilis Musicae* című sorozat, amely a középkori, a reneszánsz és a kora barokk zeneművek nagyrészt még nem publikált tárháza. A bővítés miatt két évre bezárt, majd 1982-ben újra megnyílt gyűjteményben a hanglemezek már szervesen illeszkednek a könyvek, kották, folyóiratok közé. Gyűjtésükben ugyanaz az alapelv érvényesül, mint a kották esetében: minden értékes és időtálló zenének helye van a könyvtárban.

A tájékoztató apparátus és a szolgáltatások

Igen gazdag a könyvtár kézikönyvtári anyaga. Teljességre törekszik a zenei lexikonok, enciklopédiák, műjegyzékek, bibliográfiák stb. gyűjtésében. Ennek az állományrésznek érdekessége, hogy a legmodernebb kiadványok mellett megtalálható benne az első zenei életrajzi lexikon is, amelyet 1740-ben adtak ki: *Johannes Mattheson* Grundlage einer Ehrenforte című műve.

Ha eddig a dokumentumok és állományrészek gazdagságáról írtunk, a katalógusokról is az elismerés hangján kell szólnunk. Azonkívül, hogy valamennyi dokumentum — bibliográfiái, illetve tartalmi szempontból egyaránt — fel van tárva, olyan katalógusok is kiegészítik a megszokottakat, amelyek a használók különleges igényeit is képesek kielégíteni az eredeti dokumentumok kézbevétele nélkül. Hasznos információt nyújthatnak egy-egy mű előzményéről és utóéletéről, a mű keletkezéséhez alapul szolgáló irodalmi és művészeti alkotásokról, a művekben előforduló történelmi személyekről stb. Mind a könyvek, mind a kották katalógusa tartalmazza az elemző módon feltárt antológiák anyagát is. Ez a sok szempontot

kielégítő katalógushálózat a majdani gépesítés során akár a géprevitel első lépcsőjeként is használható.

A tájékoztatást segíti az az index is, amely a zeneszerzők adatait tartalmazza, a zeneszerzők nevének betűrendjében, illetve nemzetiségük és a kor szerint, amelyben alkottak. Az index a névváltozatok azonosítására is lehetőséget ad.

A könyvtár szolgáltatásai közé tartoznak — a helybenhasználat, kölcsönzés, irodalomkutatás mellett — a rendezvények, valamint a különféle bibliográfiák, gyarapodási jegyzékek is. Kiadványai közül kiemelkedik az 1974-ben megjelentetett *Válogatás a zenei gyűjtemény anyagából* című, kottákat és zenei szakkönyveket felsoroló bibliográfia, amely más zenei gyűjtemények állománygyarapítási tanácsadójaként is felhasználható.

A megnyitást követő évtől — 1965-től — zenei ismeretterjesztő sorozatok is folynak: ilyen volt például a *Collegium musicum* vagy az *Interjú* is. Az elsőben a zenetörténetet tekintették át a középkortól a romantika korszakáig, az utóbbi pedig a mai magyar zene kiemelkedő alakjaival ismertette meg az érdeklődőket.

1982 márciusában nyílt meg az új helyiséggel és új funkcióval bővített gyűjtemény. Kiterjesztett szolgáltatási rendszere egyrészt a használók újabb rétegeit vonzza a könyvtárba, másrészt lehetővé teszi, hogy a zenével még sokoldalúbban lehessen foglalkozni, hiszen a kották, a könyvek és a folyóiratok után a hallható zene, a hanglemez is megjelent a gyűjteményben.

A könyvtárban 8 lemezjátszó, 2 kazettás és 2 orsós magnetofon áll a hallgatók rendelkezésére. Egyidejűleg 30 használó hallgathatja a

különböző zeneműveket. A négy kutatóasztalnál a használók maguk kezelhetik a készüléket, s az asztal arra is alkalmas, hogy a zeneművek hallgatása közben partitúrát vagy segédkönyveket is olvashassanak, esetleg jegyzeteljenek.

Az új szolgáltatás vonzereje a beiratkozott olvasók számának növekedésében is megmutatkozik. Míg a felújítás előtt a beiratkozott olvasók száma 1990 volt, a márciusban megnyílt gyűjteménybe már szeptember végéig 2400 olvasó iratkozott be.

A könyvtár látogatóinak foglalkozás szerinti megoszlása egyértelműen igazolja a könyvtár létrehozóinak elképzelését a *mindenki* számára hozzáférhető, a közművelődést magas szakmai színvonalon szolgáló gyűjteményről: a látogatók 63 százaléka ugyanis nem muzsikus.

A jelenlegi állomány: 33 ezer kotta, 12 200

könyv, 5700 hanglemez és 34-féle folyóirat. Az újonnan megnyílt könyvtár újra szervezte rendezvényeit is.

A könyvtár megalakulásától kezdve — 1964 óta — erjesztője a hazai közművelődési zenei könyvtárügynek. 1973 márciusában *Sallai István* ezt írta a könyvtár vendégkönyvébe: „. . . A könyvtár rendje, katalógusainak, tájékoztató szolgálatának igen magas nivója, a könyvtár vezetőjének és munkatársainak nagy szakmai felkészültsége, könyvtárosi lelkesedése és a használók iránti közvetlen, barátságos magatartása elfeledtetik a szűkös, széttagolt helyiségeket. . .” A későbbi zenei könyvtárak, részlegük előtt mindig példaként szerepelt ez a könyvtár, most pedig megújult külsejével, berendezésével is méltó lett az ott folyó munkához.

Skaliczki Judit

25 éves a *Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom*

A *Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom* (BBzR) című szovjet folyóirat a könyvtártudomány és a bibliográfia külföldi helyzetéről tájékoztatja a szovjet szakembereket. Más országokban rendszerint bibliográfiák, referáló lapok, szemletanulmányok segítségével adnak hírt a külföldi könyvtárügyi fejleményekről, ez a folyóirat viszont nem másodlagos, kivonatol tájékoztatást nyújt, hanem — kevés kivétellel — a lap számára írott, terjedelmes cikkeket közöl szovjet és külföldi szerzők tollából. A jubileum alkalmából az 1981-es évfolyam (81–85. szám) alapján adunk rövid tájékoztatót erről az érdekes folyóiratról.

Terjedelmének tetemes részét a nemzetközi könyvtári élet eseményeiről szóló hírek foglalják el, beszámolóik a különféle IFLA-tanácskozásokról, a szocialista országok könyvtárügyi vezetőinek és nemzeti könyvtári igazgatóinak összejöveteleiről, a könyvtártudományi és módszertani központok értekezleteiről, bizonyos szakterületek — olvasáskutatás, könyvtárárterítés, állományvédelem stb. — szakembereinek üléseiről. A lap közleményei-

nek csaknem felét azok az előadások teszik ki, amelyeket a külföldi résztvevők készítettek a szovjet könyvtárosokkal tartott közös szemináriumokra. (Az 1981-es számokban például jugoszláv, svéd, osztrák, amerikai, finn, NDK-beli és angol szerzők írásai szerepelnek ebben a rovatban.)

A külföldi könyvtárosok azonban nemcsak a konferenciák kapcsán jutnak szóhoz a folyóiratban. 1981-ben az Országos Széchényi Könyvtár két munkatársa, *Németh Mária* és *Óvári Sándor* közös cikkben számolt be a hírlapok magyarországi mikrofilmzési programjáról; egy bolgár szerző a külföldi bulgarika-gyűjtés és -feltárás nehézségeiről adott hírt; egy NDK-beli pedig előzetest publikált a szocialista országok könyvtártudományi referáló lapjait összehasonlító vizsgálódásának eredményeiből.

A könyvtárügyi részterületeit szakirodalmi szemlékben tekintik át, ezek a szakma jelentékeny hányadát érdekelhetik. 1981-ben az USA könyvtári hálózatai, a könyvtárgépesítés új irányzatai és az európai szocialista országok

kurrens nemzeti bibliográfiai szerepeltek a témák között. Sajátos műfajt képvisel az a szakirodalmi kalauz jellegű összeállítás, amely számba veszi, mi olvasható orosz nyelven a kapitalista országok könyvtárügyi problémáiról. Ezzel párhuzamosan egy másik cikk a kapitalista országok könyvtárügyéről a szovjet szaksajtóban közölt kritikai megjegyzéseket foglalja össze.

A szovjet könyvtárosok rendszeresen beszámolnak a lap hasábjain külföldi tanulmányútkon szerzett benyomásaikról, mégpedig személyes hangvétell, illetve szakirodalommal alátámasztott írásokban. 1981-ben az USA közművelődéséről és könyvtárügyéről, az indiai könyvtárakról és az ENSZ New York-i könyvtáráról publikáltak egy-egy cikket.

Említésre méltó a fejlődő országok könyvtárügyének bemutatása is. 1981-ben Malaysiáról és — az 1980-as manilai IFLA-konferencia

kapcsán — a Fülöp-szigetéről olvashattunk egy-egy összeállítást.

A folyóirat esetenként méltatja a kiemelkedő külföldi könyvtárosok tevékenységét, továbbá recenziókat is közöl alapvető kézikönyvekről, tájékoztatói eszközökről, illetve a külföldi könyvtárügyről szóló szemleketekről.

A Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsomot az Állami Lenin Könyvtár adja ki 6 ezer példányban. Jelenleg évente öt száma jelenik meg. A lapot a szovjet könyvtárügy kitűnőségeiből álló szerkesztő bizottság gondozza.

Hasznos tudni, hogy a szemléket (és az egyéb műfajú közleményeket is!) gazdag bibliográfiák egészítik ki. A folyóirat cikkei közötti eligazodást két évente kumulált tartalommutató, szerzői és tárgymutató segíti. Minden számban van angol, francia, spanyol és német nyelvű tartalomjegyzék, valamint rövid, angol nyelvű rezümé is.

Hegyközi Ilona

Olvasó ifjúságért '82

Az *Olvasó ifjúságért* mozgalom szervező bizottsága értékelt a könyvtárak és a KISZ-alapszervezetek 1982. évi olvasómozgalmi — pályázati — munkáját. A jutalmakat 1983. február 4-én, ünnepélyes keretek között adták át a KISZ KB székházában. A meghirdetett pályázat fő célja az elmúlt évben is az volt, hogy minél több fiatal váljék olvasóvá, tudatos könyv- és könyvtárhasználóvá. Ezért a pályázók képességüktől és fantáziájuktól függően szabadon választhattak a megvalósításhoz szükséges eszközök és módszerek közül. Pusztán irányelvként szolgált az *Olvasó ifjúságért 1982—1983* címmel kiadott módszertani útmutató, amely az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ gondozásában jelent meg, és egyebek között a mozgalom első évének tapasztalatait adta közre. (*Könyvtáros*, 1982/10. sz.)

Az értékelt pályázatok bizonyossága szerint ott születtek jó eredmények, ahol a könyvtárak és a KISZ-alapszervezetek, az ifjúsági brigádok, ifjúsági klubok között folyamatos, élő munkakapcsolatok alakultak ki, valamint ott,

ahol volt gazdája, motorja, vezetője és ebből adódóan igazi szervezője a mozgalomnak. A pályázat meghirdetői olyan együttműködésre gondoltak, amelyben a KISZ-szervezetek felelősei elsősorban szervező, mozgósító feladatokat végeznek a fiatalok körében, míg a könyvtárosok a szakmai segítségnyújtást vállalják. Sok helyen nem így történt, a könyvtárosok gyakran magukra maradtak. A következő időszakban feltétlenül változtatni kell ezen a rossz gyakorlaton.

A második forduló lezárásaként az OSZK KMK segítségével a könyvtári hálózati központok és a megyei KISZ-bizottságok közösen értékelték a területükön működő pályázó könyvtárak és KISZ-alapszervezetek munkáját. Jelentésüket továbbították az országos bíráló bizottsághoz, amely az értékeléskor a korábbi gyakorlatot követve elsősorban azt vizsgálta, megfelel-e a pályázati célokban megfogalmazott követelményeknek a pályázók munkája, az előző évhez képest azonban jobban figyelembe vette az *újító módszertani törekvéseket és szándékokat* is.

A budapesti pályázók közül feltétlenül kiemelendő a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kelenföldi főkönyvtárának* négy munkatársa, *Horváth Györgyné, Kopré Judit, Kuli Ágota* és *Müller Pálné* által benyújtott pályázat. Közösségük igen jó eredményeket ért el a könyvtár szolgáltatásainak népszerűsítésében. A *Bemutatókönyv* című sorozatuk keretében rendszeresen meghívták a kerület fiataljait a könyvtárba, jól működő összekötő rendszert építettek ki a KISZ-szervezetek és az iskolák között. Egyéni könyvajánlással segítették a gyermekkönyvtárból átiratkozott 15 éveseket és a középiskolai tanulmányi versenyen induló fiatalokat is. Politikai vitakörük a könyvtár megnyitása — 1979 — óta működik színvonalas programmal. 1982-től a kerületi KISZ-bizottsággal kötött megállapodás értelmében könyvtárukban folyik a propagandisták felkészítése is.

A pályázat első szakaszában a *Helyiipari és Városgazdasági Dolgozók Szakszervezetének központi könyvtára* és a hozzá tartozó budapesti könyvtári hálózat nem ért el eredményt, aminek okai között a vállalati KISZ-szervezetek közömbössége éppúgy megemlíthető, mint a központi könyvtár tartózkodása a pályázati munka szervezésétől. A második fordulóban, az első szakasz tanulságait hasznosítva, egyebek között írásos vetélkedőt hirdettek meg *Csak tiszta forrásból* címmel, s ebben 52 brigád vett részt. A jó eredményt elért csapatok 1983 elején szóbeli vetélkedőn vettek részt, s ez volt a döntő is.

A budapesti szakmai központok közül kiemeljük az *Élelmiszeripari Dolgozók Országos Szakszervezetének központi könyvtárát*, mivel egyik letéti könyvtárának (a *Budapesti Szeszipari Vállalat Óbudai Szeszgyára*) a KISZ tagjai közül szinte mindenki tagja lett. Itt a könyvtár folyamatosan változó állományát rendszeresen ismertetik, propagálják. A gyár dolgozóinak a fele tagja a könyvtárnak, s munkásszállójukban is letétet hoztak létre (ahol a lakók nagy többsége fiatal, és 48 százalékuk könyvtári tag).

A *Vas megyei REMIX Vállalat* díjazott könyvtárában az olvasók csaknem fele KISZ-korosztályú. Kapcsolatuk a KISZ-bizottsággal és az alapszervezetekkel példás. Közösen *munkás ifjúsági olvasókört* alapítottak. Programjaik között előadások, író-olvasó találkozók, kiállítások is szerepeltek.

A *Somogyárdi Községi Könyvtár* az elmúlt évben a helyi közművelődési munka központjává vált. A 365 beiratkozott könyvtári tagnak — többségük 30 év alatti — a könyvtár a pályázat keretében rendszeresen vonzó programokat kínál. Csapatuk a megyei vetélkedőn első helyezést ért el. A könyvtárban az akción kívül is pezseg az élet. Abban, hogy a könyvtárt a fiatalok szívesen látogatják, nagy szerepe van *Horváth Teréz* könyvtárosnak, aki egyben a helyi KISZ-bizottság titkára is.

A Nógrád megyei *Litke körzeti könyvtárának* kitűnően dokumentált pályázata *Szabó László* könyvtáros és *Varga János* területi KISZ-titkár közös munkája. Természetesen programjuk is, mint például a *Gitárral és anélkül. Párizsi csövesek* (Villon- emlékest), az *Olvassunk drámákat!* (Színház a szatyorban), az *Irodalom és zene* (a középkortól az atomkorig), *A beat irodalma, a Lapozgasd velem!* (könyvismertetések), a *Könyvek a vásznon*, valamint *Az írás és a könyv története* figyelmet érdemel.

A kecskeméti *Bányai Júlia Gimnázium* Pablo Neruda KISZ-szervezete és a *megyei könyvtár* együttműködése világosan példázza, hogy a KISZ szervező, mozgósító tevékenysége miként nyerhet értelmet a könyvtár által felkínált szolgáltatási lehetőségek kihasználásában.

Urbánné Jankay Éva magyartanár nő a Kriston Szidónia könyvtárossal tartott előzetes megbeszélést követően kiderítette, hogy saját osztályának 32 tanulója közül öt a megyei könyvtárnak, nyolc pedig — vidéki lévén — a lakóhelyén működő könyvtárnak volt beiratkozott olvasója. Az elszomorító statisztika látán elhatározták, hogy az osztály valamennyi tanulóját „beviszik” a *Katona József Megyei Könyvtárba*. Olyan feladatokat adtak nekik, amiket csak ott és csupán rendszeres könyvtárhatalmal lehetett megoldani. A *Kecskemét jelesei* című életrajzi adattárból kiírt 32 névhez kellett a meglévő bibliográfiai utalások mellé továbbiakat felkutatniuk. Eközben megismerkedtek a kézikönyv, a lexikon, a bibliográfia, a monográfia, az adattár stb. fogalmával, rendeltetésével, sőt később egy-egy kutatási fázis feltételeivel, segédleteivel is.

A szolnoki *Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár* a KISZ-alapszervezetek pályázati munkájának támogatása céljából a benevezők mellé segítőhálózatot szervezett. (Mind az alapszervezethez segítőt kapott, aki tanácsot adott az éves program összeállításához stb.) Tagjai a KISZ városi közművelődési bizottságának, valamint

a megyei könyvtárnak a munkatársai és az SZMT Központi Könyvtár könyvtárosai voltak. Egyébként több megyében is felismerték, hogy a három könyvtári hálózat (a tanácsi, a szakszervezeti és az iskolai), valamint más intézmények (mozi, színház, múzeum, levéltár stb.) összefogásából jobb eredmények születnek a pályázat során, mint az egymástól elkülönült akciókból. Említésre méltó, hogy a pályázathoz csatlakozva *Hazai tájakon járva — Szolnok megyében* címmel részletesen kidolgozott programot ajánlott a *Damjanich János Múzeum* is. A megyei könyvtár pedig azoknak a kirándulni készülő iskoláknak, alapszervezeteknek próbált segítséget nyújtani, amelyek nem Szolnok megyébe tervezték útjukat, hanem az ország más tájaira. Az úti program ismeretében könyvajánlással egybekötött útvonalismertetőket készítettek, egyben felhívták a figyelmet a vidék irodalmi, művészeti vonatkozásaira is.

Hasonlóan jó kezdeményezés a *Somogy megyei könyvtárak* vállalkozása, amely a második fordulóban a könyv, a színház és a film kapcsolatára helyezte a hangsúlyt, és így folytatta a korábbi olvasónapló-pályázatot.

A makói *József Attila Városi Könyvtár* e pályázat kereteit igény- és könyvtárhasználati szokásvizsgálattal bővítette ki, mivel Makón — az országos helyzethez hasonlóan — a könyvtárba beiratkozott szakmunkástanulók száma rendkívüli mértékben visszaesett. A felmérés eredményeit kerekasztal-beszélgetésen is megtárgyalták az érdekelt tanárokkal. Az ott elhangzott javaslatok és módszerek segítségével kezdtek hozzá az olvasószervező munkához.

A *KISZ Pest megyei Bizottsága*, a *Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár*, valamint az *SZMT Központi Könyvtár a Könyv és ifjúság* vándordíj révén kapcsolódott be a pályázatba. Más megyékhez hasonlóan itt is folytatták a könyvtárhasználati pontszerző versenyt. Ennek feladatai között szerepelt például könyvtári beszélgetés is a megye több híres emberével (írókkal, költőkkel, tudósokkal, szakemberekkel). A meghívott vendég műveiről, illetve a róla szóló irodalomról a résztvevőknek kellett ajánló bibliográfiát készíteni. Említésre méltó feladat volt a *Barangolás a megye irodalmi, történelmi emlékhelyein* is; az emlékhely könyvtárában fellelhető kiadványokról, könyvekről a résztvevőknek feljegyzést kellett készíteniük.

A *Litkei Körzeti Könyvtárban* kedvező

visszhangra találtak — a csoportos foglalkozások részeként alkalmazott — *Könyvek a vásznon* című programok, amelyeken egy-egy könyvből kiemelt részletet dolgoztak fel helyzetjáték formájában.

*

Néhány, a jövőben megszívlelendő tanulság: Nagyobb városok könyvtárainak esetében nem helyes, hogy a pályázati kiírás csupán egyetlen alapszervezettel való kapcsolat kiépítésére ösztönöz, és nem a pályázatba bekapcsolódók körének kiszélesítésére — a könyvtár ugyanis nyilván a nyeresre leginkább esélyes alapszervezettel kiépítendő együttműködésre törekszik.

A jelentések tanúsága szerint sok helyen a *KISZ csak nevét* adja a mozgalomhoz, ténylegesen nem vesz részt benne. Az egyéni és a csoportos foglalkozások közül az utóbbiak mérhetőek, szám szerint kimutathatók, az egyéni azonban nem. Pedig a fiatalok több alkalommal is voltak könyvtárakban, és az irodalomajánlástól a kézikönyvek használatáig, a könyvtárban való eligazodástól a vetélkedőre való felkészülésig egyéni segítséget kaptak. Folyóiratokat, könyveket olvastak, zenét hallgattak stb. Az összegező jelentésekben ezek a találkozások nem mutathatók ki.

Többen úgy ítélik meg, hogy a mozgalom

felelősíti azokat a törekvéseket, amelyek a könyvtárak feladatai közt amúgy is szerepelnek, s egyben segíthetik a KISZ-feladatok teljesítését is, hiszen a pályázat szervezői a sablontól mentes, egyéni megoldásokra biztatják a résztvevőket. S mindez összhatásában — a közös könyvtári élmények révén — kedvet ébreszthet bennük az olvasáshoz és a könyvtárhasználathoz. Minderre nagy szükség van, mert egyre többen tapasztalják, hogy az ötnapos munkahét feszítettség, a versenytársak szaporodása a szabad idő eltöltésében, a gyakori érdektelenség nemhogy javulást, hanem inkább romlást ígér az eddigiekhez képest.

A legtöbbször által választott közös akcióforma továbbra is a vetélkedő, amely sok fiatalat mozgósít, s talán a könyvtár is ebben a játékban mutatkozhat meg legjobban. A könyvtári órák, a könyvtárban tartott KISZ-gyűlések egyaránt fontos láncszemei lehetnek az olvasóvá válás folyamatának. A könyvtári csoportos foglalkozások a demokratikus közgondolkodásra nevelésnek, a képességek kibontakoztatásának egyre gyakoribb színtereivé válnak. Továbbra is hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a minőségi munka egyik fő eszköze s talán leghatékonyabb módszere — kellő felkészülés esetén — az *egyéni foglalkozás*.

Heit Gábor

Az Olvasó ifjúságért pályázat 1982. évi szakaszának értékelése alapján a bíráló bizottság a következő könyvtárakat és KISZ-alapszervezeteket jutalmazta:

Jutalmazott könyvtárak: az 500. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet könyvtára (*Dr. Döry Miklósné*) — Pécs; a Szeghalmi Járási Könyvtár (*Boruzs Józsefné*); a Szerencsi Nagyközségi Könyvtár (*Szegedi Pálné*); a makói József Attila Városi Könyvtár (*Domokos László*); a Dunaújvárosi Munkásművelődési Központ és Könyvtár (*Katona Zsuzsa, Vigné Mátrai Ildikó*); a Magyar Selyemipari Vállalat Soproni Selyemszövőgyár szakszervezeti letéti könyvtára (*Jagadics István*); a Debreceni MÁV Járműjavító Üzem Művelődési Központ József Attila Könyvtára (*Románné Tóth Erzsébet, Emödi Barnáné*); az SZMT Központi Könyvtár (*Komoróczy Alajosné*) — Debrecen; a Nagybatonyi Bányász Művelődési Ház szakszervezeti könyvtára (*Szabó Kálmánné, Wertheim Gyözőné, Nagybakos Ist-*

vánné); a Litkei Körzeti Könyvtár (*Szabó László*); a Tápíószelei Nagyközségi Könyvtár; a Somogyvárdi Nagyközségi Központi Könyvtár (*Horváth Teréz*); a Kutasi Községi Könyvtár; az UNIVERSIL szakszervezeti könyvtára (*Fejes Istvánné*) — Nyíregyháza; a nyíregyházi Kölcsey Ferenc Gimnázium könyvtára (*Zsoldosné Cselényi Gyöngyi*); a Kunszentmártoni Járási Könyvtár; az Udvardi Vincze Szakmunkásképző Intézet könyvtára (*Korpádi Lajosné, Micheller Józsefné, Bellus Sándorné*) — Dombóvár; a Körmentdi Városi Járási Könyvtár (*Mecserné Doktor Rozália*); a REMIX Vállalat szakszervezeti könyvtára (*Farkas Józsefné*) — Szombathely; a Veszprémi Városi Könyvtár (*Komáromi Edit*); a Zalaegerszegi Megyei Könyvtár KISZ-alapszervezete; az FSZEK 3. sz., kelenföldi könyvtára (*Horváth Györgyné, Kopré Judit, Kuli Ágota, Müller Pálné*); az FSZEK 12. sz., kőbányai könyvtára (*Bíró Ferenc, Lakatos Péterné, Nyúzó Eszter, Vazinay Mária*); a PNYV Textilfestőgyár könyvtára (*Nagy Attiláné*) — Budapest; a BUSZESZ Óbudai Szeszgyár könyvtára (*Zrupkóné Horváth Éva*); a HVDSZ Központi Könyvtára (*Szabó Gézánné*); a „Hőtechnika” Vállalat szakszervezeti könyvtára (*Terék Jánosné*) — Budapest; a Fővárosi Gyógyszertár Vállalat önálló szakszervezeti könyvtára (*Vajda Vilmosné*); a Bányász Körzeti Könyvtár (*Budai Károlyné*) — Tatabánya.

Jutalmazott KISZ-szervezetek: a Baranya megyei Élelmiszerkereskedelmi Vállalat KISZ-bizottsága (*Dudás Katalin*) — Pécs; a Szeghalmi Járási KISZ-bizottság (*Vigh Károly*); a Szerencsi Járási KISZ-bizottság (*Bacsó János*); a Litkei területi KISZ-bizottság (*Varga János*); a Pedagógus-szakszervezet községi alapszerve — Kutas; a Magyar László Gimnázium KISZ-szervezete — Dunaföldvár; a Körmentdi Járási KISZ-bizottság; a tápíószelei területi KISZ-alapszervezet.

A KISZ KB különdíját kapták: a Katona József Megyei Könyvtár olvasószolgálat (i) *Kriston Szidónia*) és a Bányai Júlia Gimnázium Pablo Neruda KISZ-alapszervezete (*Jankay Éva*) — Kecskemét; a Mezőfalvi Községi Könyvtár (*Szabó Istvánné*) és a községi KISZ-alapszervezet; a Rábatext önálló szakszervezeti könyvtára (*Szabó Kálmánné, Pető Gáborné*) és az üzemi KISZ-szervezet (*Csendes Margit*) — Győr; a Tisza Cipőgyár szakszervezeti könyvtára és KISZ-bizottsága — Martfű.

Szemlélődés Kiszomboron II.

Két város vonzásában

A fölszabadulás utáni gazdasági-társadalmi változások sajátos helyzetet teremtettek Kiszomboron. A földreform ugyan fölpezsdítette a parasztság termelő kedvét, de mivel életképes földterület nem jutott mindenkinek, sokan másutt kerestek munkalehetőséget. Később a termelőszövetkezeti mozgalom kiterjedése nemhogy megfordította volna e folyamatot, hanem az is ebben az irányban hatott. Közel van Makó, így elsősorban ennek iparosodása szívta el a helyben fölöslegessé vált munkaerőt, de meglepő, hogy a távolabbi Szeged vonzása majdnem ugyanekkora. Erdei Ferenc írta *Város és vidéke* című könyvének *Makó és Szeged között* című fejezetében: „1949-ben még 5500 volt a község lakosainak a száma, ami 1970-ben már alig haladta meg a 4500-at, tehát a csökkenés két évtized alatt közel 1000 fő, több mint 15%.” Azóta talán annyival kedvezőbb a helyzet, hogy a csökkenés megállt: 1982. január 1-én a község lakóinak száma 4563.

De a gond változatlan. A Csongrád megyei Hírlap 1982. május 8-i számában nyilatkoztak a nagyközség vezetői. Kiszombor munkaképes lakóinak fele ma is a községen kívül, főként Szegeden és Makón dolgozik. Az elmúlt évtizedben mégis 700 ház épült föl, annak ellenére, hogy nincs a községben szennyvízcsatorna, és a magas talajvíz miatt a szikkasztásos elvezetést nem engedélyezik. Hetvenkilenc beépítetlen telek van, igaz, jórészt a község szélein.

A zombori határ nagy része a makói Lenin termelőszövetkezethez tartozik. A helyi Új Élet szövetkezet, főként a belvíz és a gyakori árvíz miatt, csak győnge eredményeket tud fölmutatni. Most folynak földjein 70 milliós költséggel a talajjavító munkák, s ezektől várják a jobb termésátlagokat, a sikeresebb gaz-

dálkodást, a szövetkezet vonzásának, „népességmegtartó erejének” növekedését.

A helyi vállalatok többsége is, ahogy Erdei írta, a „községen kívülről irányított munkahely dolgozója”. Ilyen a szegedi gabonatermesztési kutatóintézet növénynevelő telepe, terményszárító üzege, üvegháza; a szegedi konzervgyárnak, a vásárhelyi kötőtárugyárnak a telepe, az erdészet esemetekertje, a Zöldért keltetőüzeme. Ez a „gyarmatosítás” (megint Erdeit idézem) szintén fékbe az önálló községfejlesztő tevékenységnek. Kiszombor tehát ma olyan település, amely nagyobb településekre van utalva. Ezen az sem változtat, hogy a hozzá teljesen hasonló helyzetű két községet, Ferencszállást és Klárafalvát közgazgatásilag egyesítették vele. A székhelyközség és a társközségek számára a legfontosabb és legjellemzőbb jelenleg a közlekedés: az eljárás és a bejárás.

„Milyen társadalmi élet épülhet fel ilyen alapokon?” — vetette föl több mint egy évtizede Erdei. Válasza ma is érvényes:

„Gyerekkoromban Makóról úgy láttuk Kiszombort, mint igazi falut, ahol csak urak vannak és parasztek. A Rónayak — ez volt a földbirtokos család — voltak az urak és a mindenkori főszolgabíró, s udvartartásukhoz tartozott a falusi intelligencia: a plébános, az orvos, az állomásfőnök és az intézők. A parasztek pedig háromfélék voltak: uradalmi cselédek, nagyobb gazdák-bérlők és a makói hagyásokhoz hasonlított kisparasztek. Ennek a társadalomnak természetesen már vége. Az urak, a nagygazdák és a cselédek eltűntek, a kisebb parasztság pedig átalakult.

De míg maga az átalakulás a legfőbb jellemző, az új társadalmi rétegződés még nem stabilizálódott. Statisztikailag széles munkásosztály van kibontakozóban, hiszen az aktív keresőknek körülbelül a fele ide sorolható, de ez több

és nagyon eltérő elemből tevődik össze: állami gazdaságban dolgozók, a szövetkezeti ipar dolgozói és az eljárók, akik között minden szegedi és makói ipari munkahely dolgozója fellelhető, továbbá a kereskedelemben foglalkoztatottak.

A szövetkezeti parasztság szintén számottevő rész, de ez is erősen megosztott. Egyfelől kétféle szövetkezethez tartoznak, helyihez és makóihoz. Másfelől pedig itt is elválnak egymástól az állandó munkahelyen, fix munkaviszonyban dolgozók és a növénytermelő »vállalkozók«. Ugyanakkor az ipari termelőszövetkezet tagjaival és a fogyasztási szövetkezet alkalmazottaival együtt nem alkotnak valamiféle összefüggő »szövetkezeti réteget«. Az értelmiség is elég számottevő, de szintén erősen megoszlik; fele pedagógus, a másik fele pedig műszaki, agrár-, orvosi és igazgatási foglalkozásúakból tevődik össze. A társadalmi képhez az is hozzátartozik, hogy nagyon külön tartanak egymástól a más-más társadalmi szektorhoz tartozók: az államiak, a tanácsiak és a különféle szövetkezetiek.”

Erdei kétfajta törekvést figyelt meg. Azóta mind a kettő tovább erősödött:

„Egyik, az urbanizált falusi-lakótelepi életmódra való törekvés, ami hasonlóan érvényesül a mezőgazdasági termelőszövetkezeti tagoktól kezdve a bejáró munkásokon keresztül az állami alkalmazottakig. Korszerűen felszerelt családi ház, tv-rádió összeköttetés a világgal és rendszeres bejárás Makóra—Szegedre, nemcsak a munkahelyre, hanem minden más szükséglet kielégítése végett is: magasabb iskolába, bevásárlásra, szakorvosi rendelésre, szülni, kórházi ápolásra, kulturális rendezvényekre, politikai, gazdasági és szakmai összejövetelekre.

A másik a helyi összejövetelek iránti igény. Gondolkodó és előrettekintő közéleti emberek különös hangsúllyal vetik fel általános és szakmai klubok létrehozásának a szükségét, és fáradoznak is ilyen szervezésén. Eddig ez még nem sikerült, de az igény vaskosan érzékelhető. Mire vall ez? Arra, hogy a sokféle érdekelttség irányában széthúzott községben elemi igény van valamilyen autonóm helyi összetartozás megtestesítésére. Ilyenné válhat maga az állami közigazgatás is a tanácsai önkormányzat kifejlődésével, de ilyen szerepű társadalmi kötelek szükségét is érzik. Eddig leginkább a fogyasztási szövetkezet intézményei töltenek be ilyen szerepet.”

Úgy gondolom, ez utóbbiban, a helyi vonzás erősítésében, a népességmegtartó erő növelé-

sében juthat nagyobb szerephez a nagyközség kulturális életének Hamupipőkéje: a községi könyvtár.

Gondolatok a könyvtárban

A *Magyar városok monográfiája* című sorozat 6. köteteként 1929-ben jelent meg *Barna János* (a „Bőrember”, ahogy József Attila is emlegette) szerkesztésében *Makó és [a] Csanád-Torontál vármegyei községek* című gyűjteményes kötet. A kiszombori fejezetet *Mészáros Pál* főjegyző és *Schwarz Rezső* igazgatótanító írta. A 328. lapon olvasom: „A község kultúráját szolgálja a már 1878-ban alakult és 1882-ben jóváhagyott alapszabályokkal működő Gazdasági Olvasókör, mely 350—400 tagjának nemcsak szórakozását, de a gazdálkodásban való haladását is számos szaklapjával, majd 2000 kötetes könyvtárával, gazdasági gépeivel méltón szolgálja.” Más könyvtárról *Kiss Mária Hortenzia*, *Kiss Andrásné* apácálánya, *József Attila* játszótársa sem tud már említett, 1940-ben megjelent községtörténetében. Pedig ekkor, a Horthy-korszak negyedszázada alatt — és még utána is — Kiszombor a Csanád—Arad—Torontál közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék torontáli járásának székhelye volt.

A főlzabadulás után is egy évtizedet kellett várni, míg a népkönyvtári mozgalom elérte Zombort, és 1954-ben megnyílt a községi könyvtár. Tevékenységéről egészen a legutóbbi időkig nem sokat tudunk. Tiszteletdíjasként 1970-ig *Hegedüs Tibor* tanár vezette, akkor vette át tőle *Nagy-György Jánosné*. A falu közepén, a Szegedi úton, az 1. sz. alatt, a Rónayak egyik házában kapott helyet, mindössze nyolcvan négyzetméteren. Helyzete kezdettől fogva tarthatatlan volt, legszűkebb földadatait is alig tudta ilyen körülmények között ellátni. Ráadásul társbérletbe volt kényszerítve az öregek napközi otthonával.

A hetvenes évek végére a nagyközségi tanács vezetői is belátták, hogy így a könyvtár kidobott pénz, földadatának nem tud megfelelni. Először el akarták költöztetni, de a községnek sem új épület emeléséhez, sem valamely műemlék jellegű régi ház újjáépítéséhez nem volt 4—5 millió forintja. Úgy döntöttek tehát, hogy addigi helyén bővítik ki és újítják föl a könyvtárat. A hely alkalmas; a község rendezési tervében abban a háromszögben, amelyikben a könyvtár is van, kereskedelmi egységek

épülnek. Az öregek napközi otthonát áthelyezték, így a könyvtár alapterülete több mint kétszeresére, 200 négyzetméteresre bővült. Ma ez a makói körzet legnagyobb könyvtára. A kedvező elhelyezés jó mutatója a tárolási index: 81; a megyében a legalacsonyabbak közé tartozik. Először a Makói Városfejlesztési Üzem kezdte a fölüjtást, majd 1980 őszétől a Szegedi Építőipari Szövetkezet folytatta. A helyiségek beosztásában figyelembe vették a Somogyi Könyvtár módszertani osztályának az olvasóteremre, ifjúsági részlegre vonatkozó javaslatait. Korszerűsítették a villanyhálózatot, a padlót parkettával cserélték ki, átépítették a tetőszerkezetet, megszüntették a talajvízzel folyton megtelő pincét. Addig ivóvíz sem volt; most mosdó, W. C., olajtároló van; egyelőre olajkályhakkal fűtenek. Ígéretet kaptak a postától, hogy hamarosan telefonjuk is lesz.

Kiszombor nagyközségi tanácsa mintegy 650 ezer forintot költött könyvtárára. A megyei tanács 1980-ban 50 ezer forintot adott a könyvvállomány bővítésére, 1981-ben 250 ezer forintot a berendezésre, felszerelésre. A nagyközségi tanács 1982-re 60 ezer forintot tervezett a könyvanyag gyarapítására.

Az átépítés elhúzódott, az átadási határidőket hazai szokás szerint többször elhalasztották, de a könyvtár közben — egy-két nap kivételével, például parkettázáskor — folyton nyitva volt. Csökkent ugyan az olvasók száma és a forgalom, de törzsközönségét nem veszítette el, sőt amikor végre elkészült a fölüjtás, és fénylő padozattal, izlésesen összeválogatott, élénk színű modern bútorok közt, szinte új intézményként fogadhatta látogatóit, az érdeklődők száma még szaporodott is.

A megújított könyvtár ünnepélyes átadására 1981. november 5-én került sor. Utána a látogatottság szemmel láthatóan megnőtt. A nyitvatartás, az ötnapos munkahétre való átállítás ellenére, ugyancsak bővült heti 6 órával. Ezt az tette lehetővé, hogy most már két főfoglalkozású könyvtáros működik Zomboron: vezetőként a főiskolai végzettségű *Nagy-György Jánosné*, aki jó munkájának elismeréséül 1981 augusztusában miniszteri dicséretet kapott; munkatársa pedig a korábbi ferencszállási könyvtáros, a középfokú képesítésű *Bánhidi Lászlóné*. Korábban méltánytalanul alacsony fizetésüket a tanács a megyei könyvtár javaslatára megértéssel fölemelte.

Jelenleg a székhelyközség könyvtárában mintegy 16 ezer kötet könyv szolgálja az olvasókat, tehát egy kiszombori lakosra 3,2 kötet

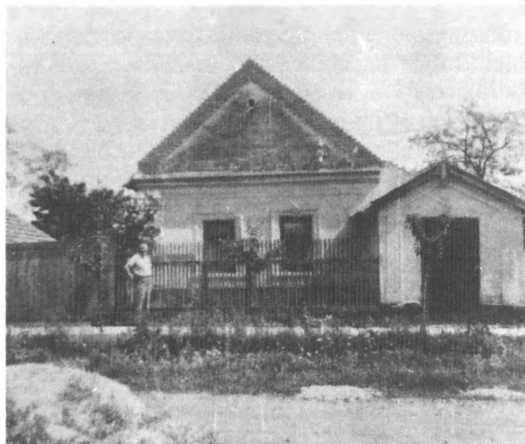
jut. Egy olvasó évi átlagban 37,4 könyvet kölcsönöz. A beszerzésből egy lakosra 20 forint 40 fillér jut. A könyvek jó állapotban vannak, idejében selejteznek, utánpótlásról gondoskodnak.

1981-ben, tehát a fölüjtás ideje alatt, 838 beiratkozott olvasójuk volt (a község lakosságának 18,3 százaléka!); ebből iskolás 359. Fizikai dolgozó 122, szövetkezeti gazda 20, szellemi foglalkozású 54, ügyintéző 34.

A fölüjtás alatt a rendezvényeket a művelődési házban vagy az iskolában tartották. Amikor ott jártam, két iskolai csoport is vendégeskedett a könyvtárban. *Baróczi Tamás* tanító a másodikosokat hozta el gyermekkönyvtári foglalkozásra, *Papós Andrásné* tanárnő pedig a fősősökkel tartott magyar irodalmi szakkört az egyik kis szobában, mégpedig — véletlenül-e avagy a kedvemért? — éppen József Attiláról.

Elbeszélgetve a könyvtárosokkal és a pedagógusokkal, arra a megállapításra jutottam, hogy noha a könyvtár és az iskola kapcsolata jónak minősíthető (a könyvtárosok ott vannak az úttörővezetői értekezleteken, a könyvtári rendezvényeket az iskolai tantervhez igazítják, s így tovább), ebben a vonatkozásban is volna még tennivaló. Azt tapasztaltam, hogy a *hely szelleme*, Kiszombor történelmi, művészeti és kulturális öröksége iránti érdeklődés nem akkora, mint ahogyan ez a gazdag múltú község kínálná hagyományát megismertetésre, megszerettetésre, terjesztésre. A pedagógusok fele nem helybeli lakos, hanem bejáró; többen Szegedről járnak ki Zomborra. Érthető, ha a tani-

A Zöldfa u. 8. sz. ház ma

**A megújított könyvtár a könyvtárosokkal
(Hajdú Géza felvételei)**

tás befejeztével sietnek a vonathoz, buszhoz. De a helybelieket is jobban leköti a mellékes kereset, pénzszerzés a házépítéshez, a gépkocsinhoz, a háztáji gazdálkodás; nem jut idő a helyi hagyományok ápolására, föl kutatására. Két évtizede itt tanított *Polner Zoltán*, a költő, most a Csongrád megyei Hírlap kulturális rovatának vezetője. Annak idején ő nyomozott József Attila helyi emlékei után, számos visszaemlékezést meg is mentett azóta elhalt kortársaktól, és készítetett néhány képes táblát is a költő zombori hónapjainak emlékeiről. Ezek ma is megvannak az iskolában. Papósnétól örömmel értesültem, hogy nemrég újították föl rajtuk a megfakult szövegeket. De a kutatónak nem akadt utóda. A könyvtár nagy nehezen megszerezte Kiss Mária Hortenzia *Kis-zombor története* (1940) című könyvét (éppen most a tanácselnök tanulmányozza, hiszen ritkaság, szinte unikum), de nincs meg például Szabolcsi Miklós *Fiatal életek indulója* című munkája (1963), amelynek terjedelmes fejezete szól József Attila zombori kapcsolatairól, összefoglalva a kiterjedt kutatás addigi eredményeit. A József Attila-irodalom egyébként is nagyon hiányos, pedig egy-egy példánynak mindenből itt volna a helye. A helyismereti katalógus úgyszólván csak azokat a cédulákat tartalmazza, amelyeket a Somogyi Könyvtár küld rendszeresen a megye községi könyvtárainak. Pedig kis odafigyeléssel, törődéssel fokozatosan össze lehetne gyűjteni a község

régebbi helyismereti irodalmát akár antikvárium-beszerzéssel, akár — a nagyobb gyűjteményes művek (mint az említett Makó-monográfia) néhány lap terjedelmű fejezetei esetében — xeroxmásolatban.

Mondhatná valaki: minek, ha nincs igény rá? Nos, a könyvtár, a könyvtáros föladata az igény fölkelte is. Ha ő tudja, és meg van győződve róla, hogy a helyi kulturális örökség ismerete, megbecsülése, ápolása gazdagítja az emberi személyiséget, és az egészséges szülőföld-, lakóhelyszeretet hozzájárul a „népességmegtartó erő” fokozásához, a tartalmasabb emberi élet kialakításához, akkor erkölcsi kötelessége, hogy ezt a maga eszközeivel a lehető legnagyobb mértékben szolgálja. Levéltár, múzeum nincs, de könyvtár van minden magyar faluban. Joggal írta negyedszázada e hasábokon *Sebestyén Géza*, a szerény könyvtártudós: a helyismereti munka olyan tevékenység, amely még a községi könyvtárat is a tudományos intézet rangjára emelheti. Akkor ti., ha nem is nagy erőfeszítéssel, csupán figyelemmel, napra kész gyűjtéssel (cédulázással, raktározással) olyan helyismereti gyűjteményt (könyvrészleget, újságkivágásokat, katalógust) hoz létre, amely megismételhetetlenül egyedi, csak ott, abban a faluban, abban a könyvtárban található, és mind a tudományos kutatás, mind a közművelődési tevékenység rendelkezésére áll.

*

Azon a nyáriasan meleg májusi napon *Hajdú Gézával*, a Somogyi Könyvtár módszertani osztályának vezetőjével cserkészünk be József Attila zombori emlékhelyeit, az emléktáblával megjelölt Zöldfa utcai házat (amelynek 1849-ben megégett részét 1934-ben bontották le), a Dédénszegi utcai sarokházat; megnéztük a körtemplom restaurálási munkáját, a Rónayak angol lovagvárra emlékeztető „kastélyát” és néhány más, szintén megújításra váró, műemlék jellegű épületét (magtárak ezek és más gazdasági épületek), kísértáltunk egy darabig a nevezetes Óbébai úton, és a tűző napfényben azon tanakodtunk, miképpen lehetne a zomboriak faluszeretétét úgy fölkelteni, hogy belőle a jelen és a jövő is hasznot lásson. A megújult községi könyvtárnak élesztő szerepe lehet ebben: a község pedagógusaival összefogva a helyi hagyományok ápolásában méltók lehetnek arra a kincsre, amelyet ennek az ezeréves községnek kivételesen gazdag öröksége jelent.

Péter László

Pótlások a lexikonokhoz az 1982. évről

Összeállításunk ugyanolyan rendszerű, mint a *Könyvtárosban* 1982 márciusában megjelent előzménye. A sajtó gyakran mellőzi a halálozás pontos helyének és napjának megjelölését, emiatt sok esetben mi is kénytelenek vagyunk körülbelüli adatokat szerepeltetni: a megjelenés előtti nap dátumát, illetve a feltételezett helyett kérdőjellel. Néhány adatnál azonban csak határnapot tüntethetünk fel „előtt” megjegyzéssel; a halálozás helyeként pedig — adat híján — a tágabb környezetet, országot nevezünk meg.

Mivel adataink az 1982. évre vonatkoznak, az évszámot nem jelöljük, csak a hónapot és napot tüntetjük fel arab számokkal.

Az adatok ellenőrzésében *Landenberger Istvánné* volt segítségünkre.

RÖVIDÍTÉSEK

+	Halálozás
BB	Balázs Béla-díj
BL	Biológiai lexikon. 1975—1978.
EF	Erkel Ferenc-díj
ÉM	Érdemes Művész
FL	Fotólexikon. 1963.
HKI	A huszadik század külföldi írói. 1968.
JA	József Attila-díj
JM	Jászai Mari-díj
KBL	Koegler, Horst: Balett lexikon. 1977.
KK3	Ki kicsoda? 3., átd. kiad. 1975.
KK4	Ki kicsoda? 4., átd. kiad. 1981.
KKZÉ	Ki kicsoda a magyar zenei életben? 1979.
KL	Kislexikon. 1968.
KM	Kiváló Művész
LF	Liszt Ferenc-díj
MIL	Magyar irodalmi lexikon. 1963—1965.
MINL	Mindenki kislexikona. 1974.
MKL	Művészeti kislexikon. 1973.
ML	Művészeti lexikon. 1965—1968.
MM	Munkácsy Mihály-díj
MML	Munkásmozgalom-történeti lexikon. 2., jav., bőv. kiad. 1976.
MTAA	A Magyar Tudományos Akadémia almanachja. 1980.
NKL	A Nobel-díjasok kislexikona. 1974.
NL	Néprajzi lexikon. 1977—1982.
OL	Orvosi lexikon. 1967—1973.
PL	Pedagógiai lexikon. 1976—1979.
SZKL	Színházi kislexikon. 1969.

SZOT SZOT-díj
 TTL Természettudományi lexikon. 1964—1968.
 TTL7 Természettudományi lexikon. 7., kiegészítő kötet. 1976.
 ÚFL Új filmlexikon. 1971—1973.
 ÚML Új magyar lexikon. 1959—1962.
 ÚML7 Új magyar lexikon. 7., kiegészítő kötet. 1972.
 ÚML8 Új magyar lexikon. Kiegészítő kötet 1962—1980. 1981.
 ŰL Űrhajózási lexikon. 1981.
 VKE Világirodalmi kisenciklopédia. 1976.
 VL Világirodalmi lexikon. 1970—1979.
 ZL Zenei lexikon. 1965.

KIEGÉSZÍTÉSEK

Ádám Jenő + Bp. 5. 15. KK3—4, KKZÉ,
 KL, MINL, PL, ÚML, ZL
 Adler Zsigmond + Bp. 2. 12. KK4
 Ajtai Miklós + Bp. 2. 14. KK3—4, KL,
 MINL, MML, ÚML
 Alföldi András + Princeton (N. J.) 2. 12.
 KK3—4, MKL, ML
 Andrejev, Borisz Fjodorovics + SZU, 4. 26.
 előtt ÚFL, ÚML
 Anghi Csaba + Bp. 10. 5. KK3, MTAA,
 ÚML
 Aragon, Louis + Párizs, 12. 24. HKI,
 KK3—4, KL, MINL, MML, ÚML,
 VKE, VL
 Bagramjan, Ivan Hrisztoforovics + Moszkva,
 9. 21. KK3—4, ÚML
 Balázs Sándor + Bp. 4. 25. MIL
 Balázsovits Lajos BB ÚFL
 Bálint Ágnes + Bp. 1. 13. KKZÉ, ZL
 Bálint Endre KM KK3—4, MKL, ML,
 ÚML8
 Banga Ferenc MM MKL
 Barnes, Djuna Campbell + New York, 6. 19.
 VL
 Békés István + Bp. 4. 5. MIL, SZKL, ÚML8
 Békés Itala ÉM KK4, MINL, SZKL, ÚFL
 Belia György + Bp. 3. 12? MIL, MTAA
 Benjahia, Mohamed Szeddik + Irán, 5. 3.
 KK4
 Berczeli A. Károly + Bp. 1. 4. MIL
 Béres Ilona SZOT KK3—4, MINL, SZKL,
 ÚFL
 Bergman, Ingrid + London, 8. 29. KK3—
 4, KL, MINL, ÚFL, ÚML
 Bernáth Aurél + Bp. 3. 13. KK3—4, KL,
 MIL, MINL, MKL, ML, ÚML
 Berzsenyi-Janosits László + ? 4. 17. KK4
 Bíró Miklós ÉM KK4, ÚFL
 Bod Éva MM MKL
 Bor Pál + Bp. 2. 1. MKL, ML
 Bordás Ferenc + Bp. 12. 28. ML
 Bors István MM MKL
 Borsai Ilona + Bp. 7. 8. KKZÉ, NL, ZL
 Borsche, Dieter + Nürnberg, 8. 4. ÚFL
 Botka Valéria SZOT KK4, KKZÉ, ZL
 Brezsnjev, Leonyid Iljics + Moszkva, 11. 10.
 KK3—4, KL, MINL, MML, ÚML
 Bugyi Balázs + Bp. 12. 12. előtt MTAA
 Camus, Marcel + Párizs, 1. 13. KK3, ÚFL,
 ÚML8
 Cavalcanti, Alberto + Párizs, 8. 23. MINL,
 ÚFL, ÚML
 Collins, Norman Richard + London, 9. 6.
 KK 3—4
 Csányi László SZOT KK4, KKZÉ, ZL
 Csenki Imre KM KK3—4, KKZÉ, KL,
 MINL, ÚML, ZL
 Csujkov, Vaszilij Ivanovics + Moszkva, 3. 18.
 KK3—4, KL, ÚML
 Czine Mihály JA KK3—4, MIL, ÚML7—8
 Darabos Pál + Bp. 7. 22. KK3
 Del Monaco, Mario + Velence, 10. 16.
 KK3—4, ÚML8, ZL
 Dénes Magda + Bp. 1. 9. előtt PL
 Dévényi László BB ÚFL
 Dobák Lajos SZOT KK4, SZKL
 Dobozy Imre + Bp. 9. 23. KK3—4, KL,
 MIL, MINL, ÚFL, ÚML, VKE
 Domanovszky György MM ML, MTAA, NL
 Dombrovsky László + Bp. 4. 30. ML
 Dózsa-Farkas András + Bp. 3. 3? MKL, ML
 Dzigán, Jefim Lvovics + SZU, 1. 6? ÚFL,
 ÚML
 Edelhagen, Kurt + Köln, 2. 8. ZL
 Effel, Jean + Párizs, 10. 11. KK3—4, KL,
 MKL, ML, ÚML

Egri Viktor + Pozsony, 8. 5. KK3—4, KL, MIL, MINL, ÚML
 Elekes Lajos + Bp. 5. 21. KK3—4, KL, MINL, MTAA, PL, ÚML
 Esztergályos Cecília ÉM KK4, ÚFL
 Faber Gabriella + Bp. 7. 9. előtt ML
 Fassbinder, Rainer Werner + München, 6. 10. KK4, VL
 Fekete Tibor ÉM KK4, SZKL
 Ferras, Christian + Párizs, 9. 15. KK4, ZL
 Finta József (1931) MM KK3—4, MKL, ML, ÚML8
 Foky Ottó KM KK3—4, MKL, ML, ÚFL
 Fonda, Henry + Los Angeles, 8. 12. KK3 4, ÚFL, ÚML7—8
 Forgács Tibor + Csehszlovákia, 8. 10. előtt KK4, SZKL
 Földes Péter + Bp. 11. 28. MTAA, TTL7, ÚML7—8
 Frei Montalva, Eduardo + Santiago, 1. 22. KK3—4, ÚML8
 Freund, Anna + London, 10. 8. KK4
 Gál István + Bp. 6. 26. MIL
 Gáll István + Bp. 10. 20. KK3—4, MIL, ÚML8
 Galsai Pongrác Gábor Andor-díj MIL
 García Márquez, Gabriel irodalmi Nobel-díj KK3—4, ÚML8, VKE, VL
 Gelley Kornél ÉM KK4, SZKL, ÚFL
 Georgadze, Mihail Porfirjevics + Moszkva, 11. 23. KK3—4
 Geréb György + Szeged, 1. 28. MTAA, PL, ÚML8
 Gerecs Árpád + Bp. 1. 28? KK3—4, KL, MINL, MTAA, TTL, ÚML
 Gergely Pál + Bp. 10. 27. MIL
 Ghotbzadeh, Szadegh + Teherán, 9. 16. KK4, ÚML8
 Gluskov, Viktor Mihajlovics + SZU, 2. 1? KK3—4, ÚML7
 Goldman, Nahum + Bad Reichenhall, 8. 29. KK3—4
 Gomulka, Wladyslaw + Varsó, 9. 1. KK3—4, KL, MML, ÚML
 Gonella, Guido + Róma, 8. 19. KK3
 Gould, Glenn Herbert + Toronto, 10. 4. KK4, ÚML8
 Görgei György KM KK4, KKZÉ, ÚML8
 Guiringaud, Louis de + Párizs, 4. 15. KK4
 Gunert, Johann + Bécs, 10. 3. VL
 Guzmán Fernandez, Antonio Silvestro + Dominika, 7. 3. KK4
 Gyimesi Kálmán ÉM KK4
 Gyurkovics Tibor JA MIL

Hajdú Endre + Bp. 1. 26? KK4, SZKL
 Hajdufy Miklós ÉM KK4, ÚFL
 Hallstein, Walter + Stuttgart, 3. 29. KK3
 Hámosi Dezső + Bp. 12. 17. BL, MTAA, TTL, ÚML7—8
 Haraszi Sándor + Bp. 1. 21? MIL, MML
 Havas Gertrúd + Bp. 4. 11. KK4, SZKL
 Házy Erzsébet + Bp. 11. 24. KK3—4, MINL, ÚFL, ÚML7—8, ZL
 Hemző Károly ÉM KK4
 Hincz Gyula SZOT KK3—4, KL, MINL, MKL, ML, ÚML
 Hlatky László + Bp. 11. 9. SZKL
 Hollósy Kornél + Miskolc, 2. 12. ZL
 Homoródi Lajos + Bp. 1. 22? KK3—4, MTAA, TTL, ÚML8
 Horváth Miklós (történész) + Bp. 7. 28. MTAA
 Hun Nándor + Bp. 2. 3. MTAA
 Inozemcev, Nyikolaj Nyikolajevics + Moszkva, 8. 12. KK3—4
 Jacobson, Ulla + Bécs, 8. 20. KK3—4, ÚFL, ÚML
 Jékely Zoltán + Bp. 3. 20. KK3—4, MIL, ÚML
 Jenei Zoltán EF KKZÉ
 Jeritza Mária + Orange (N. J.) 7. 10. KK3—4, KL, MINL, ÚML, ZL
 Jőború Magda + Bp. 3. 19. KK3—4, MTAA, PL
 Julow Viktor + Debrecen, 1.15. MTAA
 Jürgens, Curd + Bécs, 6. 18. KK3—4, ÚFL
 Kádár Lajos + Bp. 2. 14. MIL

- Káldy Nóra JM ÚFL
 Kampis Antal + ? 8. 23. ML, ÚML
 Kapás Dezső JM SZKL
 Karajev, Kara Abulfaz-ogli + SZU, 5. 15. előtt KK3—4, ZL
 Karsa Béla + Bp. 12. 21? MTAA
 Kégl László + ? 3. 20. MTAA
 Kelemen János + Bp. 5. 20? MIL
 Kelly, Grace + Monaco, 9. 15. ÚFL
 Kemény Éva ÉM KK4, MKL
 Khaled ibn Abdul Aziz + Szaúd-Arábia, 6. 13. KK4, ÚML8
 King, Henry + Hollywood, 7. 6. előtt ÚFL
 Kisberk Imre + Székesfehérvár, 4. 24. KK4
 B. Kiss István + Bp. 4. 11. KK3—4, SZKL
 Kiss Lajos + Győr, 5. 8. MTAA, NL, ÚML, ZL
 Kiss Nagy András KM KK3—4, MKL, ML, ÚML8
 Kiss Tamás JA MIL
 Kistiakowsky, George Bogdan + Cambridge (Mass.) 12. 7. KK3—4
 Koch Ferencné Györkös Erzsébet + Bp. 4. 9. előtt MTAA
 Kogan, Leonyid Boriszovics + Moszkva, 12. 17. KK3—4, ÚML, ZL
 Kolossa Tibor + Bp. 10. 6. MTAA
 Koltai Lajos ÉM KK4
 Komját Irén + Bp. 4. 22. KK3—4
 Komlóssy Erzsébet ÉM KK3—4, ÚML8, ZL
 Koncz Gábor ÉM KK4, SZKL, ÚFL
 Koós Iván ÉM KK3—4, SZKL
 Kovács János KM KK4, SZKL, ÚFL
 Környei Elek + Bp. 10. 21. előtt MIL
 Krocsák Emil + Bp. 1. 27? ML
 Laczkovich Piroska + Bp. 7. 6? SZKL
 Ladányi Mihály SZOT KK3—4, MIL, ÚML8
 Láng Sándor + Bp. 1. 7? KK3, MTAA, TTL, ÚML7—8
 László Antal + Veszprém? 12. 8. KK3—4, KL, MINL, MTAA, TTL, ÚML
 Levik, Vilgelm Veniaminovics + Moszkva, 9. 17. VL
 Lissák Kálmán + Pécs? 6. 24? BL, KK3—4, KL, MINL, MTAA, OL, TTL, ÚML
 Majtényi Erik + Bukarest, 1. 22. KK3—4, KL, MIL, ÚML
 Makk Károly KM KK3—4, ÚFL, ÚML
 Malraux, Clara + Párizs, 12. 15. VL
 Manninger G. Adolf + Keszthely, 12. 15? BL, KK3—4, KL, MINL, MTAA, TTL7, ÚML
 Márkus Éva ÉM KK4
 Maros Rudolf + Bp. 8. 2. KK3—4 KKZÉ, ÚML, ZL
 Maróti Lajos + Bp. 7. 14. KK4, MIL, ÚML8
 Melocco Miklós ÉM KK4, MKL, ML, ÚML8
 Mendes-France, Pierre + Párizs, 10. 18. KK3—4, ÚML
 Mészáros Komáromy László + Bp. 6. 4. KK4
 Mészáros Mihály + Bp. 1. 13? ML
 Metzger Márta ÉM KBL, KK4, ÚML8
 Mialkovszky Erzsébet ÉM KK4, SZKL
 Mikes Lilla ÉM KK4, MINL, SZKL
 Miklós Pál MM KK4, MIL, ML, MTAA, ÚML8
 Mikus Sándor + Bp. 8. 17. KK3—4, KL, MINL, MKL, ML, ÚML
 Miranda, Isa + Róma, 7. 8. ÚFL
 Molnár Tibor + Bp. 11. 23. KK3—4, MINL, SZKL, ÚFL, ÚML7
 Mona Gyula + Bp. 8. 15. MTAA
 Moore, Stanford + New York, 8. 23. KK3—4, NKL, TTL7, ÚML8
 More, Kenneth + London, 7. 12. KK3—4, ÚFL
 Myrdal, Alva béke Nobel-díj KK3—4
 Nagy Ferenc (1935) LF KKZÉ
 K. Nagy Magda + Bp. 2. 7. előtt MIL
 Nagypál László + Balaton, 8. 8. KKZÉ, ZL
 Nicholson, Ben + London, 2. 6. KK3—4, MKL, ML, ÚML7—8
 Noel-Baker, Philip John + London, 10. 8. KK3—4, KL, MINL, MML, NKL, ÚML
 Nyári Loránd + Bp. 7. 8. előtt ML
 Nyergesi János + Nyergesújfalu, 12. 22? MKL, ML
 Oberfrank Géza ÉM KK4, ÚML8
 Oláh János (1920) + Szeged, 10. 6. előtt. KK4
 Orff, Carl + München, 3. 29. KK3—4, KL, MINL, ÚML, ZL
 Papp Árpád + Bp. 6. 4. KK3—4
 Pásztory Ditta + Bp. 11. 21. KK3—4, ZL
 Petrovics Emil KM KK3—4, KKZÉ, ÚFL, ÚML7—8, ZL
 Polgár László LF KKZÉ
 Pongor Ildikó ÉM KBL, KK4, ÚML8
 Primrose, William + Provo (Utah), 5. 1. KK4, ÚML, ZL
 Psota Irén KM KK3—4, MINL, SZKL, ÚFL, ÚML7—8
 Putnoky Jenő + Bp. 12. 22. MTAA, PL

Raics István SZOT KK3—4, KKZÉ, MIL,
ZL
Rambert, Marie + ? 6. 12. KBL, KK3—4,
KL, ÚML
Roa Garcia, Raul + Havanna, 7. 6. KK3—4
Romvári József ÉM KK4, ÚFL
Rubinstein, Arthur + Genf, 12. 20. KK3—
4, KL, MINL, ÚML7—8, ZL
Ruzickay György KM KK3 — 4, MKL,
ML

Saad, Pedro Antonio + Guayaquil, 3. 1?
KK3—4, MML
Sályi Gyula + Bp. 10. 15? BL, KK3—4,
KL, MINL, MTAA, OL, TTL, ÚML
Sapszon Ferenc ÉM KK4, KKZÉ
Sassy-Dobray Gábor + Bp. 2. 3. MTAA
Schneider, Romy + Párizs, 5. 29. KK3—4,
ÚFL
Schömer Ervin + Bp. 1. 19. KK4, MKL, ML
Sebestyén János ÉM KK4, KKZÉ, ZL
Selye János + Montreal, 10. 16. BL,
KK3—4, KL, OL, TTL, ÚML
Simon Antal + Bp. 5. 28? KK3—4
Simonffy András JA KK4, MIL, ÚML8
Simonka György + Bp. 3. 1. MIL
Sinkó László ÉM KK4, SZKL, ÚFL
Smrek, Jan + Pozsony, 12. 8. HKI,
KK3—4, ÚML8, VKE
II. Sobhuza + Mbabane, 8. 21. KK4, ÚML8
Sós László ÉM KK4, MKL, ML
Sós Lászlóné ÉM ML
Stefanics János + Bp. 11. 19. MTAA, OL
Strasberg, Lee + New York, 2. 17. KK4,
SZKL, ÚFL
Suki Béla + Szeged, 1. 1. MTAA
Sunay, Cevdet + Istanbul, 5. 22. KK3—4,
ÚML7
Sükösd Mihály JA MIL, ÚML8
Svéd Nóra + Bp. 7. 30. KKZÉ
Swart, Charles Robberts + Bloemfontein, 7.
16. KK3—4
Swigert, John Leonard + Washington D. C.,
12. 27. KK3—4, ÚL
Swinnerton, Frank Arthur + London, 11. 9.
VKE

Szabó Béla (1932) + Bp. 4. 14. MTAA
Szabó István (1938) ÉM KK3—4, ÚFL,
ÚML8
Szabó Magda SZOT KK3—4, MIL, ÚML
Szabó Mária + Leányfalu, 6. 24. MIL
Szántó György (1907) + Bp. 9. 18. előtt
MTAA, OL
Széky Antal + Bp. 8. 31. MTAA

Szelényi Gusztáv + Bp. 10. 14. BL, MTAA,
TTL, ÚML7—8
Szemző Piroška, Dezsényi Béláné + Bp. 7. 22.
MIL, ML
Szénási Ernő + Bp? 4. 14. SZKL
Szentés Ferenc + Bp. 4. 7. MTAA
Szidorenko, Alekszandr Vasziljevics + SZU,
3. 25? KK3—4, MTAA, ÚML8
Szilágyi Tibor ÉM KK4, ÚFL
Szmirnov, Andrej Andrejevics + Moszkva, 2.
22. előtt KK3—4
Szmirnov, Borisz Alekszandrovcics + SZU,
12. 24. előtt KK3—4
Szobotka Tibor + Bp. 2. 26. KK3 — 4,
MIL, MTAA, ÚML
Szöllősy András KM KK3 — 4, KKZÉ,
ÚFL, ÚML, ZL
Szuppán Irén ÉM KK4, MKL, ML, ÚML8
Szuszlov, Mihail Andrejevics + Moszkva, 1.
25. KK3 — 4, KL, MINL, MML,
ÚML
Szűcs Sándor + Biharnagybajom, 8. 2. MIL
Tallián Tibor EF KKZÉ
Tati, Jacques + Párizs, 11. 5. KK3 — 4,
ÚFL, ÚML7—8
Temessy Hédi ÉM SZKL, ÚFL
Téri Árpád + Bp. 12. 4. SZKL
Tillai Aurél LF KKZÉ
Tímár Éva ÉM KK4, ÚFL
Tímár István BB ÚFL
Tóth B. László + Bp. 1. 6? ML
Tóth Ferenc (1928) LF KKZÉ
Tóth István (1923. 2. 18.) + Bp. 12. 28.
KK3—4
Tóth Sándor MM ML
Turpínszky Béla SZOT KK3—4, KKZÉ,
ÚML8

- Uhrik Teodóra ÉM KBL, KK4, ÚML8
 Újfalussy Gézané Mándy Margit + Bp. 1. 28.
 ZL
 Újházy Lászlóné + Bp. 2. 12. MTAA
 Ungvári László KM + Bp. 9. 21. KK3—4,
 KL, MINL, SZKL, ÚFL, ÚML
 Vadas Kiss László ÉM KK4, ÚML8
 Vajda Béla BB ÚFL
 Vajda Dezső ÉM KKZÉ
 Vajda Júlia + Budakeszi, 5. 1. MKL, ML,
 ÚML8
 Vál Valéria + Bp. 9. 6. ML
 Varga Mátyás KM KK3—4, KL, MINL,
 MKL, ML, SZKL, ÚFL, ÚML
 Végh György + Bp. 8. 27? MIL, ÚML
 Venéczai János + Bp. 7. 10. KK3—4
 Verner, Waldemar + ? 2. 15. KK3—4
 Vidor, King + Paso Robles (Calif.) 11. 1.
 KK3—4, ÚFL, ÚML
 Wallenberg, Marcus + Stockholm, 9. 13.
 KK3—4
 Walters, Charles + Hollywood, 8. 26? ÚFL
 Weichinger Károly + Bp. 2. 25. előtt
 KK3—4, MKL, ML, MTAA, ÚML
 Weiss, Peter + Stockholm, 5. 10. HKI,
 KK3—4, ÚFL, ÚML7—8, VKE
 Wolf, Konrad + Berlin, 3. 7. ÚFL
 Zardov, Konsztantyin + Moszkva, 4. 21?
 KK3—4
 Závada, Vilém + Csehszlovákia, 12. 3? HKI,
 ÚML8, VKE
 Zgyerka János + Bp. 1. 26? KK3, MML,
 ÚML
 Zöldy Emil + Bp. 11. 17. KK4, MKL, ML

ADATKÖZLÉS

A tájékoztatás megkönnyítése végett néhány, a lexikonokban nem szereplő ismertebb személyről is közlünk adatokat:

- Aba Iván újságíró + Bp. 8. 24.
 Altorjai István festőművész + Pécs, 2. 9?
 Balogh Péter grafikusművész + Bp? 2. 24?
 Barati József, a Hazafias Népfrent Országos
 Tanácsának ny. titkára + Bp. 10. 14?
 Berey Géza ny. újságíró + Bp. 8. 20.
 Bergström, Sune svéd orvos Nobel-díj
 Berky János grafikusművész + Bp. 7. 10. előtt
 Bojti János politikus + Bp. 7. 19?
 Bölöni Sándor író, műfordító + Nagyvárad,
 8. 12.
 Csányi Ilona iparművész + Bp. 3. 15.
 Császár Kamilla színésznő + Bp. 9. 2.
 Csenterics Sándor ny. vezérigazgató + ? 7. 24.
 Csizmadia Imre nótaszerző + ? 5. 9.
 Erdélyi Judit pszichológus + Bp. 6. 16?
 Fahidy József újságíró + Bp. 2. 27.
 Fazekas László író, szerkesztő + Bp. 11. 24.
 Fekete Pál építő- és iparművész + Bp. 10. 31.
 Ghyczy Jenő volt külügyminiszter + Kisig-
 mánd? 1. 18.
 Gyurók György, a délszláv szövetség főtthkára
 + ? 8. 31. előtt
 Hervay Gizella író + Bp. 7. 2?
 Hont János miniszterhelyettes + Bp. 8. 18.
 Kampis Péter író + Pécs, 3. 10?
 Klug, Aaron brit biokémikus Nobel-díj
 Kolozsvári Andor festőművész + Bp? 10. 6.
 előtt
 Makk József szobrászművész + Bp. 2. 4?
 Natter-Nád Miksa újságíró + Bp. 4. 8?
 Opatá Zoltán volt válogatott labdarúgó, edző
 + Bp. 5. 20?
 Ortutay Zsuzsa, az MNOT ny. főtthkára, a
 Vöröskereszt alelnöke + Bp. 2. 12.
 Pinczési Judit költő + ? 8. 12.
 Robles, Alfonso Garcia volt mexikói külügy-
 miniszter Nobel-díj
 Samuelsson, Bengt Ingemar svéd orvos
 Nobel-díj
 Sárosi Mihály színész + Bp. 4. 27.
 Solti András szakszervezeti vezető + Miskolc,
 1. 7?
 Sőregi János régész + Debrecen, 4. 20?
 Stigler, George J. amerikai közgazdász Nobel-
 díj
 Szeppenfeld Sándor, a Lenin Kohászati Mű-
 vek vezérigazgatója + Miskolc, 4. 5.
 Szűcs Ferenc sportriporter + Bp. 5. 10.
 Topor Zoltán fotóművész + Bp. 10. 12.
 Turcsányi László szobrászművész + Bp. 11.
 20?
 Vajda Pál technikatörténész + Bp. 6. 8.
 Vane, John Robert brit orvos Nobel-díj
 Világ Miklós fotóművész + London, 12. 18.
 előtt
 Wilson, Kenneth amerikai fizikus Nobel-díj
 Összeállította: Gyuris György

Felnőtt könyvtáros — felnőttkönyvtáros

Szánjunk rá egy-két folytatást a *szóösszetétel* rejtelmeire! Bonyolult kérdés, a helyesírási szabályzatnak 78 pontja foglalkozik vele. . .

A címbeli első szerkezet jelzője *közvetlenül a jelzett szóra* vonatkozik: maga a könyvtáros a felnőtt, vagyis testi fejlődése befejeződött. A „felnőtt” jelző alkalmi kapcsolatban áll jelzett szavával, sok más élőlényre is vonatkozatható, ezért különírjuk tőle. A második kifejezésben ugyanaz a két szóelem összetett szóvá tapadt, s valami többlettartalmat hordoz. *„A könyvtárban felnőtteket kiszolgáló könyvtáros”*: körülbelül így adhatnánk vissza most az összetétel értelmét, amely a két másik szó jelentéstartalmát is magában foglalja, és *nem közvetlenül a jelzett szóra* vonatkozik (nem a könyvtárossal állapítjuk meg, hogy felnőtt, hanem az olvasókról!), s ezt a többletet úgy érzékeltetjük, hogy *egybe mondjuk*, -írjuk: *felnőttkönyvtáros*.

Elég sok galibát okoznak ezek a „felnőtt” előtagú szóösszetételek. Nézzünk meg néhány jellemző példát, és értelmezzük jelentésüket! A könyvtár *felnőtt részlege*, a *felnőtt kölcsönző* kifejezéseket a *Könyvtáros* 1980. évi 6. számának 334—335. oldalán találtam. Bizony ez azt jelenti, hogy a részleg, a kölcsönző az, ami már kilépett a gyermekkorból! De a szerző és a szerkesztő nyilván *felnőtteket kiszolgáló könyvtári részlegre és kölcsönzőre*, tehát *felnőtt részlegre, felnőtt kölcsönzőre* gondolt.

„*Felnőtt olvasószolgálat*”-ról esett szó a *Fejér megyei Könyvtáros* 1981. évi 1. számában (55. old.). Ha az említett olvasószolgálat jó negyedszázada létesült, és tartalmas munkát végez, átvitt értelemben célozhatunk a „felnöttségére”. Itt azonban nem erről volt szó, hanem a *felnőttek olvasási igényeit kielégítő szolgálatról*, vagyis a *felnőtt-olvasószolgálatról*. (Az összetett szó hosszúsága miatt kötőjeles egybeírással.) „*Felnőtt könyvtár*” (Fejér, 78. 11: 33, Somogy, 77. 2: 49), „*felnőtt rendezvény*” (Tolna, 77. 2: 31): ezeket is ajánlatos

egybeírva mondani, írni — *felnőttkönyvtár, felnőttrendezvény*.

Nyugdíjas ember, nyugdíjas könyvtáros, nyugdíjas munkás — ugye értjük, miért kell különírni? De most vigyázzunk! A „*nyugdíjas találkozó*” (OSZK-híradó, 81. 9—10: 206) *nyugdíjba helyezett találkozó* (képtelenség!), viszont a *nyugdíjasok számára rendezett találkozó*, esetleg a *nyugdíjasok találkozója* így irandó: *nyugdíjastalálkozó*. Hibás írásmód ez: „*nyugdíjas ház*” (Tolna, 80. 1: 28), „*nyugdíjas albizottság*” (FSZEK-híradó, 77. 1: 82), a helyes ez: *nyugdíjasház, nyugdíjas-albizottság*.

Vajon azt állítja a *Baranya megyei Könyvtáros*, hogy a komlói „*bányász könyvtár*” maga bányásza a szentet (79. 1—2: 19)? Mert ha nem, akkor ajánlatos komlói *bányászkönyvtárról, bányászénekkarról, bányászszinpadról, bányászbrigádról* szólni. A *fordítószolgálat* cikkeknek idegen nyelvekből való fordítására szervezett szolgálatot jelent, ám a „*fordító szolgálat*” valami mást; az *Orvosi Könyvtáros* tudja, hogy mit (77. II: 198). A „*dohányzó asztal*” saját maga dohányzik (*Pest megyei Könyvtáros* 80. 1—2: 20), a *dohányzóasztalnál* viszont beszélgetnek, csevegnek, olvasnak is az emberek. A „*gyakorló iskola*” maga gyakorol (Tolna, 80. 1: 29), a *gyakorlóiskolában* pedig a tanító- és tanárjelöltek. Somogyban van *olvasó pályázat* (77. 2: 42), erre nyilván nem kell résztvevőket toborozni; de létezik *olvasók számára meghirdetett pályázat*, azaz *olvasópályázat* is (uo.), arra bizony kell. Ugyancsak somogyi különlegesség az *olvasó mozgalom* (77. 2: 43), míg az *olvasómozgalomban* valóban az olvasók bújják a könyveket. Ugyan szakmunkás-e vagy még csak betanított munkás egy bizonyos borsodi „*munkás olvasókör*”? *Munkásolvasókör* — így már értjük: *munkásokból álló, belőlük szerveződött olvasókör, munkásoknak az olvasóköre* (77. 2: 23).

Szabó Ernő

A kommunikáció mycelium-modellje

A társadalmi kommunikáció mycelium-modelljét első ízben *Marten Brouwer* kommunikáció-kutató, amszterdami egyetemi tanár fejtette ki azon a konferencián, amelyet 1966-ban rendeztek az amerikai Excelsior Springsben (Missouri) a kommunikáció alapfogalmairól és fejlődési irányairól. E fontos konferencia előadásait, felszólalásait 1967-ben kötetben is megjelentették. Azóta a szakirodalom ennek alapján szokott hivatkozni Brouwer mycelium-elméletére, amely elsősorban a tömegkommunikáció, a dokumentumokra és az információs médiákra alapozott közlés, valamint a személyes érintkezés hatása közötti viszony tisztázására törekszik.

A kommunikáció „táptalaja”

Brouwer botanikai, közelebbről a gombatevényészet köréből vett hasonlatot használt modelljének érzékletes megvilágítására. *Myceliumnak* nevezzük a gombák növekedése és elágazódása folytán keletkező vattaszerű fonadékot. A fonadék egy része össze van nőve a táptalajjal, ez a vegetatív vagy más néven gyökér-mycelium; a talajtól elkülönülő, eltávolodó rész a reprodukív vagy levegő-mycelium. Ezekből a fonadékokból sarjadnak ki a gombák.

Brouwer megjegyzi, hogy a mycelium szabad szemmel alig vehető észre, a figyelem ezért mindjárt magukra a gombákra irányul. Így van ez a kommunikáció esetében is, mivel a tömegközlelési eszközök, az információhordozók azonnal szembetűnnek, viszont a személyes érintkezések, a kisebb-nagyobb közösségekben végbemenő beszélgetések rejtve maradnak. A botanikusok szerint a mycelium az

alapvető, elsődleges képződmény s ennek csak „terméke” a gomba. Ehhez hasonlóan — mondja Brouwer — az informális, személyes, nem szervezett közlés az alapvető, s nem a tömegkommunikáció.

A kommunikációs kutatások újabb eredményei sok tekintetben megerősítik Brouwer mycelium-modelljének érvényességét. Korábban azt feltételezték, hogy a tömegkommunikációval közvetlen hatást lehet gyakorolni a hallgatóságra, a néző- vagy olvasóközönségre. Ez az esetek nagy többségében nem így van. A tömegkommunikációs eszközök által „szórt” információk általában a személyes érintkezések, vélemények során kapnak megerősítést vagy cáfolatot, ilyen folyamatban válnak elfogadottá, el nem fogadottá vagy közömbössé.

Az ismeretközlés, ismeretfogadás lépései

Az előzőekből kitűnik, hogy a mycelium-modell középpontjában a szóbeli közlés, személyes érintkezés áll. *McGarry* hívta fel a figyelmet — a 70-es évek közepén — arra, hogy az újabb kommunikációs kutatások, a médiákra vonatkozó vizsgálatok szinte „újra felfedezik” a személyek közötti, interperszonális információcsere fontosságát.

McLuhan (a róla szóló cikket lásd a *Könyvtáros* 1982/6. számában) a szóbeli közlés sajátosságait, előnyeit a következőkben foglalta össze: 1) kiterjeszti, megnöveli az egyéniség szerepét, alkalmat ad a személyiség mélyebb átérzésére; 2) korlátozza az úgynevezett gesztus-nyelvet, a metakommunikáció mozgásbeli kifejezési formáit; 3) újratertemti a régebben átélt érzéseket, tapasztalatokat, gondolati energiákat; 4) megláztatja, feltöri a kifejezés

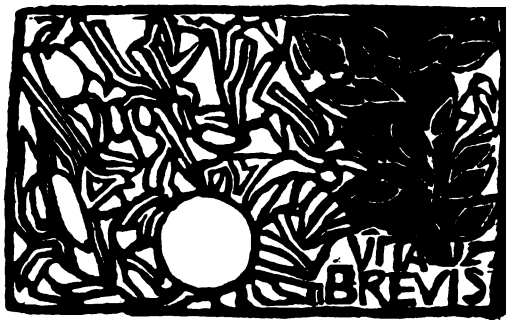
szokványos kliséit, sablonjait, frázisait, a megkövesült jelentéseket. Mindez nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy az informálási — informálódási folyamatot dinamikus mozzanatsorként éljük át, s elkerüljük az információ kizárólagosan statikus szemléletét, vagyis azt, hogy az információt csak dolognak, árunak tekintjük.

Tapasztaljuk, hogy ha valaki komolyabb probléma elé kerül, első dolga rendszerint az, hogy olyan, jól tájékozott embert (szakembert) keres, aki segítségére lehet problémájának megoldásában. Hogy a kommunikációs, ismeretszerző folyamatban ez az első lépés, annak bizonyára egyik legfőbb oka a személyes hitellel megerősített információ előnyben részesítése a pusztán tárgyi (például dokumentális) információval szemben. S nem kis mértékben ezzel magyarázhatjuk azt is, hogy a számítógépes információs rendszerek használata az online üzemmód bevezetésekor jelentősen megnőtt — a géppel folytatható párbeszéd ugyanis azt az illúziót kelti, mintha egy másik „személlyel” beszélgetnénk.

Könyvtárosok, információs szakemberek sokszor lehetnek tanúi annak, hogy intézményük dolgozói közül némelyek milyen kis mértékben veszik igénybe a könyvtári—információs apparátust, és mégis milyen jól tájékozottak. Ez a jelenség többé-kevésbé a mycelium-modell működésével magyarázható. Groteszk-ironikus módon ezt a társadalmi jelenséget tette szóvá *Csurka István* Hírkereskedő című tárcájában, melyben egy olyan „információs ügynök” ténykedését írja le, aki megrendelésre „házhoz szállít” mindenféle hírt, pletykát, jóslatot, mégpedig oda, ahol kisebb-nagyobb összejöveteleket tartanak a közeljövőben, és ilyen „hírekkel” szándékoznak meglepni a vendégeket.

A mycelium-modell és a tudományos kommunikáció

A tudományos ismeretközlésben is megfigyelhetjük a mycelium-modell működését. Ha a mycelium-fonadék láthatatlanságára gondolunk, azonnal eszünkbe ötlik a tudományos információcsere egyik sajátos formája, az úgynevezett „láthatatlan kollégium” (invisible college). Ez a tudományozó jelenség a XVII. századra nyúlik vissza, arra az időre, amikor az angol tudósok Királyi Társasága

(*Royal Society*) megalakult, és tagjai személyes érintkezés, levelezés útján cserélték ki nézeteiket fontos tudományos kérdésekről. Valamivel később a *Royal Society* indította útjára a világ egyik legrégebb folyóiratát (*Transactions of the Royal Society*). Ebből a példából kitűnik, hogy a személyes, szóbeli kapcsolat megelőzte az írásbeli (tömegkommunikációs) termék létrejöttét. Ezt természetes folyamatnak tekinthetjük, hiszen történelmileg a szóbeliség megelőzi az írásbeliséget.

Közismert tény az is, hogy a tudományos összejövetelek (kongresszusok, konferenciák, szimpóziumok, ankétok stb.) legnagyobb haszna abban van, hogy az előadások szünetében mód nyílik a kutatók, szakemberek személyes találkozására, olyan információcseréjére, amely sok esetben gyümölcsözőbb lehet a további kutatások szempontjából, mint a hivatalos program végighallgatása. Az ilyen, nem hivatalos személyes kapcsolatok révén nem egyszerű termékeny együttműködés kezdődik, különösen a maguk szakterületén élen járó tudósok között. Gyakran ez a „láthatatlan”, nem szervezett kapcsolat az oka annak, hogy a vezető tudósok jóval előbb megismerik az új kutatási eredményeket, mint amikor azok közlemények (például folyóiratcikkek) formájában megjelennek.

A tudományos kutatásban rendkívül fontos, hogy a különféle szakterületekről származó információk termékenyen hassanak egymásra. Az ilyen katalizáló hatás kiváltására a személyes érintkezés azáltal válik különösen alkalmassá, hogy a problémamegoldás megközelítésében nagymértékben megengedi az improvizációt, azaz a rögtönzést. Ha gondolatilag valóban termékeny emberek találkoznak, rendszerint létrejön párbeszédük során az az „egyetemes szellemi oldószert”, amelyben elmerülve s onnan felszínre jöve világosabban

látják, hogy a megoldásnak milyen támpontokhoz kell *kötődnie*.

Mindebből következik, hogy a többékevésbé „rejtve” működő mycelium-modell jelentékeny befolyást gyakorol a tudományos kommunikáció folyamataira, s ezt az információs rendszerek szervezésében és működésében mindig figyelembe kell vennünk.

A mycelium-modell és a véleményirányítók

Miként a talajban s a talaj közelében levő myceliumfonadékból jól elkülönülten, tagoltan kifejlődnek a gombák, úgy kell a személyes érintkezés „melegéből” létrejönnie valamilyen kommunikációs—információs terméknek (könyvnek, tanulmánynak stb.), ami viszonylag maradandóan, jól áttekinthetően ad számot egy-egy probléma megoldásáról. A kommunikáció táptalaját és termékét összekötő folyamatban mintegy a hid szerepét töltik be a véleményirányítók (opinion leaders), akik egy vagy több szakterületen kiemelkedően tájékozottak, és tanácsaikkal, útbaigazításaikkal részt vesznek a személyes kapcsolatok útján történő

ismeretközlésben, ugyanakkor felhívják a figyelmet azokra az információs termékekre, szolgáltatásokra is, amelyek a hozzájuk forduló kollégákat segíthetik problémájuk megoldásában. A véleményirányítóknak ezt a kettős szerepét megfigyelhetjük mind a köznapi, mind a tudományos (szakmai) kommunikációban.

A véleményirányítók a kommunikációs kulcsszemélyek közé tartoznak, s ezt a rangot, tekintélyt nem valami társadalmi pozíció, a „hatalomban” elfoglalt helyük adja meg, hanem szinte kizárólagosan általános műveltségük, szakmai tudásuk, amit a közösség tagjai önként elismernek és tiszteletben tartanak. S ez is egyik jele annak, hogy a mycelium-modell valóban működik, s a tömegkommunikáció, a „hivatalosan” szervezett információszolgáltatással együtt a szellemi energia sajátos formájaként hat.

Összegezőként ismét utalunk rá, hogy az információs rendszerek szervezésében, működésében célszerű számolnunk a mycelium-modellre vonatkozó elgondolásokkal annak érdekében, hogy a tényleges és a lehetséges felhasználók kommunikációs helyzetét minél alaposabban megismerjük.

Györe Pál

IRODALOM

- Brouwer, M.*: Prolegomena to a theory of mass communications. = Communication. Concepts and perspectives. Second international symposium on communication theory and research. Ed. L. Thayer. Washington, 1966, Spartan Books
- Györe Pál*: Együtt — láthatatlanul. Vázlat az „invisible college”-ről. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1973. 1. sz.

- McGarry, K.J.*: Communication, knowledge and the librarian. London, Hamden, 1975. Bingley, Linnet

- McLuhan, E.—McLuhan, M.*: Gesetze der Medien. Strukturelle Annäherung. = Unterrichtswissenschaft, 1974. 1. sz.

Olvastuk

a magyar felsőoktatási intézmények ez évi tájékoztatójában, hogy 1983-ban a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola könyvtár szakára a nappali képzés keretében 20 hallgatót vesznek föl (a magyar szak párosításával), a Szombathelyi Tanárképző Főiskolára pedig 60 hallgatót magyar, történelem, matematika, orosz és technika szakpárosítási lehetőséggel. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtártudományi tanszékének nap-

pali tagozatára 5 (öt!) hallgatót vehetnek föl. Ugyanott másoddiplomás, illetve kiegészítő képzés is indul 20 fővel; Nyíregyházán pedig levelező tagozati képzés 20 hallgatónak (magyar, illetve földrajz szakkal), Szombathelyen ugyanez 30 fővel (magyar, illetve történelem szakkal). A legnagyobb újdonság, hogy a szegedi Juhász Gyula Főiskolán is indul levelező tagozatos könyvtárosképzés, földrajz szakkal párosítva, 20 fő részére. (K.)

Bálványos Huba

Az ex libris gyakorlati célt szolgáló grafika, akárcsak édestestvére, az alkalmi grafikai lap. Évszázadok során annyi vonzó tulajdonságot vett fel, annyi ötlet kifejezésére vált alkalmassá, hogy alig van grafikusművész, aki legalább ideig-óráig nem került volna vonzásába. Ilyen Bálványos Huba is (Budapest, Ringló u. 119. 1221), aki Budapesten született 1938. június 7-én. A művészeti gimnázium elvégzése után került a Képzőművészeti Főiskolára, ahol festőként indult: mesterei *Pap Gyula*, *Szőnyi István* és *Pór Bertalan* voltak. Egy barátjának ösztönzésére azonban érdeklődése a vonalművészet felé fordult. A grafika területén *Ék Sándor* volt a vezetője, szabad teret engedve fejlődésének, miközben az alapokat *Rozanits Tibortól* és *Raszler Károlytól* sajátította el. 1962-ben kapta kézhez diplomáját a sokszorosító grafikai szakon. Dolgozott a kecskeméti és a nagymarosi művésztelepen, majd egy év múlva visszakerült a Képzőművészeti Főiskolára óraadó tanári minőségben. Jelenleg a Budapesti Tanítóképző Főiskola docenseként tevékenykedik.

1968 és 1971 között Derkovits-ösztöndíjban részesült, 1979-ben megkapta a Munkácsy-díjat, külföldön pedig a Firenzében elnyert *Monte dei Paschi di Siena* érem jelezte művészetének megbecsülését. Mintegy félszáz kiállításon szerepelt, hogy megvalósítsa bevallott célját: „Gyarapítani a képzőművészethez legalább barátságosan közeledő emberek számát”. Az utóbbi években műveinek egyik legnagyobb bemutatóját a miskolci József Attila Városi Fiókkönyvtár rendezte meg kiállítóteremben, ahol litográfiáit, ofszet-nyomatait és tusrajzait láthatta a közönség. A hatvanas évek közepén a művész kapcsolatba került a hazai kisgrafika-barátokkal, s ekkor foglalkozott művészetével a *Kisgrafikai Értesítő*ben a folyóirat

szerkesztője, *Galambos Ferenc* is, aki egyebek között azt emelte ki, hogy kisgrafikáiban „... a megfogalmazásbeli változatosság éppen úgy megtalálható, mint a sommázó hajlam, a kompozíció szigorú rendje éppen úgy, mint a vonalak lüktető, életteljes ritmusa”.

Kisgrafikáinak témaköre igen változatos: természeti formák, növények, állatok, emberi figurák, aktkompozíciók, sokszor groteszk megjelenítésben. Valamennyi alkotásának közös jellemzője a vonalak kiemelkedő szerepe és a nagy művészekre jellemző alázat, amellyel témáihoz nyúl. Munkásságában a kisgrafika szerény helyet foglal el, sőt e téren az említett írás után hosszú szünet következett kisgrafikai tevékenységében. Bálványos Huba ennek okát is megjelölte: A kisgrafika-barátokkal történt kapcsolatfelvétel után a műkedvelő exlibris-készítők mintegy viszonzásképpen, kétségkívül jó szándékkal, de nagy esztétikai tájékozatlansággal, elárasztották a művészt olyan dilettáns alkotásokkal, amelyek őt inkább taszították, mint közelebb hozták a kisgrafika csodálatos világához. Nagy a szakirodalom művelőinek és a zsűritagoknak a felelőssége: az ő kötelességük gátat szabni a dilettantizmus áradatának, és megvédeni a kisgrafika birodalmát a sikerre tehetség és tudás nélkül áhítozók behatolásától. Több mint másfél évtizeddel az említett találkozás után a *Kisgrafika* folyóirat ismét foglalkozott Bálványos Hubával, és most *dr. Soós Imre* rokonszenves írása igyekezett hidat építeni a művész és az igényes kisgrafika-barátok közé, remélhetőleg sikerrel. Bálványos Huba ismét jóindulattal fordul a könyvjegyek világa felé, amit az a körülmény is jelez, hogy napjainkban a könyvjegyeket népszerűsítő egyik rangos bemutatón az ő hozzáértése szabta meg a mércét.

Semsey Andor

Sántha Pál: Az iskola és a közművelődési intézmények

A Magyar Tudományos Akadémia időközben megszűnt pedagógiai kutatócsoportja 1976 és 1980 között — komplex vizsgálatsorozat keretében — összesen 29 iskola 3627 (10—18 éves) tanulóját, illetve 59 iskola 285 pedagógusát kérdezte ki változatos módszerekkel (egyéni és csoportos interjúk, esettanulmányok, megfigyelések, dokumentumok elemzése) az iskola és a közművelődési intézmények együttműködéséről, a tanulók iskolán kívüli, szabad idősebb tevékenységének főbb jellemzőiről. Ma már közhely a permanens önművelés igényének kialakítását, mint az iskolai oktató — nevelő munka célját emlegetni, de a megvalósulásának hogyanjáról mégis keveset tudunk. *Sántha Pál* munkája éppen ilyen irányú kezdeményezésnek számít, mert elsősorban az iskola, a könyvtár, a művelődési ház, a múzeum és a mozi sajátos együttműködési formáit vizsgálja. Nem foglalkozik a diákok szabad idősebb tevékenységének egész rendszerével — a napi 2 — 2 és fél óras tévénézésről például szinte szót sem ejt —, csupán az intézményekhez kötött, úgynevezett közművelődési aktivitásnak a rendszerben elfoglalt helyét vizsgálja. A kutatás célja az volt, hogy az általános tendenciák feltárásával tájékoztató lehetőséget és segítséget nyújtson a közoktatás elméletének és gyakorlatának továbbfejlesztéséhez. A vizsgálat előfeltevése szerint „... a diákok szocialista értékekre orientált művelődési szokásainak megalapozásában az iskoláé a vezető szerep, de az csak az osztályszociális nevelési tényezőkkel együtt, különösen pedig a közművelődési intézményekkel való szoros együttműködésben valósítható meg.” (8. l.)

A szerző — maga is bizonytalankodva — először pedagógiai — szociológiai, majd inkább csak pedagógiai jellegű kutatásnak minősíti munkáját, amiben ez a tétováság bizony

többszörösen is hátránnyá válik. Nemcsak az eredmények értelmezésekor alkalmazott kategóriák (az apák foglalkozása vagy szellemi vagy fizikai jellegű), hanem a lényegi összefüggések — köztük az idézett feltevés — megfogalmazása is hiányérzetet idéz elő az olvasóban. Hiszen már több mint egy évtizede jelennek meg itt-hon is olyan tanulmányok, amelyekből teljesen nyilvánvaló, hogy az iskola kultúraközvetítő funkciója csak bizonyos rétegek esetében minősíthető „vezető szerepű”-nek. Jól tudjuk, hogy az iskolával kapcsolatos motívumok, a tanulási ambíciók, a művelődési szokások megalapozása éppen a családban a leghatékonyabb. Pontosabban fogalmazva az elsődleges, a családon belüli, korai szocializáció által „elültetett” értékek, attitűdök, megismerési stratégiák döntő módon meghatározzák, hogy a későbbiekben — például az iskoláskorban — mit ért meg, vesz fel, fogad el a gyerek a közoktatás és a közművelődés kínálta értékekből, viselkedési mintákból.

A vizsgálat eredményei szerint a megkérdezett tanulók 86 százaléka moziba, 76 százaléka könyvtárba, 38 százaléka művelődési házba, 29 százaléka színházba, 17 százaléka pedig múzeumba is jár havonta legalább egyszer. A művelődési szokások motívumait feltárva kiderül, hogy az említett sorrendnek csaknem fordítottját kapjuk, ha a művelődési, tanulási szándékok, célok *gyakorlási* rangsorát állítjuk össze. (Azaz a művelődni, ismereteket szerezni akarók leginkább könyvtárba vagy múzeumba, s a legkevésbé művelődési házba vagy moziba szoktak menni.) Hasonló összefüggés mutatható ki a tanulmányi eredmények és az intézményhasználat között is.

Az adatok olvasása közben ismét határozott kételkedésünk, illetve hiányérzetünk támad például a szakmunkástanulók 70 százalékos rend-

szeres könyvtárhasználóként való minősítésekor, illetve bizonyos összefüggések megfogalmazásának elmaradásakor. Miért jár vajon Budapesten jóval kevesebb tanuló könyvtárba, mint vidéken? Valóban csak ilyen kis mértékben tér el egymástól a gimnazisták és a szakmunkástanulók olvasási kultúrája, az igényes és az igénytelen olvasmányok aránya? Milyen adatok támasztják alá a család kultúráközvetítő, ösztönző szerepének alacsonyra értékelését az iskolai közösség hatásának felértékelésével szemben? Mire alapozza derűlátását a szerző, amikor kijelenti, hogy „A társadalom egészét átfogóan hazánkban napjainkban az életmód szocialista átalakulásának folyamata megy végbe. . . a társas viszonyokban is kezd érvényre jutni a közösségi szellem, és vele kölcsönhatásban megjelennek a személyiség önmegvalósításának, önművelésének, sokoldalú fejlődésének elemei” (180–181. l.) *Hankiss Elemér* és mások idevágó kutatásaikban, publikációikban nem mernek ilyen egyértelműen kedvező következtetéseket levonni!

Mindent összevetve, ellentéteink, hiányérzeteink dacára is lényeges informatív és ösz-

tönző értéket tulajdonítunk Sántha Pál könyvének, mert bizonyos helyesbítésekkel használható látéletet ad a vizsgált területről, s fejlesztési javaslati is feltétlenül megszívlelendők. Legfontosabb megállapítása szerint az iskolának a közművelődési intézmények használatára ösztönző, ilyen természetű értékközvetítő szerepe ma még inkább csak lehetőség. Hangsúlyozza a szerző — s ezzel növelheti a könyvtárosok önbizalmát —, hogy a pedagógiai tevékenységrendszer, a közművelődés intézményei közül, a könyvtárak vonatkozásában a legkiegyensúlyozottabb, a legkiérleltebb. **Egyértelműen lándzsát tör az iskolai oktató—nevelő munka és a pedagógusképzés ilyen irányú tartalmi korszerűsítése, továbbá a diákok egyéni érdeklődésének, személyiségének fokozott tiszteletben tartása és a hatékonyabb ösztönzők bekapcsolása mellett, hogy a tanulás, a művelődés folyamatai ne szoruljanak szigorúan az iskolafalak közé, s hogy az együttműködés extenzív szakaszát végre a színesebb, sokoldalúbb intenzív módszerek váltásák fel.** (1982. *Akadémiai*, 221 l. 65,—Ft)

Nagy Attila

Szerkesztői üzenetek

H.B., Komáromi Városi-Járási Könyvtár: Nem hisszük, hogy aki a *Helytelenül-helyesen* című rovatunkban a Komárom megyei könyvtári híradónak rövid, „Komárom” formában történő említését olvassa, a szóvá tett nyelvi botlásokat a Komáromi Városi-Járási Könyvtár munkatársi közösségének számlájára írja, mivel a híradók esetében többnyire csak a megyét nevezik meg a rovat cikkei. Ráadásul a jobb könyvtárosok azt is tudják, hogy Magyarországon körülbelül tizenöt éve nem jelennek meg járási könyvtári híradók, hanem csupán megyeiek, amelyek természetesen a megyei könyvtárak kiadványai; továbbá azzal is tisztában vannak, hogy *Komárom megye székhelye nem Komárom város, hanem Ta-*

tabánya. Aki meg ezt sem tudja, felesleges külön felvilágosítani: nem való könyvtárba. . .

K.B. Kaposvár: Sajnáljuk, hogy az elmúlt évben nem használhatta fel a közművelődési könyvtárak megyénkénti adatait összesítő statisztikai táblázatunkat. Bizonyára elkerülte figyelmét, hogy a vagy két évtized óta megszokás nélkül, minden évben közzétett táblázat tavaly is megjelent: Az 1981. évi közművelődési könyvtári statisztikai adatok az 1982. májusi szám 280—282., a sakkönyvtári adatok pedig a júniusi szám 333—336. oldalán olvashatók. Az éves statisztikák közreadását a jövőben sem kívánjuk megszüntetni.

A **Magyar Könyvszemle** 1982 3-as számában megjelent tanulmányok, cikkek pusztán címfelsorolása is arról tanúskodik, hogy e szám közleményei a könyvtárosok egy szűkebb rétegéhez, elsősorban bizonyos különgyűjtemények és speciális részlegek munkatársaihoz szólnak, például az orientalistákhoz, hebraistákhoz (Scheiber Sándor: *A Ben Szira 4 (D) kéziratának további lapja* — az érdekes felfedezésről beszámoló írás angol nyelven is olvasható); az Árpád-kor kutatóihoz (Gerics József: *Az 1040-es évek történetére vonatkozó egyes források kritikája I.*); a sajtó- és művelődéstörténetesekhez (Buzinkay Géza: *A magyar közművelődési lapok „élet és jellemrajza” 1867—1890. Rovatelemzési kísérlet* — ez a nagyközönségnek kiadott sajtóban akkortájt nagyon divatos portrékat, életrajzokat, a portrérovatokat elemzi különféle szempontok szerint, a *közművelődési* jelzöt eléggé szabadon kezelve); az irodalom- és könyvkiadás-történettel foglalkozókhöz (Voit Krisztina: *Molnár Ferenc és a Franklin Társulat*, illetve Tasi József: *Az 1928-as Ady-röpirat. Adalékok a népi írók mozgalmának történetéhez* — és tegyük hozzá: a csehszlovákiai Sarlómozgaloméhoz is).

A *Közlemények* c. rovatban két tanulmány foglalkozik a még a közelmúltban is népszerű, de napjainkra már úgyszólván kihalt emlékkönyvek műfajával, történetével, a Cambridge-i Gömöri György (*Magyar- és latin nyelvű versbejegyzések XVIII. századi emlékkönyvekben*), valamint a bécsi Németh Istváné és a budapesti Kis Istváné, akik közösen írtak *Barthos Paulina emlékkönyvéről*. (Ez az 1835 és 1852 között írt kéziratot 1965-ben került a bécsi nemzeti könyvtár kéziratárába.) Igen értékes adalékokat szolgáltat a XVII. századi Magyarország könyvkereskedelmi és nyomdászati viszonyaihoz Pavercsik Ilona cikke, melynek címe, illetve alcíme: *Georg Steinhübel löcei könyvkereskedő hagyatéki leltára. Adatok egy felvidéki város polgárságának könyvkultúrájához*.

A **Műszaki Egyetemi Könyvtáros** elmúlt évi 2. számában a központi könyvtár igazgatója köszönti az anyaintézményt, amelynek alapító okiratát — pontosabban az egyetem jogelődjének, a budai egyetem bölcsészeti karán létrehozott mérnökképző intézetnek alapító rendeletét — II. József 1782. augusztus 30-án írta alá. A jubileumra emlékeztet *Végh Ferenc* összeállítás is, amely „Magyar technikus vagyok. . .” címmel szemelvényeket közöl a műegyetem rektorainak az évnyitó és az évzáró ünnepségeken, illetve más ünnepélyes alkalmakkor elmondott beszédeiből. (Ezeket egyébként a könyvtár külön kiadványban is közzétette, innen származnak az idézetek.)

Napjaink egyik legégetőbb könyvtári és szakirodalmi tájékoztatási kérdésével, a külföldi folyóirat-ellátottsággal foglalkozik *Somogyi Andrásné*. Rövid, de alaposan dokumentált írásából kiderül, hogy e területen régebben is folytak elemzések és a gondok nem újkeletűek: a hálózati rendelkezések okozta sok párhuzamoság kiküszöbölése végett már az 1963 és 1968 közötti években is felülvizsgálta folyóiratrendelési gyakorlatát a műegyetemi könyvtár, s már akkor 1200 folyóirat előfizetésének lemondásáról döntött, majd az utóbbi tíz évben további periodikus kiadványok tanszéki rendeléseit szüntette meg. A változások szemléltetésére íme néhány adat: 1973-ban a hálózat 4,6 millió forintot költött 2285 folyóirat előfizetésére, a központi könyvtár pedig 3,6 milliót fordított a maga 1248 folyóiratának beszerzésére. 1982-ben a hálózati könyvtárak 350-nel kevesebb (1931) folyóiratot rendeltek meg lényegesen nagyobb összegért (csaknem 5,6 millió forintért), a központi könyvtár meg a saját, majdnem 200-zal kevesebb (1077) periodikájáért sokkal többet, 7,8 millió forintot adott ki. A gondok mégsem szűntek meg, az egyetem fejlesztési alapjának korlátozott teherbíró képessége miatt újból meg kellett vizsgálni a többes példányok ügyét, különös tekintettel a folyóiratárak évi 10—20 százalékos növekedésére. A központi könyvtár megállapítása sze-

rint még mindig 873 folyóirat található egynél több példányban az egyetemen, s a többes rendelések értéke 1,3 millió forint. A beszerzett folyóiratok csaknem egynegyedét több példányban járhatja az egyetem, bizonyos esetekben négy vagy még több példányban is. A műegyetem könyvtári tanácsa a tényeket mérlegelve döntött úgy tavaly márciusban, hogy a tőkés referáló folyóiratokat a tanszékek — egykét kivételtől eltekintve — nem rendelhetik meg, hanem a központi könyvtár állományában továbbra is megtalálható ilyen kiadványokat kell használniuk. Sajnos, mindezek még nem oldják meg a jelen és a jövő gondjait, s a műegyetem könyvtári intézményegyüttese továbbra is válaszut előtt áll: megszüntesse-e teljesen a párhuzamos rendeléseket, vagy lemondjon számos, egyetlen példányban járó folyóiratáról. (A döntést a másolóberendezések állapota is befolyásolhatja; ilyen vonatkozásban viszont szintén nem megnyugtató a helyzet.) A folyóiratrendelésekről a jövőben a tudományos osztály vezetőjének irányítása alatt álló, a karok dékánhelyetteseiből és a központi könyvtár szakembereiből szervezett munkabizottság dönt majd, miután a következő évi folyóiratrendelés határideje előtt tájékozódott a helyzetről és a szükséges tennivalókról.

A **Könyvtári Híradó** idei első (januári) száma tartalmilag valóban az, aminek alcíme jelzi: „A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozóinak tájékoztatója”. A belső információk — például a könyvtár szakszervezeti életéről szóló jelentés és intern hírek — képezik gerincét, és a közölt külföldi tanulmányúti beszámoló is elnagyoltabb a szokásosnál. (Ha erre a terjedelmi korlátok kényszerítették a szerzőt, talán jobb lett volna — és a jövőben feltétlenül jobb lenne — a tanulmányút egy-egy jellemző tapasztalatát, a látottak valamilyen érdekes szakmai részletkérdését publikálni; az olyan nagy téma, mint most a Berlińi Városi Könyvtár bemutatása kevesebb mint négy nyomdai kéziratoldalon, óhatatlanul is szakmai pongyolaságokra és közhelyekre csábít.) Ami miatt mégis érdemes forgatni a Könyvtári Híradó januári számának lapjait is, az a könyvtár fontos kiadványait bemutató rovat és egy értékes szolgáltatójának, az úgynevezett irodalmi analitikus katalógusnak huszadik születési évfordulójáról megemlékező írás. (Kár, hogy az olvasó az első mondat láttán zavarba jön: „Évfordulót ünnepelhettünk 1982-ben: húsz éve,

1963-ban indult a . . .” — Ha 1963-ban, akkor 1982-ben nem húszéves volt a katalógus; ha pedig mégis, akkor az indulási dátum nem jó. . .)

A **MÁV Szakkönyvtári Tájékoztató** 1982-es évfolyamának (1., 2. sz.) ismertetésével új könyvtári ágazati folyóiratot mutathatunk be. Pontosabban nem is újat, mivel e híradó létezéséről a szakirodalom alapján évek óta tudtunk, de számaihoz csupán most jutottunk hozzá.

A tavalyi évfolyam két számából a következő ismereteket szereztük a folyóiratról: Kiadója a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium vasúti főosztályának tervgazdasági és műszaki fejlesztési szakosztálya; az évente kétszer megjelenő kiadvány gondozója a Közlekedési Dokumentációs Vállalat; a szerkesztő *dr. Udvarhelyi Dénes*. A tavalyi első szám 536, a második 500 példányban, sokszorosításban jelent meg; mindkét számot régi vasúti műtárgyakról készített egykorú metszetek másolatai élénkítik, de egyéb tárgyú, grafikai jellegű illusztrációk is találhatóak a folyóiratban.

Mindegyik számban olvasható két-három, szűkebb értelemben vett könyvtárügyi-szakmai írás: az egyik például a hálózat hosszabb távú feladatait ismertető évadnyitó cikk

(1982/1. sz.), illetve könyvtárbejelentő (a debreceni vasútigazgatóság szakkönyvtáráról, 1982/2. sz.), a másik cikktípus emlékeztelfrissítésül olyan könyvtári szakmai alaptudnivalókkal foglalkozik, mint a könyvek bibliográfiái leírása (1. sz.), a betűrendes katalógus szerkesztése vagy a katalógusok egyéb elemi kérdései (2. sz.). A folyóiratszámok nagyobbik részét vasúti szakkönyvek ismertetései alkotják, de más, időszzerű társadalmi kérdések irodalmának áttekintése is olvasható bennük (például egy 18 tételes bibliográfiával ellátott, jó szakirodalmi szemle az alkoholizmusról az 1982/2-es számban).

A közlemények sajátos, fontos csoportját képezik a vasúttörténeti tanulmányok, összefoglalások: *A vasúttörténet magyar nyelvű forrásaiból* című sorozatának immár a 19. folytatását publikálta *Tisza István* az 1982/2-es számban. Rajta kívül is többé-kevésbé állandónak tűnik a híradó szerzői gárdája: a szorosan vett könyvtári szakmai írások szerzői *Vécsey Kálmán* és *Barkóczi Jolán*, de a könyvismertetések készítői közül többen a neve szintén ismétlődik a két számban.

Tudósításokat olvashatunk a MÁV Szakkönyvtári Tájékoztató tavalyi évfolyamában olyan eseményekről is, mint a műszaki és közgazdasági könyvnapok helyi történései, illetve a MÁV vezérigazgatóságon rendezett nagyszabású eszperantó-kiállítás (ennek alapja a híres *Fajsi-gyűjtemény* volt), szívesen látunk volna azonban – és látnánk a jövőben – a folyóiratban a vasutas szakkönyvtárak életéből vett kishíreket is.

A **Pécs-Baranyai Könyvtáros** az elmúlt évben is egyetlen alkalommal jelent meg, 1982. 1—2. jelzéssel. Az összevont számot olvasván a szemlélő megismételheti régebbi véleményét: Kár ez a ritka, nemegyszer kétséges megjelenés, mert e híradó nemesak érdekes, változatos tartalmú, hanem minden számában olvasható valamilyen, az országos döntések befolyásolására is alkalmas, általánosítható helyzetfelmérés, elemzés, vagy a könyvtárak egy-egy nagyobb csoportja számára tanulságos műhelymunka. Ilyen írás ebben a számban három is akad: Például *Huber Kálmán* elemzése azokról a könyvkérésekről, olvasói kívánságokról, amelyeket a megyei könyvtár olvasószolgálatára 1981-ben — többnyire az alacsony példányszám vagy az állomány hézagai miatt — nem tudott teljesíteni.

Ha ilyen értékelést minden nagyobb könyvtár (hálózati központ) rendszeresen végezne, és a legfontosabb adatokat közzétenné, nemcsak saját állományának hiányait pótolhatná a mostanál gyorsabban, hanem előjegyzéseinek, könyvtárközi kölcsönzési kéréseinek bibliográfiai adatai az újrakiadásokról való könyvkiadói döntéshozók kezében igen fontos érvekké is válhatnának. Épp ezért hívjuk fel *A Baranya megyei Könyvtár olvasószolgálatában 1981-ben végzett kielégítetlen olvasói kérések elemzésének értékelése* című írásra a könyvkiadók, -terjesztők és az állománygyarapítók figyelmét. (Biztosíthatjuk őket arról is, hogy e munka használhatóbb és pontosabb mint a címe.)

Az agrárértelmiségnek a szakirodalom iránti érdeklődéséről eddig jobbra csupán a mezőgazdasági könyvtárügy berkein, körein belül tájékozódhattunk. Egy — ugyancsak 1981-ben elvégzett — Baranya megyei igénykutatás és ellátottsági vizsgálódás adatai most lehetővé teszik a régebbi és a mostani elemzések megálapításainak összehasonlítását. A megyei könyvtár ugyanis épületbővítésének befejezésével egyidejűleg mezőgazdasági szaktájékoztatással kívánja kiterjeszteni szolgáltatásait — annál is inkább, mivel a megyében nincs érdemleges nyilvános mezőgazdasági szakkönyvtár —, ezért az említett év januárjában 650 szakembert kerestett fel kérdőíveivel, s a visszaérkezett 215 választ feldolgozta. A kérdések az iránt érdeklődtek, hogy a megkérdezettnek munkakörében szüksége van-e a szakirodalom használatára; milyen forrásból szerzi be az irodalmat; milyen szakfolyóiratokhoz jut (juthat) hozzá; milyen a viszonya a munkahelyi vagy az egyéb szakkönyvtárakhoz; milyen mértékű az AGROINFORM és a megyei könyvtár szolgáltatásainak igénybevétele; mekkora az igény a külföldi irodalom beszerzésére. A válaszokat nem ismertettük, csupán azt jegyezzük meg, hogy ezek — *Surján Miklós* összegezése szerint — többnyire a társadalomban élő hagyományos könyvtárképet, a kölcsönzést elsődlegesnek ítéelő köztudatot tükrözik. Az is jellemző — és a könyvtárügy jövője szempontjából egyáltalán nem biztató tény —, hogy a legkisebb arányban a vezetők jelezték a gyakori könyvtárhasználatot.

Az összevont iskolai és tanácsi közművelődési könyvtárak működésének baranyai tapasztalatait a megyei könyvtár igazgatója, *dr. Román Lászlóné* foglalta össze. Munkája alapos és meggyőző mérlege az 1975-től napjaink

kig összevont 21 könyvtár (beleértve az általános művelődési központok könyvtárait is) tevékenységének, szervezeti és tartalmi eredményeinek, illetve kudarcainak. Tárgyilagos helyzetelemzése és javaslatai érdemesek a megfontolásra mindenütt, ahol ezt a napjainkban nagyon is időszerű kérdésszövevényt (helyenként és időnként inkább: kérdésgubancot) tárgyalják, vitatják és a tisztázásra, helyes döntésekre törekednek.

A **Kisalföldi Könyvtáros** című Győr-Sopron megyei híradó — újraindulásakor meghirdetett programjának megfelelően — ismét tematikus számmal jelentkezett: 1982/II. jelzésű száma a falusi könyvtárügyről szól, mégpedig nemcsak rendkívül hasznosan, hanem színesen is, a kisközséges megyék könyvtári gondjainak elég alapos látóképet mutatván föl mind a megyék, mind az ország könyvtárpolitikájának irányítói számára. Külön cikk foglalkozik például a kisközségek könyvtárainak élethalálharcával (Könyvtárak a létezés határán — *Böröndi Lajos*) és a községekben működő 19 szakszervezeti könyvtár helyzetével is; közülük a legbizonytalanabb sorsúaknak, a legkisebbeknek (a cikkíró az SZMT központi könyvtár igazgatója) kivezető útként azt jelöli meg, hogy csatlakozniuk kell a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár által tervezett központi ellátó rendszerhez. Ennek munkálatairól a harmadik írás, *Szalai Gáborné* számol be: a megye a községekben körzeti könyvtárak és öt ellátó rendszer kialakítását tervezi, négyet a városi-járási, egyet a megyei könyvtárra építve. A központi járás 15 községét a megyei könyvtár 1982. január 1-én bevonta társulásos ellátó rendszerébe, s reméli, hogy a kezdeti zökkenők miatt bekövetkezett 2—3 hónapos szállítási késedelmeket is meg tudja majd szüntetni a rendszer működésének csiszolódásával. Elsősorban nem ellátási, hanem könyvtárszolgálati és a társadalmi fejlődés ellentmondásaiból fakadó nehézségek, gondok jellemzik a nemzetiségi községek könyvtárügyét. A Soproni Városi-Járási Könyvtár Győr-Sopron 7, Vas megye 6 településének német nemzetiségi könyvtári ellátásáért felelős. Munkatársának, *ifj. Szabó Kálmán*nak alapos, gondos beszámolója arról tanúskodik, hogy a soproni könyvtár jó gazdája a rábízott szakterületnek. A szerzőnek egy másik írása is olvasható e híradószámomban: öt régi pedagóguskönyvtárossal a falusi könyvtárügyről folyta-

tott beszélgetést. A több évtizede tevékenykedő községi könyvtárosok korunk falusi könyvtári fejlődésének arra az ellentmondására próbáltak választ adni, hogy a javuló feltételek közepette is visszaesett a könyvtári olvasók száma. Az okokat egyebek között a városiasodásban, az elvándorlásban, az életmódváltozások hatásában, az emberek állandó időhiányában, a gazdasági-közigazgatási változásokban, a körzetesítésben, a vezetők, értelmiségiek gyengülő példamutatásában, a középiskolai továbbtanulási törekvések irányának megváltozásában, az iskola és a pedagógusok közművelődés-irányító szerepének elsorvadásában jelölték meg. Érdekes a televízió hatásának eltérő megítélése: „Meggyőződése, ha nem volna televízió, akkor sem olvasnának többen. A jelenség kulcsát én másutt keresem: az anyagiakért folyó túlzott hajsza nem hagy időt az olvasásra, de megváltoztatja az emberek értékrendjét is!” — mondotta *Berta János* rábapordányi könyvtáros. — *Ifj. Szabó Kálmán* személyében olyan, rendszeresen jelentkező fiatal könyvtári szakírót vezetett be a Kisalföldi Könyvtáros a könyvtárügyi szaksajtóba, akinek nevével a jövőben minden bizonynyal találkozni fogunk más orgánumban is. Ezért érdemes foglalkozni vele: írásainak néhány vadhajtságát óvatosan lenyesni a szerkesztőségi ollóval, eltüntetni stílusának időnkénti túlburjánzását, kiegyenesíteni egy-egy kimódolt fordulatát, körmönfont mondatát, például az ilyent: „... a mű és a befogadó közti kommunikációs csatorna zajszeitjét — legalábbis egy küszöbérték felett — a legfelkészültebb szakreferens segítsége sem kompenzálhatja.” — Igazságtalanság volna, ha az imént említett írásokon kívül legalább a címét nem sorolnánk fel még néhány, a Kisalföldi Könyvtáros tartalmát gazdagító írásnak: Az állománygazdálkodás egy lényeges kérdése — a törlés (*Mókus Imre*); Kisalföldi könyvesházak. A győrszentiváni könyvtár (*Szalai Gáborné*); Kérjük, szóljanak hozzá...! (Részletek *A lakóhelyi könyvtári ellátás szakmai irányelvei*, valamint az *Irányelvek az iskolai könyvtárak fejlesztéséhez* c. tervezetekből.)

A **Somogyi Könyvtárak** tavalyi évfolyama egyetlen számból (1982/1—2.) áll, tartalmasságát azonban nemcsak az összevonásnak, hanem a megyei, illetve a járási könyvtárak megalakulásának harmincadik évfordulója alkalmából készült jó összegezésnek, vissza-

emlékezéseknek is köszönheti. Ezek eredményekről, nagyarányú fejlődésről tanúskodnak, de őszintén, tárgyyszerűen szólnak a megoldatlan kérdésekről és a megtorpanások okairól, illetve a beszűkült lehetőségek ellenére is szűkséges, a szakmai színvonalat javító tennivalókról. A megyei könyvtár igazgatója jubileumi számvetésében megemlékezik a könyvtár gazdag hagyományairól (Somogy megye könyvtára 1832-re vezetheti vissza eredetét), java figyelmét azonban az 1952 óta eltelt három évtized teljesítményeire fordítja: a megyei könyvtár az alapítás évében 10 ezer kötetből 3 ezer olvasót szolgált ki, napjainkban 215 ezer állományegységét évente 11 ezer olvasó használja, s 260—270 ezer kötetet kölcsönöz. Az 1964-ben felavatott új könyvtárépület még napjainkban is elegendő nagyságú volna, ha — lévén az első korszerű, nagy szabadpolcos könyvtárnak tervezett épület az országban — a főhatóság néhány képviselője a tervezéskor a kellő tapasztalatok hiányában és a túlméretezettség veszélye miatti óvatosságából, sőt félelemből nem csökkentette volna egyharmadával az eredeti alapterületi tervszámot. Ennek következtében már hét évvel a megnyitás után ideiglenes raktári épületet kellett felállítani a könyvtár udvarában, s programba venni a könyvtár bővítését, ami végül is nem valósulhatott meg,

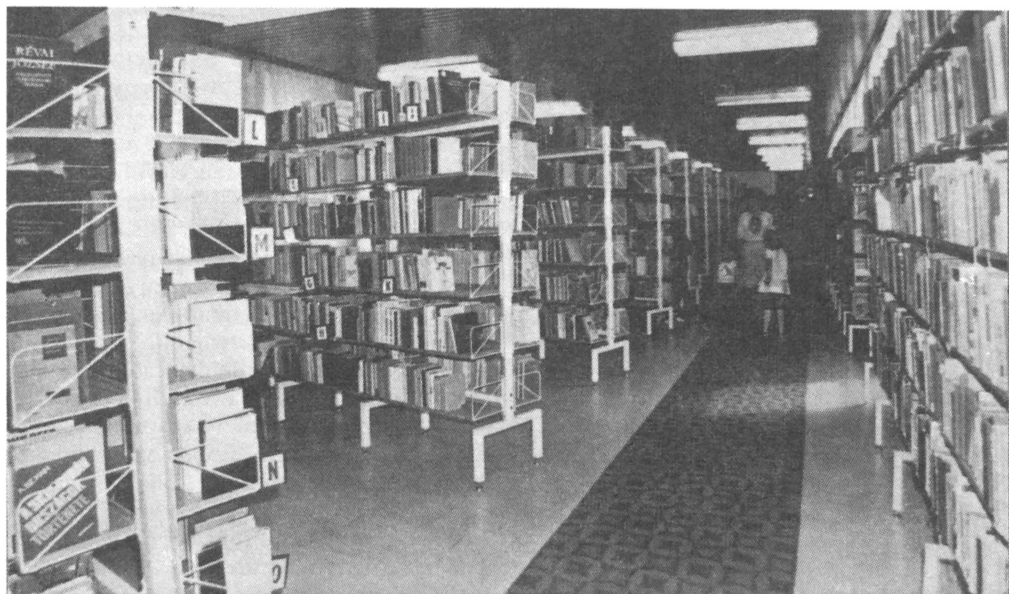
mert az 1964-ben megtakarított 2 millió helyett ma 25 millió forintnál is több kellene a továbbépítéshez. A megye nemcsak Kaposváron, hanem a járási székhelyeken és a falvakban is nagy áldozatokat hozott a korszerű könyvtári szolgálat megteremtéséért: a 308 könyvtári egység közül több mint 200-at az elmúlt két évtizedben épített vagy felújítással nagyobbított (ez egyedülálló teljesítmény az országban!), de a nagy számok a nagy feladatok is jelzik, s azt szintén elárulják, hogy az erőfeszítések ellenére sok bővített intézmény újból szűkké, korszerűtlenné vált. Ma a tanácsi könyvtáraknak csupán egyharmada tekinthető a kor színvonalán álló intézménynek, másik harmada megfelelő, a maradék viszont még mindig szegényes, elhanyagolt.

A megyéről szóló áttekintést jól kiegészíti az egyik alközpont, a Nagyatádi Városi-Járási Könyvtár igazgatójának visszapillantása az elmúlt három évtizedre. Ebben az a rokonszenves, hogy a könyvtár mostoha körülményei ellen a „kis lépések” taktikáját vetette be, mégpedig eredményesen: több lépcsőben bővítette, korszerűsítette épületét, s ebben az évben újabb 200 m²-es gyarapodása várható.

A Somogy megyei Könyvtár minden évben köszönti a könyvtári törzsgárda tagjait. 1982-ben négy falusi könyvtárosa érdemelte ki a harmincéves szolgálatért járó emléklapot és -plakettet. Közülük egytel interjút készített a híradó, hármukat pedig levélben „kérdezte ki”, s válaszaikból képzelt kerekasztal-beszélgetést állított össze. A kétféle megszólaltatást egymás mellé állítva az interjú-forma felé billen a mérleg nyelve. Kár volt az „olcsóbb” levélbeli érdeklődéssel elszalasztani azt a lehetőséget, hogy a régi könyvtárosok alaposabb „kikérdezésével” minél több érvényes ismeretet szerezhessen a könyvtárügyi (helyi, illetve országos) irányítás a mai falu olvasási viszonyainak mélyebb rétegeiről. . .

Még néhány, elolvasásra különösen érdemes írás a *Somogyi Könyvtárakból* — pusztán cím szerinti felsorolással: Törzsolvasók köszöntése a megyei könyvtárban (olvasókonferencia); Fórum a gyermekkönyvtárban (szintén olvasókonferenciái beszámoló); Tervezet a „B”-típusú könyvtárak helyismereti gyűjteményének kialakítására és működésére; Klubkönyvtári tapasztalatok Bodvicán; Vetélkedünk! Vetélkedünk? (Építődök a megyei könyvtár központi tájékoztató szolgálatának munkájából.)

Könyvtára berendezéséhez ajánljuk

MERABONA

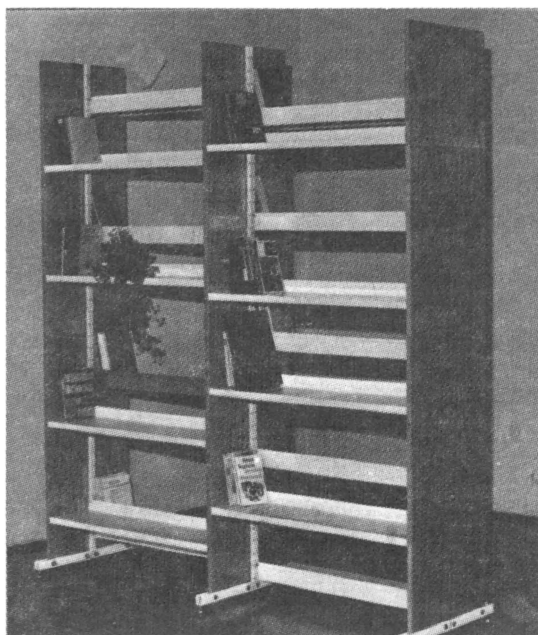
és

TÉKA

típusú bútorainkat

**MEZŐGÉIPARI
SZÖVETKEZETI
KÖZÖS
VÁLLALAT**

**SZANY
ADY ENDRE ÚT 38.
9317**

Külföldi gyűjteményes szociológiai művek tartalomjegyzékei 1970—1978 címmel 577 tanulmánygyűjtemény elemző bibliográfiáját tette közzé a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár három kötetben, sokszorosításban. A két könyvtárból és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának, valamint az MTA Szociológiai Kutatóintézetének könyvtári állományából kiválasztott, főleg a társadalomstatisztikai munka segítségével szolgáló műveket úgy mutatja be, illetve tárja fel a kiadvány, hogy két hatalmas kötetében (2. és 3.) közli a szóban forgó könyvek címlapjának, valamint az impreszumot, illetve a tartalomjegyzéket magában foglaló oldalainak fényképét. A második kötet az általános műveket és a módszertani munkákat, a harmadik az ágazati szociológiákat veszi számba, a kötetben belül megfelelő tagolást, a fejezeten belül pedig nyelvek szerinti csoportosítást alkalmazva. A 180 lapos első kötetet teljes egészében a tárgymutató tölti ki; személynévmutatója nincs a bibliográfiának. (1982. [1983.]

A Mikroprocesszorok és alkalmazásuk, valamint az Érintésvédelem a címe, illetve tárgya az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár *A tudomány és technika újdonságai magyar nyelven* c. ajánló bibliográfiai sorozatában 109-es és 110-es sorszámmal megjelent kiadványoknak. A mikroprocesszorokkal foglalkozó bibliográfia, amely 137 tételben, bő annotációkkal mutatja be az elmúlt

hat év folyamán megjelent, a mikroprocesszoros rendszerekkel, oktatásukkal, fejlesztésükkel, tervezési, irányítási, mérés-technikai, valamint egyéb alkalmazásukkal és a mikroszámítógépekkel foglalkozó szakirodalmat, *Szabó Bendegúz* gépészmérnök munkája; a 64 tétel — szintén annotált — érintésvédelmi bibliográfiában pedig az 1977 — 1982-es évek szakirodalmát öt fejezetben (alapelőírások, védővezetős érintésvédelem, védőkapcsolások, az érintésvédelem szükségessége, illetve hatásossága) tárja fel *Lukács Erzsébet* villamosmérnök, munkavédelmi szakmérnök. (1982. [1983.] 80 l.; 1982. [1983.] 42 l.)

Politzer (Csapó) Zsigmond-nak, a szocialista magyar munkásajtó megteremtőjének 130. születési évfordulójára bibliográfia kiadásával emlékezett szülőmegyéje: a *Vasi életrajzi bibliográfiák VII.* jelzésű füzetet, *Újó Margit* összeállítását 200 sokszorosított példányban bocsátotta ki a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. Politzer Zsigmond 1852-ben Kiscellben született. A Műegyetemen tanult, 1869-ben Táncsics Arany Trombitájánál dolgozott, 1870-ben az *Általános Munkás Újságnak* és német nyelvű változatának szerkesztésében vett részt, 1871-ben pedig a *Testvériség* felelős szerkesztője lett. Ugyanebben az évben a hűtlenségi perben elítélték; 1873-ban a *Munkás-Heti-Krónikát* jegyezte, majd Münchenben szerkesztette a *Münchener Zeitgeist* c. szociáldemokrata lapot. Itt is elítélték, ki-

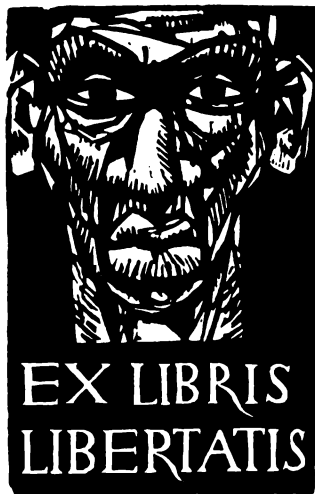
utasították, ezért Bécsen keresztül hazaérkezett Szombathelyre, ahol a bécsi *Zukunft* nevű mozgalmi lapot szerkesztette. 1883-ban Csapó Zsigmond néven Párizsban telepedett le, s ott haláláig, 1924-ig igen sokat tett a magyar kultúra népszerűsítéséért. A bibliográfia Politzernek csak magyarországi munkásságát veszi számba, négy fejezetben, időrendben: az életrajzi bevezető utáni fejezet Politzer írásait sorolja fel, majd a neki tulajdonítható munkák címadatai következnek. Két fejezetet szentelt a fűzet a róla szóló, illetve a vele foglalkozó írásoknak — különválasztva az 1933-ig és az 1945 után megjelent publikációkat. (1933 és 1945 között feltehetően nem írtak róla.) A szerény külsejű fűzet néhány illusztrációt: fénykép-
újságoldalmásolatokat is közöl. (1982. [1983.] 42 l.)

Szindrómák címmel, *Magyar szerzők magyar és idegen nyelvű; külföldi szerzők Magyarországon megjelent syndromatologiai munkái és a legfontosabb „kór”-ok. 1960—1981* alcímmel ezer példányban nyomtatott bibliográfiát adott ki a miskolci központi orvosi könyvtár dr. Vértés László, Czier Zsuzsa és dr. Gyárfás Ágnes szerkesztésében. Szindrómának az orvosi nyelv a tünetcsoportokat, bizonyos betegségekre jellemző módon, egyidejűleg megjelenő tünetek együttesét nevezi, amelyek a leggyakrabban a leírójukról kapják nevüket: például Basedow-kór, Bechterew-kór, Parkinson-kór. Az 1981-es kiadási évet feltüntető, de a *Könyvtáros*-hoz csak most eljutott bibliográfia

a betegségek (kórok) betürendjében közli a különféle szindrómákkal foglalkozó szakirodalom adatait, a vaskos kötet végén pedig 15 tételben felsorolja a miskolci központi orvosi könyvtárban meglévő syndromatológiai könyveket is. A megítélésünk szerint igen fontos bibliográfiához — sajnos — nem készült mutató, sőt a rövidítve leírt folyóiratnevek hivatkozott feloldási jegyzéke is hiányzik a *Könyvtári Tájékoztató 15.* sorozat- és kötetjelzésű munkából. (1981. 294 l.)

Műegyetemi rektori beszédek jegyzékét adta ki sokszorosításban, 300 példányban a Budapesti Műszaki Egyetem, amely tavaly ünnepelte fennállásának 200. évfordulóját. Ebből az alkalomból a központi könyvtár műszaki tudománytörténeti kiadványsorozatának 27. füzeteként közrebocsátotta *Végh Ferenc* összeállítását, amelynek jelentőségét az adja meg, hogy a tanévnyitói rektori beszédek az egyetem mindenkori állapotának hű tükrői, egyben történetének, törekvéseinek de a magyar tudománytörténetnek is igen értékes forrásai. A Műegyetemnek 1871 óta van rektorválasztási joga, azóta 51 rektor irányította tevékenységét. A gyűjtemény számára mindössze nyolc rektori beszédet nem sikerült felkutatnia a szerkesztőnek, aki azonban kibővítette az összeállítást a BME egyik elődintézményének, a József Ipartanodának a megnyitásakor, 1846-ban elhangzott igazgatói beszéddel, s felvette a rektori beszédek közé a mindenkori rektorok ilyen minőségben elmondott egyéb, fontos beszédeit is. Az időrend szerinti összeállításban *Végh Ferenc* néhány soros összefoglalásokkal, illetve idézetekkel emeli ki a beszédek fő mondanivalóját, s feltünteteti a forrásokat is, amelyekben ezek találhatóak. A 166. tétel a szolnoki Közlekedési Műszaki Egyetem, a 167. a budapesti Építőipari Műszaki Egyetem, a 168–180. tétel az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem rektori beszédeit veszi számba. Az értékes kiadványt a rektorok névsora és névmutató zárja. (1982. 104 l.)

Optikai hírközlés címmel részben annotált bibliográfia jelent meg a *Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára Tudományos Műszaki Bibliográfiák* nevű sorozat 16. számaként. A *Fodor Zoltán* által összeállított bibliográfia jelentőségét az adja meg, hogy az optikai információátvitel, az optikai szálak alkalmazása számos előnye következtében napjainkban mind jobban tér nyer a híradástechnikában a hagyományos kábelösszeköttetésekkel szemben. A 300 példányban sokszorosított füzet 350 tételben, műfajonként

(könyvek, összefoglaló művek, fordítások, folyóiratcikkek, kongresszusi anyagok, kutatási jelentések, disszertációk), a műfajokon belül pedig nyelvenként, fordított időrendben tárja fel a hetvenes években — 1980 első felévének végéig — megjelent külföldi és magyar szakirodalmat, és az ismertetett dokumentumok könyvtári lelőhelyét is megadja. Mivel a kiadvány második felében megtalálható a témakör fogalmainak részletes értelmező szótára, továbbá név- és tárgymutató is, a bibliográfiát a nagyobb közművelődési könyvtárak is jól használhatják szakirodalomközvetítő tevékenységük során. (1982. [1983.] 114 l.)

Fonyód 900 éves címmel a híres balatoni üdülőhely 1982-es jubileumi évének alkalmából válogató bibliográfiát adott ki az Eötvös Károly Nagyközségi Központi Könyvtár. A *Jordánné Vörös Gyöngyi*, *Nagy Károly* és *Szabolcsi Katalin* által összeállított könyvszet, amelyet a Somogy megyei Könyvtár sokszorosított 300 példányban, arra törekszik, hogy Fonyód történetét és mai életét tágabb keretekben mutassa be, ezért vonzáskörzetének, társközségeinek, sőt a Balatonnal kapcsolatos időszerű kérdéseknek is teret ad a válogatásban. Az 1008 tételes bibliográfia az önállóan megjelent kiadványok — köztük szépirodalmi alkotások — leírásával kezdődik 123 tételben, majd a legutolsó tiztizenöt év fontosabb sajtóközleményeinek adatai következnek tíz fejezetben — ezeken belül számos kisebb-nagyobb csoportban —, évek szerinti bontásban. A tartalmat nem tükröző címek esetében rövid magyarázatok igazítják el az olvasót, aki a keresés során név-, tárgy- és testületi — intézményi mutatót is használhat. Kár, hogy például a könyvtárugy anyaga a mutatókban nagyon el van rejtve, vagy túlságosan szegényes. (1982 [1983] 200 l.)

A Régi Okiratok és Levelek Tára című, rövid életű debreceni folyóirat repertóriumát adta ki a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára a *Tiszántúli időszaki kiadványok repertóriumai* nevű sorozatának 5. (V.) jelzésű füzeteként. A 400 példányban sokszorosított cikkbibliográfia összeállítója és szakszerű bevezetőjének írója, *Korompai Gábor dr.* az 1905 októberétől 1906 októberéig megjelent folyóiratról elmondja, hogy ez az alcíme szerint „Havi folyóirat az irodalom és történelem köréből” valójában történeti forrásokat közlő orgánus volt, amely a Magyar Történelmi Társulat által a fővárosban kiadott *Történelmi Tárral* ellentétben főleg a nem hivatásos történészek által gyűjtött forrásdokumentumokat tette közzé. Szerkesztője *dr. Kardos Samu*

debreceni ügyvéd, egy Wes-selényi-monográfia szerzője, főmunkatársai és munkatársai az egész ország területéről jelentkező tanárok, levéltárosok, vármegyei főtisztviselők voltak, sőt országgyűlési képviselő és földbirtokos is akadt köztük. Közülük néhány ma is számon tartott név: Oláh Gábor, Zoltai Lajos, Kardos Albert, Darnay Kálmán, Vámbéry Ármin, Bányai Elemér. A Debrecen és a Tiszántúl, valamint az ország történelméhez fontos adalékokat szolgáltató közléseken kívül sok irodalmi közlemény is megjelent a folyóiratban, ezért a repertórium a történetészek és a helytörténeti kutatókon — műhelyeken — kívül az irodalomtörténetírás művelőinek figyelmére is érdemes. Munkájukat megkönnyíti a repertórium logikus rendszere: 255 tételt a folyóirat füzetei szerint, a számok felépítésének megfelelően közli az összeállító, aki a címléírásokat a szükséges kiegészítésekkel is ellátta, a keresést pedig összevont név- és tárgymutatóval könnyítette meg. (1982. [1983.] IV, 26 l.)

Alapelvek a rendszeres testmozgásra nevelés feladataihoz címmel a Művelődési Minisztérium tárcaközi munkabizottságának felkérésére módszertani füzetet jelentetett meg az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ *Az általános művelődési központ munkájának szervezeti és tartalmi kérdései* nevű sorozat 4. számaként. A 320 példányban sokszorosított összeállítás *Pótzyné Keresztesi Katalin* munkája: a bevezetés után az iskolai testnevelés feladatainak el látásával kapcsolatos alapelveket rögzíti, és ajánlásokkal, javaslatokkal segíti az iskolai nevelőtestületeket; továbbá az ifjúság és a felnőtt lakosság szabadidős tevékenysége során szervezett sportfoglalkozások tartalmi, valamint szervezési feladataival kapcsolatban is tesz javaslatokat. A füzetet 14 tételre ajánló jegyzék és a tömegsporttal foglalkozó határozatok, utasítások jegyzéke zárja. (1982. [1983.] 27 l.)

Színháztechnikai bibliográfia címmel negyedévenként megjelenő gyarapodási jegyzékeket tesz közzé sokszorosításban, száz alatti példányszámban a *Művelődési Minisztérium Előadóművészeti Létesítmények Színháztechnikai Szakkönyvtára és Információs Központja* (röviden: *MM Színháztechnikai Szakkönyvtár*; címe: Kommunális Beruházási Vállalat, 1014. Bp. I., Színház u. 5—9. fsz. 2. Tel. 664-844/135.). Eddig az 1982-es évjelzésű 1—2., valamint 3—4., összevont szám jelent meg, s az utóbbinak impresszuma szerint a kiadvány szerkesztője

Jankovich-Bésán Katalin, felelős szerkesztője *Szabó-Füle Iván*. A kiadott számok közlik a könyvtár szolgáltatásairól szóló tájékoztatót, folyóiratjegyzéket adnak, majd a beszerzett művek adatait sorolják fel a következő szakcsoportokban: általános művek; előadóművészeti létesítmények (épület); színpadgépészet; színpadvilágítás; színházi hangosítás; színházi üzemtechnológia; színházi tűzvédelem; színházi munkavédelem; színházi működés; oktatás. A kiadvány értékét növeli, hogy szakcsoportjainak tételei többnyire annotálva vannak, és a jegyzékek nemcsak könyvek, hanem folyóiratcik-

kek, fordítások, szabványok, valamint gyártmánykatalógusok adatait is tartalmazzák. Az 1—2. szám 360, a 3—4. szám 293 tétel, s ez utóbbi végén névmutató is található.

Kodály Zoltán 1882 — 1982 címmel centenáris ajánló bibliográfiát jelentetett meg a Baranya megyei Könyvtár. *Berek Zsuzsa, Surján Miklós, Szabó Ferencné és Tuskés Tibor* sokszorosításban kiadott összeállítása életrajzi kronológiával kezdődik, majd a nagy zeneszerző és -tudós gondolataiból és a róla szóló versekből nyújt szerény válogatást. A szorosabban vett bibliográfiai rész Kodály írásainak felsorolása után a róla szóló irodalmat tárja fel: az önálló kiadványokat teljességre törekvően, a folyóiratokban és a tanulmánykötetekben megjelent közleményeket azonban csupán 1967-től, halálának évétől. A csak a magyar nyelvű irodalomra kiterjedő anyaggyűjtés 1981 végével zárul. A bibliográfia befejező részében a Kodály-műveknek a Baranya megyei Könyvtár zeneműtárában meglevő hangfelvételeit veszi számba. (1982. 29 l.)

Mutató '81 a címe az **Új Média** című audiovizuális állománygyarapítási tanácsadó folyóirat 1981. évi számait feltáró indexnek, amely a kiadvány 81 8001 — 81 8320 számú tételeinek visszakeresését könnyíti meg. Az Új Média második évfolyamának anyagát feldolgozó, 700 példányban, nyomtatásban közreadott füzet a kiadók címjegyzékét is közli, majd külön szerzői, cím-, szak- és tárgyszómutatóval segíti használóit. Az összeállító, *Pálvölgyi Mihály* arra törekedett, hogy — a jövőbeni közös kiadás megkönnyítése végett — a mutató az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó mutatóival azonos alapelvek szerint, illetve hasonló módszerekkel készüljön. (Országos Oktatástechnikai Központ, Veszprém, 1982. [1983.] 148 l.)

A **Folyóiratok Tolna megyei lelőhelyjegyzéke** 1982 című, 400 példányban, sokszorosításban kiadott összeállításában a Szekszárdi Megyei Könyvtár munkatársa, *Horváth Béláné* a megye 94 intézményébe, üzemébe, illetve más nagyobb munkahelyére az elmúlt évben járatott külföldi és hazai periodikákat vette számba 1982. évi felmérése alapján. A jegyzék élén az adatszolgáltató közületek névsora olvasható címükkel és kódszámukkal együtt, majd a Magyarországon kiadott folyóiratok 543 tételes, illetve a külföldön megjelentetett periodikák 349 tételes betűrend felsorolása található a kiadás helyének és a lelőhely-intézmény (vállalat stb.) kódjelének feltüntetésével együtt. A kiadvány végén a jegyzékben szereplő közületek kódjel szerinti listája olvasható az 1982-ben megrendelt folyóirataik jegyzékbeli tételszámaival együtt. (1982. [1983.] 88 l.)

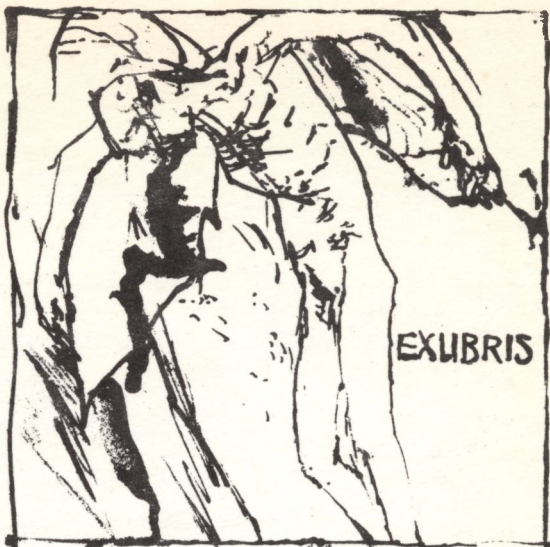
„**A játék az gyönyörű**” címmel szakkörök, napközik, könyvtárak játékvezetőinek választásához kínál szakirodalmat a Kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár 300 sokszorosított példányban kiadott, szépen illusztrált ajánló jegyzéke, amelyben *Pálné Leinberger Ágota* és *Magai Margit* a következő tárgykörökben, illetve címmel megjelentetett öt-tíz szakmunkára, módszertani kiadványra

hívja fel az érdeklődők figyelmét: **Játékról** komolyan; **Játékmesterek** könyvespolca; **Játéksarok** — amelyben mindent megtalálsz; **Játék a művészetben**; **Ügyes kezek** (Játékkészítés, ötlettár — [a] munka öröme); **Játék a szabadban**; **Nyelvi játékok**; **Népi gyermekjátékok** — dallal, tánccal; „**Játsszunk matematikát!**”; „**Jó játék a . . . fizika**” (1983. 23 l.)

Március 1-ig a szerkesztőségbé érkezett periodikus kiadványok: *Gazdaságpolitikai Tájékoztató*. 1982/12. sz., december (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); *Idegen nyelvű könyvek gyarapodási jegyzéke*. 5. [sz.] 1981. jan. 1 — dec. 31. Baranya megyei Könyvtár, Pécs); *Irodalomkutatások. Az általános és a szakkönyvtárakban elvégzett irodalomkutatások jegyzéke*. 1983. február (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); *Könyvtár és Művelődés. Könyvtárügyi információk vezetőknél*. 1982/2. sz. Tartalma: Hátrányos helyzetű olvasók könyvtári ellátása. (Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtár tudományi és Módszertani Központ); *Könyvtári Tájékoztató*. 1983/2. sz., február. Melléklete: *Sajtófigyelő* 1982. okt. 1.-dec. 31. (Nagyközségi és Járasi Könyvtár, Edelény); *KTMF Tájékoztató*. 1983/2. sz., február (Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola,

Győr); *Külföldön megjelent fontosabb legújabbkori történelmi és politikai művek jegyzéke*. 1982. második és harmadik negyedév (Országgyűlési Könyvtár); *Mezőgazdasági Olvasó*. 1983. (A Földi János Nagyközségi Könyvtár szakolvasó klubja, Hajdúhadház); *OMIKK Híradó*. 1983/1. sz. (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár); *Somogy a sajtó tükrében. A megyei könyvtár sajtófigyelője*. 1982/4. negyedév ([Palmiro Togliatti] Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Somogy a sajtó tükrében. A megyei könyvtár sajtófigyelőjének mutatója*. 1982. 1—4. sz. (Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Somogyi Honismereti Híradó*. 1982/2. sz. (A Somogy megyei Tanács V.B. művelődésügyi osztálya — Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár); *Tájékoztató a Vas megyéről szóló irodalomból*. 1983. január (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); *Tájékoztató jegyzék vezetők számára*. 1982/12. sz., december; 1983/1. sz., január (Hajdú-Bihar megyei Könyvtár, Debrecen); *Új szerzemények tájékoztatója*. 4. sz. 1982/1983. ([A] SZOT Központi Iskola könyvtára); *Vezetői Információ*. 12. sz., 1983. febr. 23. (Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola, Főiskolai Könyvtár, Győr); *Világszerte. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum információs szolgálata*. 1983/2. sz. (OPKM).

BÁLVÁNYOS HUBA
kisgrafikáiból
(Cikkünket lásd a 236. oldalon)

